

Det virker å være et nytt modalverb

En undersøkelse av de semantiske og syntaktiske egenskapene til verbet virke i norsk med utgangspunkt i grammatikaliseringsteori

Karoline Holtklampen

Masteroppgave i nordisk språk
Institutt for lingvistiske og nordiske studier

UNIVERSITETET I OSLO

Våren 2015

Det virker å være et nytt modalverb

En undersøkelse av de semantiske og syntaktiske egenskapene til verbet virke i norsk med utgangspunkt i grammatikaliseringsteori

Karoline Holtklampen

Masteroppgave i nordisk språk

Institutt for lingvistiske og nordiske studier

Universitetet i Oslo

Våren 2015

© Karoline Holtklampen

2015

Det virker å være et nytt modalverb: *En undersøkelse av de semantiske og syntaktiske egenskapene til verbet virke i norsk med utgangspunkt i grammatikaliseringsteori.*

Karoline Holtklampen

<http://www.duo.uio.no/>

Trykk: Reprosentralen, Universitetet i Oslo

Sammendrag

Denne oppgava er en undersøkelse av de semantiske og syntaktiske egenskapene til *virke* + I. Med I menes et verb i infinitivsform som står som utfylling til *virke*. På bakgrunn av funn i talemålskorpus, skriftspråskorpus og nettspråskorpus blir det argumentert for at når *virke* tar I som utfylling brukes det for å uttrykke epistemisk modalitet. Forekomsten og utviklinga av *virke* + I i norsk blir diskutert med utgangspunkt i grammatikaliseringsteori.

Det finnes fire ulike versjoner av *virke* + I, som alle uttrykker epistemisk modalitet; det er *virke* + infinitivsmarkør (*å*) + verb i infinitiv (*Mangel hos kunnskap hos folk flest virker å være en viktig årsak til dette*), *virke* + verb i infinitiv (*Flekkene hadde formen som utropstegn og virker være påført som sprut*), *virke* + negering + infinitivsmarkør + verb i infinitiv (*Stabæk virker ikke å være seg selv i kveld*), og til sist *virke* + negering + verb i infinitiv (*Den enorme gassutbyggingen virker ikke engasjere like mye*). Et bortfall av infinitivsmarkør mellom første verbet og andre verbet er det sikreste tegnet vi har på at *virke* er i ferd med å kunne fungere som et hjelpeverb, og at det er i ferd med å gjennomgå en grammatikalisering. Det er få restriksjoner på hvilke verb som kan fungere som utfylling, og dette viser oss at *virke* + I er en produktiv konstruksjon i norsk.

Vi har ingen belegg for noen av disse konstruksjonene med *virke* som første verb i talespråskorpusa som det er søkt i. Dette er uforventa, fordi de fleste språklige endringer starter i det muntlige språket. Videre ser det ut til at noen sjangere vi finner på nettet har flere egenskaper til felles med muntlig språk, enn med skriftlig språk. Dermed kan vi komme nærmere den språklige intuisjonen ved noe nettspråk, enn vi gjør ved typisk skriftlige sjangere. I skriftspråskorpusa har vi avgjort flest treff i sjangere som er typisk skriftlige, som fagtekster og fagbøker. Et anna funn som er verdt å merke seg, er at *virke* ikke har blitt brukt som deontisk modalverb. Den regulære utviklinga av modalverb er at de kan brukes som deontiske modalverb, før de kan brukes som epistemiske. Forklaringa på hvorfor *virke* ikke har denne utviklinga, finner vi i det opprinnelige leksikalske innholdet til verbet.

Konklusjonen er at *virke* + I kan brukes for å uttrykke epistemisk modalitet, men at *virke* ikke er et fullverdig epistemisk modalverb enda. Dette er fordi de norske epistemiske modalverba har noen semantiske og syntaktiske egenskaper som *virke* ikke kan sies å oppfylle helt.

Forord

- Ja, Karoline, har du tenkt noe på hva du vil skrive om i masteroppgava di da?
- Jeg har lyst til å bruke grammatikaliseringsteori og kanskje se litt i noen korpus. Noe særlig lenger har jeg ikke tenkt enda.
- Hmm.. Har du tenkt noe over *virker å være*? Som i *han virker å være sjuk*?
- Nei, men konstruksjonen høres rar ut.
- Det er jo en konstruksjon det går ann å skrive om.
- Ja. Det kan jeg gjøre. Jeg liker rare uttrykk.

(Samtale mellom Hans-Olav og meg en dag i april 2014, fritt gjengitt etter hukommelsen).

Jeg har det siste skoleåret vært så privilegert at jeg har fått lov til å fordype meg i akkurat det jeg vil. Å skrive ei oppgave på 80 sider om noen aspekt ved et verb kan for mange virke som et håpløst prosjekt. Jeg har kost meg.

Den største takken går til veileder Hans-Olav Enger for at du presenterte *virker å være* for meg, for all grundig veiledning underveis, og alle gode og inspirerende innspill i løpet av dette året. Jeg setter oppriktig pris på interessen du har vist oppgava mi!

Alle venner og bekjente på lesesalen fortjener også en takk for innspill og utveksling av litteratur, tanker og ideer. Jeg har satt pris på alle lunsjpauser og kaffepauser. Ansatte på instituttet har også hjulpet meg og kommet med innspill til litteratur og metode: tusen takk! En ekstra takk går til Maria for alle faglige og ikke-faglige kaffepauser det siste året; noen ganger er kaffe det eneste som hjelper!

Jeg vil også takke Anne og Live for rundene med korrekturlesing og tilbakemeldinger. Og ikke minst en del datatekniske spørsmål. Jeg og Word blir aldri venner. Til slutt fortjener også Thomas en kjempestor takk for all støtte og oppmuntring det siste skoleåret! Nå blir det (kanskje) mindre prat om grammatikk rundt middagsbordet.

Innholdsfortegnelse

1	Innledning.....	1
1.1	Presentasjon av problemstilling, forskningsspørsmål og hypoteser.....	1
1.2	Oppgavas struktur.....	2
2	Tidligere forskning.....	4
2.1	<i>Verkar vara</i> og <i>verkar verka</i> i svensk.....	4
2.1.1	Videturverb.....	4
2.2	<i>Virker at være</i> i dansk.....	6
2.3	<i>Virker å være</i> i norsk.....	6
2.3.1	Løftingskonstruksjoner.....	6
2.3.2	Norske løftingskonstruksjoner.....	7
3	Grammatikalisering.....	8
3.1	Hva kan grammatikaliseringsteori bidra med?.....	8
3.1.1	Hva er forskningsobjektet i grammatikaliseringsteori?.....	8
3.1.2	Synkroni og diakroni.....	9
3.1.3	Forklaringsbegrepet i språkvitenskapen.....	10
3.2	Grammatikalisering og unidireksjonalitet.....	11
3.3	Skillet mellom grammatikk og leksikon.....	13
3.3.1	Grammatikaliseringsparametere.....	14
3.4	Ekstensjon og desemantisering.....	15
3.4.1	Transfer-modellen.....	15
3.4.2	Kontekst-modellen.....	16
3.4.3	Invited Inference Theory of Semantic change (IITSC).....	17
3.5	En tidlig grammatikaliseringsprosess.....	18
3.6	Replikagrammatikalisering.....	19
4	Modus og subjektivering.....	21
4.1	Modus.....	21
4.1.1	Epistemisk og deontisk modalitet.....	21
4.1.2	Modus som grammatisk kategori.....	22
4.2	Norske modalverb.....	23
4.2.1	Kan norske modalverb være hjelpeverb?.....	25
4.3	Subjektivering.....	27

5	Data og metode.....	30
5.1	Valg av metode.....	30
5.1.1	Hva kan korpus brukes til?.....	31
5.1.2	Reliabilitet og validitet.....	32
5.2	Bakgrunn for korpussøk.....	32
5.3	Leksikografisk bokmålskorpus (LBK).....	32
5.3.1	Resultater.....	33
5.4	NoWaC – Norwegian Web as Corpus.....	34
5.4.1	Resultater.....	34
5.5	Nasjonalbibliotekets samlinger.....	35
5.5.1	Nasjonalbibliotekets ngramleser(NG).....	35
5.5.2	Den digitaliserte samlinga.....	36
5.6	<i>Virker være</i>	38
5.7	<i>Virke</i> + negering + <i>å</i> + verb.....	39
5.8	<i>Virke</i> + negering + verb.....	39
5.9	<i>Virke</i> + <i>å</i> + ha.....	39
5.10	Talespråkskorpusa og negative resultater.....	40
5.11	Aktuelle funn.....	40
5.11.1	Kan <i>virke</i> + I brukes for å uttrykke modalitet?.....	41
5.11.2	Hvordan kan ei slik utvikling ha skjedd?.....	41
5.11.3	Har det skjedd noen semantiske endringer i verbet?.....	42
5.11.4	Hva slags sjangere finner vi <i>virke</i> + I i?.....	43
6	Nettspråk.....	44
6.1	Skriftspråk og talespråk.....	44
6.1.1	Et kontinuum.....	44
6.2	Nettspråk.....	45
6.2.1	Medialekter.....	46
6.2.2	Glokalisering.....	46
6.2.3	Nettsjangere.....	46
6.2.4	Fra nettpat til offentligheten.....	47
6.3	Nettspråk: ja takk, begge deler?.....	47
6.4	Et sjangerkontinuum.....	49
6.5	Det spontane i språket.....	50

7	Er <i>virker å være</i> et tilfelle av grammatikalisering?	52
7.1	Grad av semantisk bleiking	52
7.1.1	Definisjon av <i>virke</i>	52
7.1.2	Substitusjon	53
7.1.3	Ekstensjon	54
7.2	Er <i>virker å være</i> et tilfelle av subjektifisering?	55
7.3	Hjelpeverbstatus	57
7.3.1	Grad av bundethet	58
7.3.2	Negering	59
7.3.3	Litt hjelpeverb?	60
7.4	Er det et tilfelle av grammatikalisering?.....	61
7.5	Hvordan kan <i>virke</i> + I oppstå?.....	62
7.6	Er det subjektsløfting?	64
7.7	Oppsummering	65
8	Er <i>virke</i> et modalverb?	67
8.1	Syntaktiske egenskaper.....	67
8.2	Semantiske egenskaper.....	70
8.2.1	Nøktern subjektifisering	70
8.2.2	Rekkevidden til <i>virke</i>	71
8.3	Utviklinga av epistemisk modalitet	71
8.3.1	Videturverb.....	73
8.4	Språklig intuisjon.....	74
8.4.1	Nøkternhet og boklighet.....	75
8.5	Oppsummering	76
9	Oppsummering og konklusjon	77
9.1	Ulike bruksmåter av <i>virke</i>	77
9.2	Er <i>virke</i> et nytt modalverb?	78
9.3	Er <i>virker å være</i> et tilfelle av grammatikalisering?	79
9.4	Forslag til videre forskning.....	81
9.5	Oppsummering	81
	Litteraturliste	82
	Vedlegg 1	87
	Vedlegg 2	89

Vedlegg 3	90
Vedlegg 4	91
Vedlegg 5	92
Vedlegg 6	104
Vedlegg 7	107
Figur 1: Ontologiske domener (Heine 2003: 586).	16
Figur 2: prosesser i en tidlig grammatikaliseringsprosess	18
Tabell 1: de fem mest frekvente verba som utgjør en infinitivkonstruksjon bak <i>virke</i> i NoWaC.....	35
Tabell 2: oversikt over verbene som kan utgjøre en infinitivkonstruksjon bak <i>være</i> fordelt på frekvens.	36
Figur 3: Antall treff pr år for <i>virker å være</i> i nasjonalbibliotekets digitaliserte samling.	38
Figur 4: Kontinuum mellom tekst, skrift og tale	49
Figur 5: syntaktiske egenskaper til modalverb.....	67

1 Innledning

Det virker å være stor forståelse for at det må arbeides videre. Denne oppgava undersøker om *virke* kan brukes som et epistemisk modalverb i norsk. Etter hvert som oppgava har tatt form, har jeg sett og hørt *virke* i de rareste sammenhenger: *Hun virket til å bli ganske fort sliten.* Under ski-VM i Falun var det ikke nødvendigvis idrettsprestasjonene som tok min store oppmerksomhet; snarere eksempler som *Pallen virker å være i nærheten for Bjørgen, De virker å ha bra ski* og *Det virker å sitte veldig langt inne.* Språket til kommentatorene var vel så interessant akkurat disse februardagene. Rosinen i pølsa var allikevel: *Hellner virker ikke å være i form.* (Eksempelene er sitert fra kommentatorene til NRK etter hukommelsen).

Denne oppgava vil se nærmere på *virke* + infinitiv (heretter I). Dette betyr setninger der *virke* etterfølges av en eventuell negasjon, en eventuell infinitivsmarkør og et verb i infinitivform. Det vil også bli sett på andre konstruksjoner der *virke* inngår, for å kunne avdekke eventuelle varierende bruksmåter.

1.1 Presentasjon av problemstilling, forskningsspørsmål og hypoteser

Problemstillinga for denne oppgava er som følger:

Kan *virke* brukes som et modalverb i norsk?

Verbet *virke* vil være hovedfokuset i denne oppgava, og de semantiske og syntaktiske aspektene ved verbet vil bli gjort rede for og diskutert i lys av grammatikaliseringsteori. Problemstillinga er utforma på bakgrunn av to hypoteser. For det første har jeg en hypotese om at når *virke* etterfølges av et verb som utfylling, brukes det epistemisk. Dermed har jeg en hypotese om at svaret på den overordna problemstillinga er *ja*. For det andre har jeg en hypotese om at dette er en boklig uttrykksmåte. Med bakgrunn i problemstillinga har denne oppgava også noen ytterligere forskningsspørsmål. Svara på disse forskningsspørsmåla vil være med på å belyse ulike aspekter ved problemstillinga.

1. Hvor finner vi bruk av *virke* + I?
2. Kan *virke* + I uttrykke modalitet?
- 2a. Er *virke* et nytt modalverb?

3. Er *virker å være* et tilfelle av grammatikalisering?

Spørsmål 1 besvares ved hjelp av kvantitative metoder, og vil i stor grad bli undersøkt ved hjelp av korpussøk. Her vil det bli sett nærmere på både hvor frekvent konstruksjonen *virke* + I er, hvilke verb som typisk følger som andreverb, og i hva slags tekster vi finner *virke* + I. Spørsmål 2 og 3 besvares lettest ved hjelp av teori, og har et klart kvalitativt drag, ved at vi her går nærmere inn på enkelte funn fra korpussøka. Spørsmål 2a avhenger av hva slags svar vi får på spørsmål 2, men disse to spørsmåla er på sett og vis de mest sentrale for å kunne besvare den overordna problemstillinga. Spørsmål 3 vil være med på å gi oss en forståelse av hvordan *virke* + I har utvikla seg i norsk.

1.2 Oppgavas struktur

I dette kapittelet gis det en innledning og presentasjon av hva slags spørsmål som vil være utgangspunktet for resten av oppgava. Kapittel 2 gjør kort rede for tidligere forskning på *virke* i norsk og dansk og *verka* i svensk. Kapittel 3 og 4 presenterer det teoretiske rammeverket for oppgava. Dette rammeverket tar utgangspunkt i grammatikaliseringsteori. I kapittel 3 vil jeg se nærmere på hva som skjer i en tidlig grammatikaliseringsprosess, mens de grammatikaliserte elementene fortsatt fungerer som selvstendige elementer i språket. Kapittel 4 ser nærmere på norske modalverb. I 4.3 blir begrepet subjektivering presentert, og det vil bli sett på hvordan subjektivering og modalitet er knytta sammen. Data og metodevalg blir presentert i kapittel 5. Jeg vil systematisk presentere positive og negative funn fra ulike korpus, og jeg vil også, ut fra litteraturen i 3 og 4, se om jeg finner ulike konstruksjoner. I kapittel 6 vil jeg se nærmere på hva nettspråk egentlig er, fordi en stor andel av funnene er fra nettspråkskorpus. Dette vil hjelpe oss med å nyansere bildet av hva slags tekster vi finner *virke* + I i. I 6.5 blir det argumentert for at nettspråk ofte er mer spontant enn skriftspråket, og at mye av nettspråket dermed er nærmere den språklige intuisjonen enn det skriftspråket er. Kapittel 7 diskuterer om *virker å være* er et tilfelle av grammatikalisering. Det ser ut til at *virke* har gått en noe uvanlig grammatikaliseringsvei, og dette blir sett nærmere på i kapittel 7.4 og 8.3. I 7.3 undersøker vi om *virke* kan fungere som et hjelpeverb i norsk. Svaret på dette kan være med på å indikere om *virke* kan fungere som et epistemisk modalverb. Kapittel 8 diskuterer om *virke* er et nytt modalverb. Her kan graden av subjektivering si noe om hvorvidt *virke* kan fungere som et epistemisk modalverb. De syntaktiske og semantiske

egenskapene vil bli sett nærmere på og diskutert i lys av kapitel 4. Ei oppsummering og et svar på problemstillinga kommer i kapittel 9.

2 Tidligere forskning

Dette kapittelet gir et kort innsyn i hva som tidligere er skrevet om verbet *virke* i norsk og dansk, og det tilsvarende *verka* i svensk. Dette er ikke noe fullstendig bilde av alt som tidligere har blitt skrevet, men jeg vil gjøre rede for litteratur som kan bidra til å belyse hele eller deler av problemstillinga i denne oppgava.

2.1 *Verkar vara og verkar verka* i svensk

Teleman (2007) skriver i en artikkel om konstruksjonen *verkar verka* i svensk. I artikkelen kommer det fram hvordan *verka* har utvikla seg fra et dynamisk fullverb til et hjelpeverb. I korte trekk har verbet gått gjennom tre faser; verbet ble brukt i metaforer, det gikk gjennom en semantisk bleking og en subjektifisering, og til slutt ble det påvirka av analogi. I det følgende vil noe av det Teleman skriver om utviklinga bli sett nærmere på.

2.1.1 Videturverb

Fram til slutten av 1800-tallet anvendes *verka* kun som et dynamisk fullverb der en av de eldre betydningene, arbeide, fortsatt skinner gjennom. Dette kan vi se i setninger som 1:

1. Värka ilgärningar.

Dagens bruk av *verka* kan ha et mer polysemt drag over seg, og Teleman putter dette verbet inn i ei gruppe verb som blir kalt for *videtur-verb*. Verba *tycks*, *synes* og *förefaller* tilhører også denne gruppa. Denne gruppa av verb har noe av den samme funksjonen som epistemiske hjelpeverb, ved at de sammen med en infinitivsfrase indirekte kan henvise til gyldigheten for en viss påstand (Teleman 2007: 254). Det som skiller videturverba fra noen andre epistemiske modalverb, er at videturverba kan brukes i andre tempus enn presens. De kan også pronominaliseres med *göra*:

1. Undervisningen har tyckts/synts/förefallt mig/oss vara ganska meningslös.

-Den förefallar vara effektiv. – Ja, det gör den.

Videturverba kan opptre subjektsautonomt i en setning. Dette har de til felles med de andre epistemiske modalverba. Videre presenterer Teleman (2007: 255) fire syntaktiske konstruksjonsmuligheter som videturverba har:

2. Hjelpeverb med infinitivsfrase: *Det tycks ha regnat länge.*
3. Upersonlig subjekt og om-setning: *Det tycks som (om) det har regnat länge.*
4. Upersonlig subjekt og verb som annex¹: *Det har regnat länge, tycks det (som).*
5. I stedet for *være* + adjektivisk predikativ brukes oftest bare predikativ: *Han tycks (vara) frisk nu.*

Videre i artikkelen går Telemann (2007) nærmere inn på hvordan *verka* har blitt en del av gruppa med videturverb, og det vil her bli gjengitt i korthet.

Det tidligste steget i utviklinga fra et fullverdig verb, er at *verka* kan inngå i en konstruksjon med et substantivisk komplement, av typen 6 og 7:

6. Roddorna verkade alls inte akrobater utan hyggliga unga män (1897).
7. Hennas vita dräkt verkar snö.

Det er ifølge Telemann (2007: 257) når *verka* kan inngå i en konstruksjon som vi ser i 7, at subjektifiseringsprosessen² starter. Det neste steget i utviklinga er at verbet inngår i konstruksjoner med adjektiviske eller partisipp-predikativ som komplement (Telemann 2007: 257):

8. Värkar ateliermålad (1897).
9. Värkar full (1900).

I denne konstruksjonsformen mener Telemann at subjektifiseringsprosessen er fullendt, ved at subjektsreferenten x 'verkar' y. Med dette menes det at for eksempel et bilde x skaper forestillinga om y (Telemann 2007: 256). Denne konstruksjonen har en statisk betydning og en subjektsautonom funksjon. Et spørsmål som Telemann mener at kan stilles, er hvordan denne konstruksjonen kan etableres omtrent likt med den noe eldre, dynamiske subjektsorienterte konstruksjonen.

Telemann (2007: 260) mener at svaret på dette er analogi. Ved at *verka* kan inngå i konstruksjoner som 8 og 9, er sannsynligheten for at *verka* får resten av egenskapene som videturverba har stor. Dette skjer gjennom analogi.

10. Han föreföll nöjd.
11. Han verkade nöjd.

¹ *Annex* er en svensk term, men forstås her som et verb som er høyre- eller venstredislokert.

² Subjektifisering vil bli sett nærmere på i kapittel 5.2.

12. Han föreföll vara nöjd.
13. Han verkade ? nöjd.
13a. Han verkade vara nöjd.

Når så *verka* kan ta *vara* som I, skriver Teleman (2007: 260) at det er mulig for *verka* å ta alle mulige verb som utfylling. Slik har *verka* i det svenske språket utvikla seg til å ha en funksjon som ligner på et epistemisk modalverb.

2.2 Virker at være i dansk

Det finnes svært lite forskning på konstruksjonen *virker at være* på dansk. Dette kan forklares med at konstruksjonen *virker at være* ikke er akseptabel i det danske språket³.

2.3 Virker å være i norsk

Lødrup (2001) skriver om norske løftingskonstruksjoner i et manuskript til MONS-konferansen 22/11-2001. i denne forbindelsen nevnes også *virker å være*. Dermed kan det være hensiktsmessig å ta en titt nærmere på hva løftingskonstruksjoner er.

2.3.1 Løftingskonstruksjoner

Innenfor den generative grammatikken finner vi en konstruksjon som blir betegnet som en løftingskonstruksjon. Denne konstruksjonen er et produkt av at en noun phrase (heretter NP) befinner seg i en annen posisjon enn det vi skulle forvente fra et tematisk perspektiv. Her skilles det mellom tematiske relasjoner som representerer mening, og grammatiske relasjoner som representerer hvordan noe fungerer syntaktisk i en setning (Carnie 2002: 233). I dette tilfellet kan vi snakke om hvordan en NP fungerer syntaktisk i en løftingskonstruksjon.

14. John is likely to leave
15. It is likely that John leaves

Setning 14 er et eksempel på en slik løftingskonstruksjon. Denne konstruksjonen står i kontrast til setning 15, som uttrykker noe av det samme som setning 14, men der *John* fortsatt står i en NP. I 15 derimot, er subjektet, *John*, løftet fra ledd-delsetningen og opp i oversetningen. Derav navnet *løftingskonstruksjon*. *John* får sin tematiske rolle fra verbet *leave*

³ I en e-post-utveksling mellom Hans-Olav Enger og Lars Heltoft (15/8-2014) kommer det fram at i et enkelt google-søk på *virker at være* kom det frem få treff, og at de aller fleste var norske eller påvirket av norsk. Det var ingen treff på konstruksjonen i korpus.dk

siden *John* skal dra. *John* er ikke *likely*. Allikevel så står *John* nærmere *likely* enn *leave*. Hvorfor er det slik? Den generative grammatikken ser kasus som motivasjon for flytting av NP. Dette uttrykkes i *The Case filter*: Alle NPer må være markert med kasus og hvis en NP ikke får kasus vil derivasjonen kræsje (Carnie 2002:234). Ut fra dette får vi forklaringen på hvorfor *John* må flyttes nærmere *is* for å sjekke at substantivet har de rette trekkene. "The case filter becomes a requirement that a noun like *he* be close enough to a case assigner like *is*, to check that the noun has the right features" (Carnie 2002: 235). Ut fra dette finner vi et mønster i løftingskonstruksjonene: NPer flytter seg alltid fra posisjoner hvor de får en teta-rolle, men ikke får kasus, til en posisjon hvor de får kasus, men ingen teta-rolle. Teta-rollen bevarer de fra det opprinnelige utgangspunktet.

2.3.2 Norske løftingskonstruksjoner

Lødrup (2001) gjør rede for ulike typer løftingskonstruksjoner i norsk. Selv om *virke* inngår i gruppa av verb som tillater løfting betyr ikke det at *virke* kan brukes i alle de ulike typene av konstruksjoner. *Virke* ser ut til å inngå i ei gruppe med verb som tar løfting til subjekt i aktiv, men som vanligvis ikke tar løfting med *til*⁴. Andre verb som inngår i den samme gruppa er blant annet epistemiske modalverb. Lødrup (2001: 5) plasserer *virke* i ei gruppe med verb som beskrives som skriftspråklige eller arkaiske i varierende grad. Lødrup gir ingen eksempelsetninger med *virke* som første verbet i en subjektsløfting, men et tenkt tilfelle kan være setninger som disse:

16. Han virker å være sjuk.

17. Det virker som han er sjuk.

Dette kan være en subjektsløfting fordi subjektet i setninga er knytta til verbet *være*, ikke først og fremst til *virke*. Slik kan *virke* + I bli analysert som en subjektsløfting. Kapittel 7.6 argumenterer for at dette ikke kan være hele løsninga på hvorfor *virke* kan ta I som utfylling.

⁴ Videre gis det en analyse av denne konstruksjonen, men dette er utenfor denne oppgavens problemstilling.

3 Grammatikalisering

I dette kapitlet, og det neste, presenteres det teoretiske rammeverket for oppgava.

Hovedfokuset i dette kapitlet vil være på hva som skjer i tidlige faser av en grammatikalisering.

3.1 Hva kan grammatikaliseringsteori bidra med?

I ei oppgave som denne er en nødt til å forklare et fenomen i lys av teori. Hva slags teori en velger, avhenger av problemstillingas art og kanskje av hvilke metoder en har tenkt å bruke. Innafor språkvitenskapen finnes det ulike forskningstradisjoner som bruker sine begreper og har sine teorier om ulike endringer i språket, og noen forskningstradisjoner skiller seg mer fra hverandre enn andre. Allikevel finnes det forskjellige domener som ulike forskningstradisjoner henter sin explanans fra, for å forklare ulike språkendringer. Det finnes også dem som mener at ulike forskningsretninger har ulike forskningsobjekt, eller ulik explanandum (se Dyvik 1995).

Det teoretiske rammeverket for denne oppgava, vil ta utgangspunkt i grammatikaliseringsteori. Grammatikalisering er noe som skjer i språket når språklige elementer går fra å være mindre grammatiske til mer grammatiske, og her forstås grammatikaliseringsteori som teorien om hvordan denne utviklinga skjer. I denne teoretiske retninga finnes det mye litteratur om hva som skjer i en tidlig fase av ei språklig endring, og dette er litteratur som er hensiktsmessig å bruke når en skal se på den semantiske og syntaktiske utviklinga til et verb.

3.1.1 Hva er forskningsobjektet i grammatikaliseringsteori?

Innafor grammatikaliseringsteori er språk i bruk en sentral forklaringsfaktor. Dermed er anvendt språk også et sentralt forskningsobjekt. Hopper og Traugott (2003: 71) trekker fram at forhandling av budskap mellom taler og lytter i kommunikative situasjoner er viktig når vi skal lete etter årsaker til språklige endringer. Dermed inkluderes også språkbrukerne i dette synet på språk: "Language does not exist separate from its speakers" (Hopper og Traugott 2003: 40). Her er språket noe som kun eksisterer gjennom språkbrukerne, og som ikke har en egen eksistens. Den kommunikative funksjonen som språket har, er viktig innafor grammatikalisering, og språket kan være et redskap for effektiv kommunikasjon. "Such a

view is consistent with the idea of language learners as engaged in strategic interaction as a producer of language, a negotiator seeking to get people to do things with words, not just a purveyor of information" (Hopper og Traugott 2003: 46). Ut fra dette kan vi tolke det dit hen at språkbrukerne endrer språket, bevisst eller ubevisst, for å optimalisere kommunikasjonssituasjonen. Dette viser oss at det er språk i bruk som er forskningsobjektet vårt, og dermed kan det være hensiktsmessig å finne empirien vår i korpus, der vi finner anvendt språk.

3.1.2 Synkroni og diakroni

I språkvitenskapen er det et tradisjonelt skille mellom synkroni på den ene sida og diakroni på den andre. Mens synkrone studier tar for seg språket på et gitt tidspunkt, legger diakrone studier mer vekt på språkutvikling over lengre tid. I denne oppgava er det data fra cirka 1960 og fram til i dag som danner grunnlaget for teorien og diskusjonen. Et spørsmål kan da være om en kan undersøke språklige endringer så lenge en kun bruker empiri fra ett tidspunkt. Dette et viktig spørsmål, fordi svaret vil ha innvirkning på hva en mener denne oppgava kan svare på.

Et argument som underbygger påstanden om at synkrone studier ikke kan avdekke språklige endringer er at så lenge en kun har empiri fra ett tidspunkt har en ikke noe informasjon om hva som er utgangspunktet for utviklinga. Dermed blir det vanskelig å si noe om et element har utvikla seg i det hele tatt. Allikevel kan det være at selv om vi finner *virke* + I i korpus, kan det være at graden av akseptabilitet varierer, avhengig av alder. Dermed kan også synkrone data være med på å indikere om en gitt konstruksjon er i ferd med å komme inn i språket, eller om det er på vei ut av språket. Videre kan det være vanskelig å avdekke et utviklingsmønster på grunnlag av synkrone data. Et anna svar på dette spørsmålet kan være at vi gjennom en synkron studie kan avdekke variasjon. Gjennom å avdekke ulike bruksmåter for et språklig element, vil vi kunne dokumentere ulike utviklingssteg for en gitt konstruksjon eller et språklig element. Hvordan en så forklarer de ulike bruksmåtene, vil være avhengig av hvilke teorier en bruker. En diakron studie vil kunne dokumentere endringer over lengre tidsrom, men en synkron studie kan også dokumentere varierende bruksmåter. Ut fra dette synpunktet kan både synkrone og diakrone studier bidra til å si noe om utviklingstrekk og variasjon for et gitt språklig element. For denne oppgava betyr det at ved å avdekke ulike bruksmåter for *virke* i et relativt synkront tidsrom, kan vi si noe om i hvilken grad verbet er i ferd med å bli grammatikalisert.

3.1.3 Forklaringsbegrepet i språkvitenskapen

Noe av målet for denne oppgava er å kunne forklare hvordan et verb kan utvikle seg, og utvikle nye semantiske og grammatiske egenskaper. Innafor språkvitenskapen er begrepet forklaring til dels problematisert og diskutert. Det finnes ulike oppfatninger om hva som kreves av ei forklaring for at denne skal være gyldig. Her er distinksjonen mellom ei forklaring og en beskrivelse viktig. Faarlund (1987) trekker fram noen viktige punkt som er verdt å merke seg når det kommer til diskusjonen om hva som er ei gyldig forklaring, og hva som bare er en beskrivelse. "Det å føra noko innunder ei generalisering er ikkje særleg interessant som forklaring, ettersom det eigentleg berre er ei beskriving av ein regularitet, som sjølv er etablert på grunnlag av induksjon" (Faarlund 1987: 18). Videre peker han på at explanandum og explanans må tilhøre ulike domener, og at generaliseringer bare er et steg på veien helt til en kommer fram til ei generalisering som kan forklares innenfor et annet domene (Faarlund 1987: 18 – 19). Explanandum er det som skal forklares, mens explanans er den forklarende faktor. Dette peker også Mæhlum (1999: 77 – 78) på:

For å komme fram til hvilke faktorer som kan være i stand til å forklare bestemte språklige konvensjoner, må disse faktorene hentes fra et annet domene enn det egenskapene som selv konstituerer den aktuelle konvensjonen. Explanans og explanandum må med andre ord tilhøre ulike domener.

Det er viktig å kunne skille ei forklaring og en beskrivelse. Men det er også viktig å kunne se at en beskrivelse kan ha en verdi i seg selv. En beskrivelse kan være med på å kategorisere empirien på en slik måte at en kan komme nærmere ei forklaring. Grundige beskrivelser av empirien kan også bidra med å vise mønstre og regulariteter i språkutviklinga. Selv om dette ikke er ei fullverdig forklaring, vil den allikevel ha en verdi innenfor språkvitenskapen. Hvis vi ser på hvordan en avdekker slektskap mellom språk, er lydlovene til Grimm og Verner en av de viktigste modellene vi har til å se hvordan germanske språk utvikla seg fra et tidligere språksteg (Salmons 2012: 42 – 55). Disse lydlovene er beskrivelser av regulære lydendringer. Grimm og Verner hadde ingen fullgod forklaring på hvorfor noen lyder endra seg fra et språksteg til et annet, men allikevel er lydlovene viktige bidrag til den språkhistoriske forskninga.

I denne oppgava finnes det ikke et så ambisiøst prosjekt som å oppdage noe som kan være av så stor betydning som lydlovene til Grimm og Verner, men det er kanskje heller å bruke beskrivelser av empiri til å moderere allerede eksisterende teorier og forklaringer. Dermed kan det være feil å påstå at denne oppgava skal forklare noe som helst. Det kan være

at denne oppgavas mål heller er å bruke teorier på empiri, og se om teoriene er anvendelige på datamaterialet jeg har funnet. Slike studier er også av verdi for språkvitenskapen, selv om de ikke kommer med noen forklaring på hvorfor noe er sånn som det er. De kan heller være med på å moderere, eller endre, allerede eksisterende teorier.

3.2 Grammatikalisering og unidireksjonalitet

Det finnes ulike syn på hva grammatikalisering er, og hva en grammatikaliseringsprosess innebærer. Bak disse ulike syna på grammatikalisering, er det allikevel noen felles antagelser og tanker som ligger til grunn. En av disse grunntankene er tesen om unidireksjonalitet.

Denne tesen går ut på at språklige elementer vil gå i retning mot å bli mer grammatiske. I denne antagelsen ligger det også at det motsatte sjelden er tilfelle; vi vil finne få elementer som går fra å være grammatiske, til å få et mer leksikalsk preg. Et leksikalsk ord som i utgangspunktet ikke har noen grammatisk betydning, vil bli semantisk bleket og få en viss grammatisk betydning. Grammatiske elementer vil bli mer grammatiske (Traugott og Hopper 2003: 7). I denne sammenhengen presenteres det et kontinuum der de mest leksikalske formene ligger på venstresida og de mest grammatiske formene ligger på høyresida:

[i] Content item > [ii] grammatical word > [iii] clitic > [iv] inflectional affix
Cline of grammaticality (Hopper og Traugott 2003: 7).

Dette grammatikaliseringskontinuumet gir noen beskrivelser av hva som kjennetegner det grammatikaliserte elementet i hvert steg av grammatikaliseringsfasen. Heine (2003) peker på fire interrelaterte mekanismer for grammatikalisering. I framstillinga til Heine kommer det klart fram når et ord går fra å være selvstendig, til å ikke være det. Dette skjer mellom ii og iii. Ved å kombinere disse mekanismene med grammatikaliseringskontinuumet til Hopper og Traugott får vi en oversikt over ulike endringer og faser et språklig element gjennomgår, når det utvikler seg fra å være et leksem til å kunne fungere som et affiks:

- i Desemanticization (or "bleaching", semantic reduction): loss in meaning content;
 - ii Extension (or context generalization): use in new contexts;
 - iii decategorialization: loss in morphosyntactic properties characteristic of the source forms, including the loss of independent word status (cliticization, affixation);
 - iv Erosion (or "phonetic reduction"), that is, loss in phonetic substance
- Fire mekanismer bak grammatikalisering (Heine 2003: 579).

Heine peker på at hver av disse mekanismene endrer hvert sitt ulike aspekt av språkstrukturen eller språkbruken; i påvirker semantikken, ii påvirker pragmatikken, iii påvirker

morfosyntaksen og iv påvirker fonetikken. Disse fire mekanismene er ikke alltid like lett å skille og se på hver for seg, og de henger på mange måter sammen. Spesielt mekanisme i og ii er knytta tett sammen fordi det kan være vanskelig å skille når et ord mister eller utvider sin semantiske betydning, og når ordet brukes i flere kontekster.

Grammatikaliseringskontinuumet og mekanismene som Heine presenterer viser at en grammatikaliseringsprosess påvirker ulike deler av språket, selv om det ikke alltid er like lett å skille verken delene av språket eller prosessene fra hverandre. Det ser ut til at det finnes en konsensus om at en grammatikaliseringsprosess er omfattende og berører flere aspekter ved språket på tvers av hvordan denne prosessen blir presentert. Traugott og Dasher (2002) presenterer noen karakteristikk som er forbundet med de tidligste fasene av grammatikalisering, som kan nyansere bildet vårt av hva som skjer i en grammatikaliseringsprosess ytterligere:

- i A specific construction
- ii Bleaching
- iii Pragmatic strengthening, subjectification, and ultimate semanticization as a polysemy (Traugott og Dasher 2002: 84)

Traugott og Dasher (2002) illustrerer disse tre stega med det engelske uttrykket *be going to*. I i får *be going to* et imperfektivt aspekt, og det skjer en samlokalisering av *be going* og formålet. Dermed har *be going to* blitt en spesifikk konstruksjon. I ii blir bevegelsesaspektet i *going* bleket, og i noen tilfeller borte. I iii skjer det en pragmatisk styrking av GIINen som ble innført gjennom fase i, og bevegelseskonstruksjonen som *going to* opprinnelig utgjorde, eksisterer nå som en polysemi til det nye *going to*, som ikke har mye å gjøre med bevegelse i det hele tatt (Traugott og Dasher 2002: 84). I denne karakteristikken ser vi at subjektifisering er en del av den tidlige grammatikaliseringprosessen⁵. Karakteristikkene omfatter på hver sin måte en endring i et element som fortsatt kan være selvstendig, som for eksempel et verb, og disse endringene kan skje uavhengig av en grammatisk endring (Traugott og Dasher 2002: 85). Det Traugott og Dasher ser for seg skjer tidlig i en grammatikaliseringsprosess er at en spesifikk konstruksjon gjennomgår en semantisk bleiking. I 3.4 vil vi se nærmere på hva som skjer i fase i og ii. I iii skjer det en pragmatisk styrking av en generalisert invitert inferens (se 3.4.3), en subjektifiseringsprosess er i ferd med å starte, og de peker også på at det oppstår en polysemi på grunn av at det grammatikaliserende elementet har blitt semantisk bleika i så stor grad at det nå eksisterer to ord som ser like ut, men som har ulik betydning. Alle disse

⁵ Subjektifisering vil bli nærmere presentert i kapittel 4.

prosessene trenger ikke nødvendigvis å skje for alle språklige elementer som blir grammatikalisert, men disse tre karakteristikkenene peker på noe av det som er vanlig i en tidlig grammatikaliseringsprosess. Forholdet mellom grammatikalisering og subjektifisering er omstridt (Boye og Harder 2014), men i denne oppgava vil subjektifisering bli sett på som en prosess som skjer i løpet av en gitt periode innafor grammatikaliseringskontinuumet.

I norsk kan *virke* opptre som hovedverb i en setning, og tilføre setningen en semantisk betydning⁶.

1. Det virker bra.

Dette kan indikere at verbet eventuelt befinner seg tidlig i en grammatikaliseringsprosess, og dermed er det det som skjer tidlig i en slik prosess som vil være interessant å se nærmere på i resten av oppgava. Ut fra litteraturen som er presentert så langt ser vi at det først og fremst er pragmatikken og semantikken som først blir påvirket; det er ved disse sidene av ordet vi først kan se endringer. Dermed trenger vi å se ordet i en gitt kontekst for å se nærmere på det semantiske innholdet til ordet, og hva slags konstruksjoner ordet kan inngå i, for å undersøke om det norske verbet *virke* er inne i en grammatikaliseringsprosess.

3.3 Skillet mellom grammatikk og leksikon

I de ulike beskrivelsene av unidireksjonalitet finner vi et gradsskille mellom leksikalske elementer på den ene sida, og grammatiske elementer på den andre. Det som blir diskutert i dette delkapittelet, er om vi kan sette et klart skille mellom grammatikk og leksikon, og om vi, ved å studere grammatikaliseringsprosesser, kun interesserer oss for det som ligger på den grammatiske sida av dette eventuelle skillet.

Hopper og Traugott (2003: 4) skriver at når et innholdsord (leksikon) innehar den grammatiske karakteristikken til et formord (grammatikk), kan ordet sies å være grammatikalisert. Det ser ut som det, innafor mye grammatikaliseringsteori, er en bred enighet om at det ikke finnes et klart skille mellom grammatikk og leksikon. Ulik litteratur presenterer ulike kontinuaer, og ved å presentere et kontinuum, ligger det en antakelse om at utviklinga skjer gradvis. deLancey (2004: 1591) skriver at former, eller ord, heller må bli sett på som mer eller mindre grammatiske, enn enten grammatiske eller leksikalske. Videre peker deLancey på at selv grammatiske elementer neppe kan være "rent strukturelle" elementer, men at disse også må ha en form for semantisk innhold:

⁶ Dette blir sett nærmere på i kapittel 8.

The fact that not only do grammatical morphemes develop from lexical morphemes, but that specific types of grammatical morpheme regularly develop from lexical forms with particular meanings, suggests that grammatical meaning must to some degree have the same sort of semantic content as lexical meaning, rather than being purely structural.
(deLancey 2004: 1591).

Dette forenkler på ingen måte skillet mellom leksikon og grammatikk, men kan heller sies å underbygge påstanden om at dette er et gradvis skille. Konklusjonen til deLancey er at det mest brukbare kriteriet for å identifisere grammatikalisering, er å se på hvor produktiv den nye konstruksjonen er. Hvis den nye konstruksjonen er produktiv nok, vil vi få et nytt element til en grammatisk struktur. Dette vil stå i kontrast til et nytt sett av en (eller flere) leksikalske former (deLancey 2004: 1598). Dette er en noe vag konklusjon, i og med at deLancey her bruker begrepene leksikalske og grammatiske former til å identifisere en grammatikaliseringsprosess, selv om han tidligere gjorde det klart at skillet mellom leksikon og grammatikk er graduelt og at det er vanskelig å sette ei skillelinje.

Det denne diskusjonen viser, og som er relevant for denne oppgava, er at innafor et grammatikaliseringskontinuum vil det være språklige elementer som i større eller mindre grad fungerer som et grammatisk element. Denne gradsforskjellen vil være relevant i diskusjonen om modus i kapittel 8.

3.3.1 Grammatikaliseringsparametere

Lehmann (1985: 3) presenterer en tabell med ulike grammatikaliseringsparametere. Disse seks parameterne kan være med på å indikere om et språklig element er i ferd med å bli grammatikalisert eller ikke, avhengig av hvor autonomt elementet er. Desto større grad av autonomi elementet innehar, desto mindre har elementet blitt grammatikalisert. For denne oppgavas formål er det noen parametere som er mer hensiktsmessige å bruke enn andre. Lehmann (1985: 3) deler parameterne inn i en paradigmatiske akse og en syntagmatisk akse. Den paradigmatiske aksene handler om hvilke ord det grammatikaliserte elementet, i dette tilfellet *virke*, kan byttes ut med. Den syntagmatiske aksene handler blant annet om hvor bundet det (eventuelt) grammatikaliserte elementet er til resten av setninga som elementet inngår i. Ved å undersøke den paradigmatiske variabiliteten og den syntagmatiske bundetheten, kan vi få noen indikasjoner på om *virker* kan fungere som et hjelpeverb eller ei.

Den paradigmatiske variabiliteten handler om i hvor stor grad *virke* kan byttes ut med andre ord uten at det semantiske innholdet i setninga endres. Dette er en parameter som

forteller noe om i hvor stor grad *virke* likner de andre orda i ordgruppa som dette verbet tilhører. Hvis det viser seg at det er vanskelig å bytte ut *virke* med andre verb og ha det samme semantiske innholdet, kan dette være med på å indikere at *virke* er i ferd med å bli grammatikalisert. Den syntagmatiske bundetheten er den andre parameteren som også er relevant for denne oppgava. Dette er en parameter som viser i hvor stor grad det grammatikaliserte elementet hører sammen med resten av setninga. For denne parameterens del er det slik at jo mer bundet det antatt grammatikaliserte elementet er til resten av setninga, jo mer sannsynlig er det at elementet er i ferd med å bli grammatikalisert. For denne oppgavas del ser vi graden av bundethet, ved at det er umulig å skille *virke* og andre verbet ved en eventuell utbrytning. Disse to grammatikaliseringsparameterne blir sett nærmere på i 7.3.1, i forbindelse med *virke* + I-konstruksjonen.

3.4 Ekstensjon og desemantisering

Heine (2003) skriver at desemantisering er en mekanisme som påvirker et ords semantikk, mens en ekstensjon er en mekanisme som påvirker et ords pragmatiske side (jamfør 3.2). Ved Heines presentasjon av disse mekanismene blir desemantiseringa presentert før ekstensjonen. Dette kan tolkes som at Heine mener at desemantiseringa kommer i gang før ekstensjonen. Dette kommer klarere fram seinere i teksten hvor Heine (2003: 580) peker på at i tidlige faser i en grammatikaliseringsprosess kan det være et bytte fra en mindre til en mer grammatisk mening, sjøl om det ikke er noen pragmatiske, morfosyntaktiske eller fonetiske endringer som blir assosiert med denne meninga. I det følgende presenteres noen ulike syn på hvordan språklige endringer starter.

3.4.1 Transfer-modellen

I diskusjonen om hvordan lingvistiske former som uttrykker konkrete menneskelige erfaringer utvikler seg til å bli mindre konkrete og mer grammatiske uttrykk, er forskere delt i sine meninger. Det er mulig å bruke transfer-modellen til å forklare dette. I grove trekk går denne argumentasjonen ut på at i en underliggende prosess finnes det kognitive mønstre som fører oss fra mer konkrete menneskelige erfaringer til mindre konkrete menneskelige erfaringer (Heine 2003: 586). Denne modellen kan beskrives som en metaforisk prosess, fordi en ser for seg at prosessen involverer et bytte fra et domene av menneskelig erfaring til et anna. Det finnes flere domener som de metaforiske prosessene beveger seg gjennom.

PERSON > OBJEKT > AKTIVITET > ROM > TID > KVALITET

Figur 1: Ontologiske domener (Heine 2003: 586).

I denne modellen er domenet om person minst abstrakt, mens domenet om kvalitet er mest abstrakt. I transfermodellen ser en for seg at de språklige elementene flytter seg fra persondomene og mot kvalitetsdomene. Hvis vi ser domenemodellen i forbindelse med et grammatikaliseringskontinuum kan det tenkes at persondomenet er lite grammatisk, og jo flere domener et språklig element beveger seg gjennom, jo mer grammatisk blir det. Et eksempel på dette kan være preposisjoner, som ofte har sitt utgangspunkt i kroppslige forhold og som senere har utvikla seg til å fungere som preposisjoner (Heine 2003: 586).

1. Han sitter på baken.
2. Han står bak huset.

Dette ser vi i 1 og 2, der 2 er en antatt utvikla preposisjon fra det originale substantivet.

3.4.2 Kontekst-modellen

En annen måte å se på utviklinga av mindre konkrete og mer grammatiske uttrykk, blir presentert i kontekst-modellen. Det viktige i denne modellen er konteksten til elementet som blir grammatikalisert. Heine (2003: 587) presenterer tre argumenter for dette. For det første krever grammatikalisering passende kontekster for å kunne skje; for det andre leder grammatikalisering til en økende mengde kontekster der det grammatikaliserte elementet kan brukes; og for det tredje fører dette til en økende frekvens til bruken av det grammatikaliserte språklige elementet. Ut fra denne modellen vil en mene at det kreves både mange ulike kontekster for det grammatikaliserte elementet, og en bruk i disse kontekstene over flere år, for at produktet av grammatikaliseringa skal bli konvensjonalisert (Heine 2003: 587).

Kontekst-modellen og transfer-modellen henter sin explanans fra ulike domener. Transfer-modellen henter sin explanans fra hvordan et språklig element kan gå fra et ontologisk domene til et annet ontologisk domene. Den mentale overføringa fra et domene til et annet, er hvor transfer-modellen henter sin forklarende faktor fra. Kontekst-modellen henter sin explanans fra situasjoner der språket er i bruk. Det er med andre ord konteksten til det grammatikaliserte elementet som er årsaken til de språklige endringene. Det er motstridende meninger om hva som skjer først av desemantisering og ekstensjon. Transfer-modellen peker på det kognitive aspektet ved språkbruk, og hvordan et element kan overføres fra et domene

til et *anna*. Dette kan vel sies å ligne mest på en desemantisering av elementet. Kontekst-modellen derimot, legger mest vekt på at det grammatikaliserte elementet blir brukt i flere kontekster, og dermed er det ekstensjonen som er mest sentralt i denne modellen. Gjennom disse modellene får vi to syn på en grammatikaliseringsprosess som klart legger vekt på hvert sitt element. Transfer-modellen er den som står i klare kontrast til synet på språklig utvikling som blir presentert i 3.1.1, der den kommunikative funksjonen til språket er en av de viktigste årsakene til språklig endring. Kontekst-modellen samsvarer derimot mer med dette, da den språklige konteksten kan sies å være en del av situasjonen som den språklige kommunikasjonen foregår i. Den siste modellen som blir presentert, vektlegger kommunikasjonsaspektet i enda større grad enn kontekst-modellen. Ved å presentere denne modellen, kan vi få et mer nyansert bilde av hvordan ulike teorier ser for seg at tidlige faser i en grammatikaliseringsprosess kan skje.

3.4.3 Invited Inference Theory of Semantic change (IITSC)

I denne modellen er de viktigste motivasjonene for språklig endring assosiativ metonymi; indekserte meninger som oppstår i tale- og skriveprosessen. Den grunnleggende hypotesen er at et leksem kan tilegne seg semantiske egenskaper fra konteksten som den vanligvis brukes i (Traugott 1999: 94). Her kan *virke* + I være et nyttig eksempel. *Virke* kan utfylle andre funksjoner enn kun å være et epistemisk modalverb. Når vi finner verbet etterfulgt av en I brukes verbet i mange tilfeller for å uttrykke en epistemisk modalitet⁷. Hvis vi skal følge IITSC tolker vi *virke* som et modalverb fordi det blir etterfulgt av en I. Vi tolker dette som et modalverb, fordi dette er en vanlig konstruksjon for å uttrykke modalitet. *Norsk referansegrammatikk* (Faarlund, Lie og Vannebo 1997) (heretter referert til som NRG) (526–527) nevner modalverb pluss I som en av få syntaktiske konstruksjoner som kan uttrykke modalitet. Et spørsmål blir da hvordan en slik kontekst kan oppstå i språket. Her er taleren/skriveren sentral; modellen legger stor vekt på strategisk forhandling av mening i kommunikasjonen. Noe av tanken bak denne modellen er at taleren/skriveren prøver ut en ny bruk av tilgjengelige bruksmåter. Hvis den innovative bruken lykkes, vil høreren/leseren tolke intensjonene til avsenderen riktig, og vil kanskje i neste fase bruke innovasjonen selv, eller eksperimentere på liknende måter (Traugott 1999: 95). I vårt eksempel med *virke* kan det tenkes at noen hadde hørt andre modalverb med I, og ville prøve *virke* på samme måte.

⁷ I kapittel 5 ser vi nærmere på dette.

I denne modellen er det kommunikasjonen mellom sender og mottaker som er sentral for den språklige utviklinga. Det er senderen av budskapet som er drivkraften bak den språklige innovasjonen. Innovasjonen inngår i en GIIN – generalisert invitert inferens. Dette er foretrukne meninger, konvensjoner av bruk som ikke er helt fastsatt enda, men som er åpne for endringer (Traugott 1999: 95). Når språkbrukeren skjønner at en GIIN blir tolket på riktig måte, er det sannsynlig at språkbrukeren velger å bruke denne igjen. Hver gang en språkbruker anvender en GIIN, er den litt nærmere å bli konvensjonalisert inn i språket.

3.5 En tidlig grammatikaliseringsprosess

Semantisk bleking og pragmatisk styrking

Subjektivisering

Polysemi?

Konvensjonalisering i GIIN

Person > Objekt > Aktivitet > Rom > Tid > Kvalitet

Mer leksikalsk

Stor grad av autonomi

Mer grammatisk

Liten grad av autonomi

Figur 2: prosesser i en tidlig grammatikaliseringsprosess

Denne figuren er ment som et kontinuum, der det er en unidireksjonalitet fra venstre mot høyre. Det som er viktig å tenke på er at det skjer flere ulike prosesser på en gang. Ikke alle er like enkle å observere verken synkront eller diakront, men alle disse prosessene er med på å beskrive hvordan en grammatikaliseringsprosess kan foregå. Noe av den største utfordringen med en tidlig grammatikaliseringsprosess er nettopp at denne prosessen ikke nødvendigvis er

så observerbar. Når veit vi når et element er konvensjonalisert inn i en GIIN? Når er et element nok pragmatisk styrka til å kunne være en del av en grammatikaliseringsprosess? Når er et element i stor nok grad semantisk bleka til å kunne være del av en grammatikaliseringsprosess? Dette er spørsmål som det ikke finnes noe konkret svar på, og det som preger disse spørsmålene er at det opereres innafor et kontinuum, der mange faktorer finnes i større eller mindre grad. Allikevel er graden av autonomi, semantisk bleking, pragmatisk styrking og graden av subjektifisering noe som kan hjelpe oss med å indikere om noe er i ferd med å skje.

3.6 Replikagrammatikalisering

Heine og Kuteva (2005: 92) presenterer en form for grammatikalisering som har skjedd gjennom påvirkning fra andre språk. Her er det en grammatikaliseringsprosess som blir overført fra språk A til språk B. For denne oppgavas tilfelle kan det i så fall tenkes at språk A, svensk, bruker *verka* som et epistemisk modalverb. Språkbrukerne av språk B, norsk, legger merke til at språk A bruker *verka* på denne måten. Videre skaper de en tilsvarende form i språk B ved hjelp av det tilgjengelige språkmaterialet som finnes i språk B, i dette tilfellet *virke*. På denne måten er det mulig at replikaspråket (språk B), kan ha språklige elementer som ser ut til å ha blitt grammatikalisert, men som i realiteten er grammatikalisert i et anna språk, og dermed kan hoppe over noen grammatikaliseringssteg i replikaspråket.

Replikagrammatikalisering markerer seg i større grad i noen områder av språket enn i andre. Heine og Kuteva (2005: 97) skriver at denne typen av grammatikalisering markerer seg mest frekvent i tekststruktur. "There is a not uncommon pattern whereby transparent expressions such as clausal propositions are grammaticalized to markers of text organization" (Heine og Kuteva 2005: 97). Videre blir det trukket fram at resultatet av en slik prosess er at det grammatikaliserte elementet ikke uventet mister noe av sitt semantiske innhold og utfyller en diskursiv funksjon. Når det kommer til situasjoner der en kan tenke seg at en replikagrammatikalisering kan ha foregått, vil det først og fremst ha skjedd gjennom muntlig kontakt. Unntaka er der språkkontakt stort sett foregår skriftlig, eller i den tidligste fasen av skriftspråkets historie (Heine og Kuteva 2005: 252). For *virke* + I sitt tilfelle, er det sannsynlig at replikagrammatikaliseringa kan ha skjedd gjennom muntlig kontakt mellom norsk og svensk. Det kan også være at *virke* + I i norsk har blitt påvirket av kontakten med engelsk, og uttrykket *seems to be*. Dette er ikke et spørsmål som nødvendigvis trenger et entydig svar, og

det vil være vanskelig å komme med en fasit på hvilket språk som eventuelt har påvirka norsk mest.

4 Modus og subjektifisering

Basert på NRG, *Svenska Akademiens grammatik* (Teleman, Helberg og Andersson 1999) (heretter referert til som SAG) og Eide (2005) vil det bli gitt en oversikt over bruken av modale hjelpeverb i norsk. Begrepet subjektifisering vil også bli sett nærmere på avslutningsvis i dette kapittelet.

4.1 Modus

I NRG blir modalitet i sin vide betydning forstått som en semantisk kategori som har å gjøre med avsenderens holdning til gyldigheten i et utsagn. Lie (2011a: 106) presiserer at modus er en bøyingskategori ved verb som uttrykker modalitet. Uavhengig av om en ser modus som en semantisk kategori eller en bøyingskategori, finnes det en konsensus om hvilke måter dette kan uttrykkes på i norsk (NRG: 579):

- Ved ulike morfologiske kategorier av verbet (imperativ, konjunktiv, indikativ)
- Ved leksikalske uttrykk som for eksempel adjektiv og adverb
Han var visstnok på skolen i dag.
- Ved syntaktiske konstruksjoner med modalverb + I
Det synes å gå etter planen.
- Ved enkelte andre verbforbindelser som *ha*, *bli*, eller *være* + I
Hun er kun å treffe på tirsdager.

Både grammatiske og leksikalske måter å uttrykke modalitet på, er tatt med i NRG. Dette viser oss at modus ikke bare er en bøyingskategori for verb.

4.1.1 Epistemisk og deontisk modalitet

Modalitet kan uttrykkes på to måter; epistemisk og deontisk. Epistemisk modalitet har å gjøre med hvorvidt taleren anser at innholdet i en ytring er mer eller mindre sikkert eller mulig (Kristoffersen, Runde, Lind og Enger 2011: 75). Dermed er epistemisk modalitet noe som uttrykker en subjektiv oppfatning av en sannhet. I kontrast til dette er den deontiske modaliteten som dreier seg om nødvendighet og mulighet knytta til handlinger (Kristoffersen m.fl. 2011: 75). Denne forskjellen kan vi se i 1 og 2:

1. Hvis hun ikke er hjemme, må hun være på kontoret.

2. Hun må reise hjem nå.

I 1 uttrykkes det en epistemisk modalitet, mens det i 2 uttrykkes en deontisk modalitet gjennom modalverbet *må*. I 1 gir modalverbet uttrykk for hvilken holdning språkbrukeren har til sannhetsverdien i utsagnet. Språkbrukeren anser det som sannsynlig, ut fra hva slags kunnskaper vedkommende har om verden, at 'hun' er på kontoret. I 2 gir modalverbet uttrykk for språkbrukerens holdning til å utføre en bestemt handling. Språkbrukeren mener at 'hun' bør eller skal reise hjem nå (Kristoffersen m.fl. 2011: 76). Gjennom 1 og 2 ser vi at modalverbet kan brukes til å uttrykke både epistemisk og deontisk modalitet. Dette er typisk, og gjelder for de fleste modalverba.

Det er også, til en viss grad, mulig å se hva slags modalitet som blir uttrykt ved å se på hva slags rekkevidde modalverbet har. Ved en epistemisk bruk kan modalverbet sies å stå til hele setningen. Ved en deontisk bruk kan modalverbet sies å stå til verbfrasen.

3. Han kan være hjemme.

Ved en epistemisk lesning av 3 blir betydningen av setningen omtrent slik: 'Det er muligens sann at han er hjemme'. Ved en deontisk lesning kan det bli omtrent slik: 'Han tillates (det er mulig for han) å være hjemme' (NRG: 582).

4.1.2 Modus som grammatisk kategori

Palmer (1986) peker på noen utfordringer ved å definere modus som en grammatisk kategori. En av hovedutfordringene er at semantiske trekk blir trukket inn i en grammatisk kategori. Palmer påpeker at problemet er at "the idea that semantic features that are common to many languages may be captured or signalled by the grammatical forms and systems of individual languages" (Palmer 1986: 3 – 4). I dette ligger det en antagelse om at det er både det semantiske innholdet og de syntaktiske egenskapene som definerer modalverba. Dermed mister en noe av særegenhetene til modalverba hvis en definerer modus kun som en grammatisk kategori.

Ved å problematisere at semantiske trekk kan være en del av en grammatisk kategori peker Palmer på et viktig skille; det som går mellom grammatikk og leksikon. Kan semantiske trekk sies å være en del av grammatikken? Bøyningsmønstre er et eksempel på noe som helt klart tilhører grammatikken, mens markørene av modalitet kan være modalverb, klitika og partikler. Om dette er grammatiske elementer eller ikke kan, ifølge Palmer, kun

bestemmes ut i fra hvor stor grad de har syntaktiske restriksjoner, og i hvilken grad de kan bli definert som et begrenset heller enn et åpent system av elementer (Palmer 1986: 5). Skillet mellom leksikon og grammatikk har aldri vært helt enkelt, og i en forskningstradisjon som opererer med et kontinuum mellom leksikalske og grammatiske bestanddeler er dette skillet lite fremtredende. Det er ikke dermed sagt at det ikke finnes, men det kan være at skillet mellom grammatikk og leksikon ikke er så klart. Hvis en allikevel vil bruke syntaktiske restriksjoner som et tegn på at noe er et grammatisk element, vil de syntaktiske restriksjonene i 4.1 være med på å støtte antagelsen om at modalitet kan være noe som tilhører grammatikken. Selv om skillet mellom leksikon og grammatikk ikke er så klart, er det allikevel sentralt innenfor grammatikaliseringsforskningen. Vi skriver om språklige enheter som går fra å være leksikalske til å ha en mer grammatisk betydning. Denne antagelsen baserer seg på at det finnes et skille mellom leksikon på den ene sida og grammatikk på den andre. Uten dette skillet faller noe av grunnmuren i grammatikalisering bort.

For problemstillinga i denne oppgava sin del er spørsmålet om modus er en grammatisk kategori sentralt, fordi svaret på dette spørsmålet vil ha implikasjoner for hvordan vi bør omtale gruppa med modalverb. Hvis modus er en grammatisk kategori, har vi ikke noe problem. Men hvis konklusjonen er at vi ikke kan skille modalverba fra andre grupper av norske verb kun ved de syntaktiske restriksjonene, og dermed ikke kan operere med en egen grammatisk kategori av verb – hvordan skal vi da skille modalverb fra andre verb? Gjennom resten av dette kapittelet skal vi se nærmere på både semantiske og syntaktiske egenskaper ved de norske modalverba. Det som vi kommer til å se, er at noen semantiske egenskaper ved epistemiske modalverb har konsekvenser for de syntaktiske egenskapene til denne verbgruppa. Dermed kan semantiske egenskaper ha konsekvenser for de syntaktiske egenskapene, og dermed påvirke den grammatiske sida ved verbgruppa.

4.2 Norske modalverb

Kunne, skulle, ville, måtte, burde og lyte (nynorsk) blir regna som de egentlige modalverba i norsk. I tillegg til disse egentlige modalverba har vi også noen verb som opptrer i kombinasjon med hovedverb og som har en klar modal betydning. I NRG (528–529) nevnes *få* og *tore* som nære de egentlige modalverba. Det som skiller dem fra de egentlige modalverba er at de kan brukes som selvstendige verb i andre kontekster og kan derfor

forekomme i imperativ og passiv. I NRG (526–527) settes det opp noen kjennetegn verba har når de brukes modalt:

- De forekommer ikke i imperativ.
**Skulle det!*
- De kan ikke fungere som selvstendig verb med nominal utfylling.
Dermed forekommer de heller ikke i passiv.
- De tar infinitiv uten *å* som utfylling.
Vi bør gjøre det.
- Et modalverb i preteritum kan også etterfølges av et perfektum partisipp, men i slike tilfeller er alltid en infinitiv av *ha* eller *være* underforstått:
Det ville (ha) vært en ulykke om det skulle (ha) skjedd.
-Er modalverbet i presens kan ikke infinitiv av *ha* eller *være* utelates.
- Modalverba kan opptre uten etterfølgende hovedverb. De forbindes da med adverbial og spørreord som angir en retning. Dette gjelder i all hovedsak de deontiske modalverba.
Hun skal hjem.

Eide (2005: 189) har en tabell som viser frem syntaktiske egenskaper til de ulike modalverba. I denne tabellen skilles det mellom *root modals* og *non-root modals*. Dette er et skille som ikke er direkte overførbart til skillet mellom deontiske og epistemiske modalverb, og dermed er det noen av de syntaktiske kriteriene som Eide (2005) kommer med, som ikke lar seg bruke for å identifisere epistemiske modalverb. Allikevel er det tre kriterier som kan komplementere de syntaktiske restriksjonene som NRG legger fram. Det første kriteriet handler om at verbet kan ta formelle subjekt (punkt 2). Det andre kriteriet handler om at verbet kan ta formelle subjekt som angir at noe handler om vær (punkt 3). Det tredje kriteriet (punkt 1) er at verbet kan ta passiv utfylling og inanimate subjekt. Tabellen nedenfor er basert på NRG og Eide (2005: 189) og angir seks syntaktiske kriterier som de norske epistemiske modalverba har:

1. Passiv utfylling + inanimate subjekt <i>Maten vil gjerne serveres senere på fredager.</i>
2. Formelle subjekt <i>Det kan være slik.</i>
3. Formelle subjekt + vær <i>Det kan snø mye på Lillehammer.</i>
4. Infinitiv uten å <i>Noen forandringer kan ha gjort deg trist.</i>
5. Kan ikke passiveres <i>*Her virkes det godt.</i>
6. Fravær av imperativ <i>*Skulle det!</i>

I kapittel 8.1 skal vi se hvor mange av disse syntaktiske kriteriene *virke* kan oppfylle. Disse syntaktiske egenskapene kan hjelpe oss med å se hvor langt *virke* har kommet i ei eventuell utvikling mot å fungere som et modalverb.

4.2.1 Kan norske modalverb være hjelpeverb?

Spørsmålet om norske modalverb kan fungere som hjelpeverb er et relevant spørsmål, for hvis modalverba fungerer som hjelpeverb, kan dette også være med på å indikere om verbet er i ferd med å bli semantisk bleika. Et tilfelle av semantisk bleiking kan være med på å vise oss at *virke* er i ferd med å bli grammatikalisert.

Norske hjelpeverb

I norsk er hjelpeverb snarere å regne for grammatiske ord enn leksikalske. I norsk har vi et begrensa antall verb som opptrer som hjelpeverb. At et hjelpeverb har grammatisk betydning,

vil si at verbet fungerer på liknende måte som en bøyningsendelse, og at det angir visse grunnleggende grammatiske forhold (NRG: 516).

4. Han har gått.

I 4 fungerer *ha* som et hjelpeverb og angir det grammatiske forholdet tid. I NRG (517) blir utviklinga av hjelpeverb sett på som et syntaktisk middel som kompensasjon for tap av tidligere bøyning. Resultatet av omleggingsprosessen er at enkelte verb har fått status som nærmest reint grammatiske ord. Andre verb har en mer uklar status og kan fylle flere funksjoner; noen ganger fungerer de som hjelpeverb og andre ganger kan vi finne dem som leksikalske verb som står alene i en setning som hovedverb. Denne vekslingen mellom ulike funksjoner gjelder ofte verb og verbalforbindelser som uttrykker modale forhold.

Det vi kan si om alle typer hjelpeverb er at de kan forekomme i en sammensatt verbalform. En sammensatt verbalform er en forbindelse av to (eller flere) verb der det (de) siste står som utfylling til det første. Det første verbet i en sammensatt verbalform, er hjelpeverbet, mens de etterfølgende verba er hovedverb. Verbformene danner en semantisk enhet som syntaktisk utgjør verbalet i setningen (NRG: 515). I ei slik verbalform er hjelpeverbet finitt, mens hovedverbet (verba) er infinitt. Hjelpeverba tar som regel et hovedverb i perfektum partisipp eller i infinitiv som utfylling. De modale hjelpeverba kan også noen ganger stå aleine uten hovedverb; *Vi skal dit*. Disse forbindelsene kan forstås som elliptiske konstruksjoner med underforstått hovedverb (NRG: 516 - 517).

Det leksikalske innholdet til modalverba

I diskusjonen om de norske modalverba bør ha status som hjelpeverb eller ikke, dukker spørsmålet om den leksikalske statusen til verba opp. Eide (2005: 53) påpeker at modalverba utgjør en ordklasse som har et semantisk innhold, men at dette er en sannhet med modifikasjoner. Grappa med modalverb kan brukes i flere funksjoner, og avhengig av hvordan de brukes, så kan de ha ulikt semantisk innhold. Når modalverba blir brukt til å uttrykke en epistemisk modalitet har de minst semantisk innhold, mens når de blir brukt til å uttrykke en dynamisk modalitet⁸ har de mest semantisk innhold (Eide 2005: 53). Dette knytter Eide til spørsmålet om hjelpeverbsstatus, og viser til at når modalverba brukes epistemisk, er de nærmest en hjelpeverbsstatus, og dermed har de minst semantisk innhold. Videre

⁸ Dynamisk modalitet er i avhandlinga til Eide (2005) en undergruppe av *root modals* sammen med den deontiske modaliteten.

argumenterer Eide for at spørsmålet om mulig hjelpeverbstatus for modalverba ikke bør avgjøres av lingvistens intuisjon om graden av leksikalsk semantisk innhold, men av det lingvistiske elementets syntaktiske egenskaper.

Ut fra litteraturen som så langt er presentert i dette kapittelet, kan vi se at hjelpeverbstatusen til de norske modalverba til en viss grad avhenger av det leksikalske innholdet til verba, og til en viss grad avhenger av de syntaktiske restriksjonene til verba. Syntaktisk har modalverba og hjelpeverba et fellestrekk; de kan ta verb som utfylling. Når det kommer til det leksikalske innholdet finnes det en gradsforskjell mellom de ulike bruksmåtene. Når modalverba brukes epistemisk, har de minst semantisk innhold. Dermed er det mulig at når modalverba blir brukt for å uttrykke en epistemisk modalitet, så ligner de mest på hjelpeverb.

4.3 Subjektifisering

En prosess som kan forstås i sammenheng med utviklinga av modalverb, er subjektifisering. "‘Subjectification in grammaticalisation’ is, broadly speaking, the development of a grammatically identifiable expression of speaker belief or speaker attitude to what is said" (Traugott 1995: 32). Produktet av subjektifiseringsprosessen sammenfaller i noen grad med beskrivelsen av epistemisk modalitet (4.1.1). I begge beskrivelsene blir språkbrukerens subjektive opplevelse av sannhetsverdien i utsagnet satt fram som sentralt. Traugott utdyper definisjonen av subjektifisering i grammatikalisering ved å peke på at dette er et fenomen som utvikler seg gradvis. Former og konstruksjoner som først uttrykker primære konkrete, leksikalske og objektive meninger vil gjennom gjentatt bruk i lokale syntaktiske kontekster tjene for å uttrykke økende abstrakte, pragmatiske, mellommenneskelige og taler-baserte funksjoner (Traugott 1995: 31). Dette kan vi se i bruken av det norske ordet *da*:

5. Han gikk *da* hun kom hjem. (Temporal bruk).

6. Han kommer ikke på jobb, *da* han skal til legen. (Kausal bruk).

I disse to eksempelsetningene ser vi at *da* går fra å knytte sammen temporale hendelser, til å uttrykke kausalitet. Dette er et eksempel på hvordan uttrykk kan utvikle seg mot å ha en mer subjektiv funksjon. Videre kan subjektifisering forekomme i større eller mindre grad⁹.

⁹ Begrepet subjektifisering er nært knytta til det subjektive og skillet mellom subjektiv og objektiv. Traugott (1989: 36) peker også på dette. Traugott viser til at dette har blitt mye diskutert i litteraturen, og at hun

Diakron og synkron subjektifisering

Traugott (1995: 33) trekker fram utviklinga av engelske epistemiske modalverb som et eksempel på en diakron subjektifisering. Det er sannsynlig at dette har en viss overføringsverdi til norske epistemiske modalverb¹⁰. Utviklinga av epistemiske modalverb har blitt undersøkt gjennom mange diakrone undersøkelser, og slik er det også med andre undersøkelser av subjektifisering (Traugott 1995: 32–33). En synkron undersøkelse av *virke* kan avdekke ulike bruksmåter av verbet, og slik kan denne undersøkelsen påvise ulike konstruksjoner der det kan påvises en grad av subjektifisering.

Ved en synkron undersøkelse kan det være vanskelig å avdekke ei språklig utvikling, men det er mulig å avdekke ulik bruk av det samme språklige elementet. Det er for eksempel mulig å avdekke at *virke* brukes i ulike kontekster, og ut fra analysen av de ulike bruksmåtene er det mulig å kunne si noe om ulike steg av ei mulig utvikling. Ut fra dette kan vi se på subjektifisering som en prosess som skjer diakront, men at det også er mulig å spore en slik utvikling gjennom synkrone studier. For å få et helhetlig bilde av utviklinga vil det nok være mest hensiktsmessig med en diakron undersøkelse. Denne oppgava kan allikevel bidra med empiriske funn som kan være med på å indikere noe om hvordan verbet er i ferd med å utvikle seg.

Unidireksjonalitet

Hypotesen om unidireksjonalitet er gyldig innenfor grammatikalisering, og også innenfor subjektifisering. Hypotesen om unidireksjonell økning av subjektifisering over tid er robust, spesielt i de tidligste stegene av denne prosessen, før en eventuell affigering (Traugott 1995: 45). Parallellen til grammatikaliseringskontinuumet er ganske klar; slik ord kan gå fra å være leksikalske til å være noe grammatiske, og fra å være noe grammatiske til mer grammatiske, kan også ord gå fra å uttrykke en objektivitet til å uttrykke en viss grad av subjektivitet, og ord som allerede uttrykker subjektivitet til en viss grad kan uttrykke en større grad av subjektivitet. Traugott (1989) setter fram tre tendenser for semantisk endring. Disse tre tendensene kan være med på å bygge opp under hypotesen om unidireksjonalitet.

Tendency I: Meanings based in the external described situation > meanings based in the internal (evaluative/perceptual/cognitive) described situation

foretrekker å se på subjektiviteten som noe gradvis. Noe kan være svakere eller sterkere subjektivt, eller uttrykke mer eller mindre subjektiv modalitet.

¹⁰ Selv om de engelske og norske modalverba har syntaktiske forskjeller (Eide 2005: 55).

Tendency II: Meanings based in the external or internal described situation > meanings based in the textual and metalinguistic situation

Tendency III: Meanings tend to become increasingly based in the speakers subjective belief/state/attitude toward the proposition

(Tendenser for semantiske endringer: Traugott 1989: 35).

I disse tre tendensene ser vi at meningene utvikler seg til å være mer og mer basert på talerens subjektive opplevelse av sannhetsinnholdet i ytringa. Tendensene til Traugott (1989) støtter påstanden om at forskningsobjektet innenfor grammatikalisering er anvendt språk; produktet av tendensene forutsetter en verden som inneholder verdier og lingvistiske relasjoner som ikke kan eksistere uten språk (Traugott 1989: 35). Produktet av tendensene blir lisensiert gjennom funksjonen til språket. Språket i bruk blir med andre ord en sentral faktor for å kunne forklare hvorfor enkelte ord og uttrykk kan gjennomgå en subjektifiseringsprosess. Det epistemiske innholdet til modalverba kommer ikke før i tendens III; det er med andre ord noen prosesser ordet må gjennom før det kan utvikles en epistemisk betydning. Dette synet på utviklingen av subjektifisering, og slik epistemisk modalitet, er med på å bygge opp under synet på språk som redskap for kommunikasjon.

5 Data og metode

For å kunne lage en forståelsesramme for hvordan utviklinga av *virke* har skjedd, er det en fordel å vite noe om hvordan verbet brukes i dag, og også se om vi kan si noe om når, og hvor, vi begynte å bruke konstruksjoner som *virker å være* i norsk. Datamaterialet vil bli framlagt i dette kapittelet. Det vil også bli redegjort for metodevalg og noen metodiske utfordringer som er viktige å tenke på i ei slik oppgave.

5.1 Valg av metode

Rasinger (2010) peker på to fundamentale forskjeller på kvantitative og kvalitative metoder. Mens kvalitative studier er opptatt av strukturer og mønstre og *hvordan* noe er, fokuserer kvantitative studier på *hvor mye* eller *hvor mange* det finnes av en spesifikk konstruksjon eller element (Rasinger 2010: 52). Den andre forskjellen er at kvalitative studier er induktive; teori er utviklet fra resultatet av forskningen. Kvantitative studier derimot, er deduktive; vi utvikler hypoteser basert på allerede kjente teorier, som vi prøver å styrke eller argumentere mot gjennom empiriske undersøkelser (Rasinger 2010: 52). I denne oppgava er det noen forskningsspørsmål som best besvares ved hjelp av teori, og andre forskningsspørsmål som best besvares ved hjelp av empiri. Bruksmåten for *virke* vil i størst grad kunne avdekkes gjennom empiriske undersøkelser, mens teorien kan hjelpe oss med å forstå en eventuelt divergerende bruksmåte. I denne oppgava vil empiri innhentes fra ulike tale-, nett- og skriftspråkskorpus. Selv om Rasinger peker på at en induktiv metode å forske på er knytta til kvalitative studier og den deduktive forskningsmetoden er knytta til kvantitative studier, vil det i denne oppgavas tilfelle være hensiktsmessig med både kvalitative og kvantitative metoder. Dette blir mer og mer vanlig innenfor lingvistikken og språkvitenskapen, og refereres ofte til som *mixed methods* (Angouri 2010:30). Også Johannessen (2003: 149) peker på at en kan bruke korpusfunn til å svare på kvalitative forskningsspørsmål. En av de største fordelene med å kombinere kvalitative og kvantitative metoder er at

[...] mixed methods arguably contribute to a better understanding of the various phenomena under investigation; while quantitative research is useful towards generalizing research findings, qualitative approaches are particularly valuable in providing in-depth, rich data.
(Angouri 2010: 33)

Slik kan det være en fordel å anvende både kvantitative og kvalitative metoder innenfor en og samme undersøkelse. Det vil også være tilfellet i denne oppgava, da det stilles både kvalitative og kvantitative forskningsspørsmål som sammen bidrar til å belyse problemstillinga i denne oppgava.

5.1.1 Hva kan korpus brukes til?

"A computer corpus is a body of texts put together in a principled way and prepared for computer processing" (Johansson 1998: 3). Korpus er ofte knyttet til et søkesystem, slik at det er mulig å søke på ord eller ordstrenger, og også etter grammatiske kategorier (Johannessen 2003a: 141). Det finnes korpus som er innsamla skriftlige tekster, og korpus som er innsamla muntlig tale. Det en kan si er den største fordel med korpus, er at det finnes så utrolig mye tilgjengelig anvendt språk, som en ikke hadde hatt mulighet til å få tilgang på, hvis en måtte samle inn alt manuelt. Dermed muliggjør korpus en mye mer effektiv og gjennomgående undersøkelse av anvendt språk, som tidligere ikke var mulig.

Ei av de største utfordringene med å basere seg kun på korpussøk, er at korpuset vanskelig kan vise negative data. Det kan være flere grunner til at vi ikke kan finne belegg for en gitt konstruksjon i et korpus. En grunn kan være at korpusa er sjangerspesifikke. Det er ikke nødvendigvis slik at situasjoner der materialet til muntlige korpus er henta inn, viser oss alle mulige språklige variasjoner. Vi kan med andre ord finne noen språklige konstruksjoner og uttrykk kun i visse språklige sammenhenger. Selv om en konstruksjon ikke er belagt i stor grad i et korpus, betyr ikke dette nødvendigvis at konstruksjonen ikke er i bruk (Johannessen 2003a: 147). Dette kan bli ei utfordring for denne oppgava, fordi det er en usikkerhet omkring hvor konstruksjonen *virker å være* brukes, og hvor frekvent konstruksjonen er. Det Johannessen skriver er viktig å ha i bakhodet, i tilfelle vi ikke får så mange treff i korpus. Ei anna utfordring ved å bruke korpus som innsamlingsmetode, er at tekstene som er søkbare i korpus ikke nødvendigvis er balanserte; det er ikke nødvendigvis et tverrsnitt av alle teksttyper og tekstkilder i korpuset (Johannessen 2003a: 148). Dette bidrar også til at vi ikke nødvendigvis får et representativt utvalg av språkbruk i undersøkelsen vår. Det som er en ulempe med dette, er at hvis *virke* + I brukes mer frekvent i noen sjangertyper enn andre, er det ikke sikkert at vi finner konstruksjonen i de korpusa vi bruker.

5.1.2 Reliabilitet og validitet

Uansett hvilken metode som blir brukt i forskning, er det viktig å prøve å oppnå så god validitet og reliabilitet som mulig. Reliabilitet handler om at resultatene skal være så etterprøvbare og pålitelige som mulig. En høy reliabilitet betyr at vi skal kunne komme fram til de samme resultatene flere ganger under de samme forholdene. Validitet handler om at vi undersøker, eller forsker, på det som er forskningsobjektet vårt. Hvis en skulle få resultater som skiller seg klart ut fra tidligere undersøkelser på samme område, kan det være at vi i realiteten har foretatt undersøkelser som gir oss andre data enn de som er relevante for undersøkelsen vår. Dermed er validiteten viktig for å få korrekte resultater (Rasinger 2010: 55–56). Ut fra dette ser vi at validitet og reliabilitet er to faktorer som er viktige å ha med i regnestykket når en skal velge forskningsmetoder til et forskningsprosjekt.

For denne oppgavas del vil dette si at resultatene bør være så nøyaktig som mulig. Derfor er alle funna fra ulike korpus lagt ved som vedlegg. Validiteten i oppgava er det vanskelig å kunne dokumentere, og den kanskje mest åpenbare feilkilden i så måte, vil være hvordan datamaterialet blir analysert. En annen årsak til at validiteten kan bli svekka, er måten vi samler inn data på. Ved korpussøk er det mulig å foreta korpussøk som gjør at ikke alle relevante data blir samla inn. Dette kan føre til at vi ikke får et helhetlig nok bilde av bruken av *virke* i dag.

5.2 Bakgrunn for korpussøk

Bruk av korpus er en hensiktsmessig innsamlingsmetode av data i denne oppgava, da korpussøk kan hjelpe oss med å se hvor vi finner bruken av *virke* + I. En fullstendig oversikt over dette vil vise oss i hva slags sjangere vi finner *virke*, hvor frekvent bruken er og hva slags verb som kan utgjøre I. Dette kan hjelpe oss med å kunne diskutere om *virke* + I kan brukes modalt.

5.3 Leksikografisk bokmålskorpus (LBK)

Leksikografisk bokmålskorpus (LBK) er et representativt, vekta korpus laget for leksikografiske formål som er under utvikling. LBK skal dokumentere moderne bokmål og inneholder tekster fra perioden 1985 og til i dag. Modellen for LBK er basert på undersøkelser av hvilke typer tekst og hvor mye av hver type en ‘gjennomsnittsläser’ kommer borti. Pr.

august 2012 inneholder korpuset cirka 70 millioner ord (UiO)¹¹. Dette er et av de største korpuser som finnes av taggedde norske tekster. Dette er også den største fordel med dette korpuset; det finnes mye materiale. Den største ulempen med dette korpuset er at det kun består av relativt nye tekster, slik at det blir vanskelig å se noen utvikling som går lenger tilbake enn 1985. Allikevel er dette et hensiktsmessig korpus å bruke fordi det er en stor sjangerbredde og fordi det inneholder store datamengder.

5.3.1 Resultater

I søkene fylte jeg ut «virke» + inf i boks en, «å» + inf i boks to, og +inf i boks tre. Slik får vi fram alle setninger som inneholder *virke* + I. I vedlegg 6 finnes det en oversikt over alle treffene i LBK sortert etter hvilket verb som utgjør I. Ved søk i LBK får vi oppgitt noen ord før konstruksjonen og noen ord som kommer etter konstruksjonen, men sjelden hele setninga som *virke* + I er en del av. Allikevel får vi stort sett oppgitt så mye av konteksten at vi kan se om *virke* + I brukes modalt eller ikke. Eksempler på funn fra LBK ser slik ut:

Palestina, og det	virker å være	gjestfrie mennesker. Hyggelige
Om kandidatens faktiske bakgrunn	virker å stemme	overens med cv,
Av bilen, han	virker å ta	det hele med humør
Fra Island – Fana	virker å være	et godt alternativ
Spurt rørleggeren, han	virker å ha	et fornuftig og distansert

I funna fra LBK finner vi et eksempel der *virke* + I ikke brukes for å uttrykke modalitet; *på hvor teit det virker å kjøre rundt i en bil* (LBK vedlegg 6). Det er få slik eksempler, så ut fra datamaterialet i LBK ser det ut til at *virke* + I i stor grad brukes or å uttrykke modalitet. I vedlegg 7 finnes en total oversikt over hvem som har gitt ut teksten som inneholder setningen. Dette korpuset viser oss en annen frekvens av verba som kommer som infinitiv bak *virke* enn i NoWaC og NG (disse to korpuser blir nærmere presentert i 5.4 og 5.5). Av totalt 97 treff var *ha* det mest frekvente verbet med 45 treff, mens *virke* er det nest mest frekvente verbet med 41 treff. Resten av verba som utgjør I, har kun ett treff hver. Dette er det eneste av de tre

¹¹ <http://www.hf.uio.no/iln/tjenester/kunnskap/samlinger/bokmal/veiledningkorpus/>

korpora der *ha* er mer frekvent enn *være*. Det er ikke en markant forskjell på frekvensen på *ha* og *være*, men sammenligna med de andre søka har *ha* en høyere frekvens. Når det gjelder hvilke kilder vi finner denne konstruksjonen i, ser det ut til at mesteparten av treffa kommer fra ulike sakprega sjangere. Cappelen Damm er kilden til flest treff i korpuset, mens Universitetet i Oslo er kilden til neste flest treff. Cappelen Damm gir ut både skjønnlitterære sjangere og ulike fagsjangere, mens Universitetet i Oslo med høy sannsynlighet gir ut mest faglitteratur.

5.4 NoWaC – Norwegian Web as Corpus

Dette er et korpus som er basert på alle dokumenter inne på -.no domener på Internett i perioden november 2009 - januar 2010. Disse dokumentene har blitt gjort tilgjengelig gjennom et korpus, der en enkelt kan søke på ord eller konstruksjoner. Korpuset inneholder 700 millioner ord (UiO)¹². Dette er et korpus som kan indikere noe om hvordan konstruksjonen *virke* + I brukes i dag. En av de største fordelene med dette korpuset er at det er relativt nytt, slik at vi kan få et inntrykk av hvordan ord og uttrykk brukes nå. Korpuset er også stort, slik at sannsynligheten for at vi kan finne *virke* + I hvis dette er en produktiv konstruksjon i norsk, er stor. En annen fordel ved dette korpuset er at det består av språk som er på Internett¹³. Dette språket kan være mer spontant enn språk vi finner i trykte bøker og artikler. Dermed får vi tilgang til et skriftlig språk som ligner mer på det mer spontane talespråket. Jeg brukte søkeordene *virker* + å + inf. Slik får vi opp alle setningene der *virke* etterfølges av I. Det er ikke mulig å sortere treff etter hva slags verb som står i infinitivkonstruksjonen, så de ulike verba er satt i ei liste, etter hvor mange treff det er på hvert enkelt verb (vedlegg 1).

5.4.1 Resultater

I dette korpuset var det totalt 2643 unike treff. I tabell 1 er det en oversikt over de fem mest frekvente verba og hvor mange prosent antall treff utgjør av den totale mengden av treff.

¹² <http://www.hf.uio.no/iln/tjenester/kunnskap/sprak/korpus/skriftsprakskorpus/nowac/index.html>

¹³ Det står mer om språk på Internett, skriftlig språk og muntlig språk i kapittel 6.

Verb:	Være	Ha	Bli	Tro	Gå
Prosent:	55,2 %	24,3 %	1,58 %	1,09 %	0,8 %

Tabell 1: de fem mest frekvente verba som utgjør en infinitivkonstruksjon bak *virke* i NoWaC.

Eksempler på treff fra NoWaC:

1. Oppplastningen av video virker å være en del raskere enn på andre programmer.
2. Hjemmelaget virker å ha full kontroll nå.
3. Men angående teknologien, så synes jeg rett og slett den virker å bli mer og mer "fancy" og vanlig.
4. Ekspertene spår fremdeles uro på børsen, men innsiderne virker å tro på kursoppgang.
5. Nå har de levd godt i mange år og butikken virker å gå fint.

I de 2643 treffene var det 165 ulike verb i bruk, hvorav 161 av dem blir brukt mindre enn 20 ganger hver. Dette utgjør en del av det totale antallet på mindre enn 1 %. Dette er tilfellet hvis vi har *virke* i presens. Setter vi derimot *virke* i presens perfektum får vi kun fire treff og den følgende infinitivkonstruksjonen blir laget av *være* alle fire gangene. Noe som er verdt å merke seg er at *virke* + I ikke alltid blir brukt for å uttrykke modalitet. Vi har setninger som "Om det ikke virker å smøre det inn(...)", og "(...) men gøy å se at det virker å øve på ting." Her brukes ikke *virke* for å uttrykke modalitet. Infinitivkonstruksjonen i disse setningene utgjør ofte et potensielt subjekt. Hvor stor andel slike setninger utgjør av den totale treffmengden, er usikkert, men ut fra hvilke verb som kommer etter *virke*, er det lite sannsynlig at det er en vesentlig del.

5.5 Nasjonalbibliotekets samlinger

Nasjonalbiblioteket har to ulike ressurser som vil bli brukt i denne oppgava. Biblioteket har en ngramleser og ei digitalisert samling som det er mulig å søke på ulike ord eller konstruksjoner i.

5.5.1 Nasjonalbibliotekets ngramleser(NG)

Nasjonalbibliotekets ngramleser (NG) er et tekstkorpus som inneholder cirka en og en halv milliard løpende ord fra forskjellige nettaviser, samlet inn fra slutten av 1990 frem til 2011

(Nasjonalbiblioteket)¹⁴. Søkefunksjonene i NG er ikke så avanserte som i LBK, men de er tilstrekkelige til denne oppgavas formål. Det er hensiktsmessig å bruke dette korpuset fordi det er av stort omfang, slik at det er stor sannsynlighet for at vi finner relevante treff i dette korpuset. I dette søket skrev jeg «virke å *» i søkefeltet. Slik får jeg en oversikt over hva slags verb som brukes som utfylling, og jeg får opp hvor mange treff det finnes av de ulike utfyllingsverba.

Resultater

I NG fikk jeg ni ulike verb som kunne stå som utfylling til *virke*. *Være* er det klart mest frekvente med 1433 treff, mens *ha* kommer på en andreplass med 477 treff.

Verb:	Være	Ha	Bli	Gå	Ta	Ligge	Trives	Kunne	Passe
Antall treff: (Prosent)	1495 (71,4)	477 (22,8)	33 (1,5)	24 (1,14)	19 (0,90)	13 (0,62)	11 (0,52)	10 (0,47)	10 (0,47)

Tabell 2: oversikt over verbene som kan utgjøre en infinitivskonstruksjon bak *være* fordelt på frekvens.

Denne tabellen samsvarer i noen grad med funnene i NoWaC. Det overraskende er at det ikke er flere treff på noen av verbene. *Virke* + IK ser i det hele tatt ut til å være lite frekvent, jamført med det vi har funnet i NoWaC.

5.5.2 Den digitaliserte samlinga

I tillegg til NG har Nasjonalbiblioteket digitalisert store deler av samlinga si. Den digitaliserte delen er elektronisk søkbar (Nasjonalbiblioteket)¹⁵. Dette gjør at en helt enkelt har tilgang på store datamengder. Denne søkbare databasen blir også brukt, fordi det er en god bredde i materiale, både når det gjelder sjanger og utgivelsesår. I dette materialet kan vi også finne bøker av eldre dato enn bøkene vi finner i de andre korpusa, slik at vi kan komme litt lenger tilbake i tid for å se når denne konstruksjonen ble tatt i bruk. Det finnes ingen helhetlig oversikt over alt som er digitalisert i denne databasen, så det er vanskelig å anslå hvor gamle dokumentene er. Allikevel kan resultatene være med på å indikere hvor gamle dokumentene er. I denne samlinga søkte jeg etter *virke å være*. Da kommer alle dokumentene i samlinga som inneholder denne konstruksjonen opp. Utfordringen med denne kilden, er at det ikke er

¹⁴ <http://www.nb.no/ngram/>

¹⁵ http://www.nb.no/nbsok/advanced_search

noen enkel måte å samle inn treff på. En må gå manuelt inn på hvert enkelt treff for å se treffet (i vårt tilfelle *virker å være*) i en kontekst. Videre er det tidkrevende å registrere alle treffa, da dette må gjøres manuelt. Derfor begrenser jeg søkene i den digitaliserte samlinga til *virker å være*.

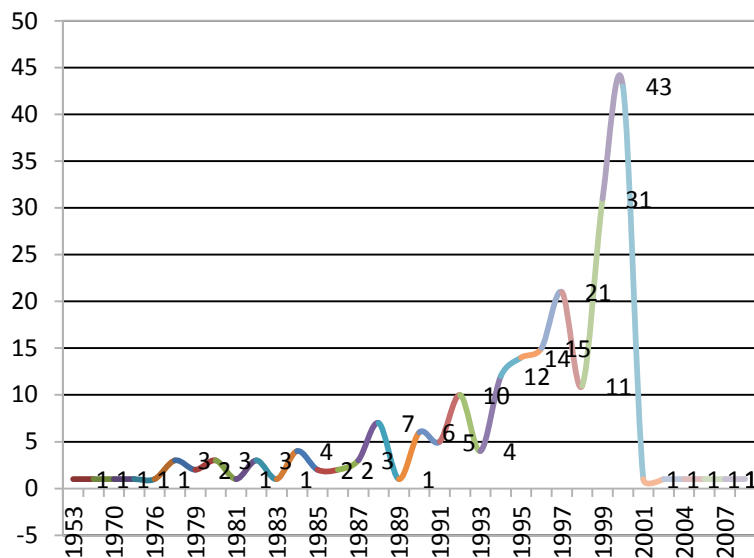
Resultater¹⁶

Det tidligste treffet er fra 1953. Det betyr ikke at *virker å være* ikke har blitt brukt før 1953, men dette er det tidligste treffet i den digitale samlinga. Ut fra antall treff ser det ikke ut som om bruken av *virker å være* tar seg opp før på midten av 1980-tallet, og det er da vi kan se jevne treff fra hvert år. Det er aldri mange treff for hvert år, men vi kan se en markant økning fra 1999 til 2001. Det er ikke nødvendigvis slik at bruken av *virker å være* eksploderte i dette tidsrommet. En like naturlig årsak til denne økningen kan være utvalget av digitaliserte tekster. Videre fra 2003 faller bruken igjen, til ett treff per år. Dette har sin naturlige årsak i at alle tekster som er publisert etter 2000, er underlagt en lov som beskytter disse tekstene fra å distribueres i en slik samling som den digitaliserte samlinga til Nasjonalbiblioteket har.

Et annet funn som er verdt å merke seg, er at nesten alle treffene finnes i fagtekster av ulike typer¹⁷. Den første bruken av *virker å være* i ikke-faglige tekster finner vi i en roman fra 1976, og den første bruken i en oversatt tekst finner vi i en oversatt roman fra 1979. *Virker å være* er også oppført som en feil i ei fagbok om norsk språklære fra 1970, der elevene selv skal finne feilene og fylle ut hva som er korrekt. Et anna enkeltfunn som også er verdt å kommentere finner vi i ei ordbok utgitt i 1996. Der er det engelske uttrykket *seems to be* oversatt med *virker å være*. Nedenfor er et linjediagram som viser antall treff for *virker å være* for de ulike årstallene.

¹⁶ En oversikt over samtlige treff sortert etter årstall er i vedlegg 5.

¹⁷ I vedlegg 2 finnes hele oversikten over funn fra den digitaliserte samlinga. Hvis det har vært oppgitt en sjanger i tittelen, har jeg brukt den. Hvis det ikke har vært oppgitt, har jeg satt teksten i en sjanger sammen med lignende tekster.

Figur 3: Antall treff pr år for *virker å være* i nasjonalbibliotekets digitaliserte samling.

5.6 Virker være

For å kunne si noe om den generelle anvendelsen av *virke*, er det interessant å se på utbredelsen av ulike varianter av *virke* + I. disse undersøkelsene vil bli foretatt i NoWaC og LBK.

Et spørsmål som er verdt å undersøke er om konstruksjonen *virker være* finnes i norsk. Bortfall av infinitivsmarkør i I kan være en indikator på at *virke* er i ferd med å bli grammatikalisert. I LBK var det ingen treff. I den digitaliserte samlinga til nasjonalbiblioteket er det 41 treff. Allikevel er ikke alle disse treffene gyldige, da vi ved å søke etter *virker være* også får alle treff der det er et komma mellom de to orda. Av disse treffa var sju riktige treff. Av disse sju burde tre av dem inneholde et komma mellom *virke* og *være*, slik at vi ender opp med fire treff. Det første treffet finner vi i 1979, og det siste i 1997. I NoWaC får vi 55 resultater med denne konstruksjonen. Her presenteres to eksempler:

6. Holdningen virker være at loven er et hinder for barnas beste, derfor må det lyves og overdrives.

7. Altså, EMS virker være snudd og medvinden virker være tiltagende.

Hvis vi sammenligner 55 treff på *virker være* med over 2600 treff på *virker å være*, ser det ut til at dette er en relativt lite frekvent konstruksjon. Allikevel har vi noen treff i korpus, og

dette kan være med på å indikere at den brukes i visse situasjoner. De negative funnene i LBK kan også være med på å si noe om at dette er en lite frekvent konstruksjon.

5.7 Virke + negering + å + verb

I NoWaC har vi 185 treff på virker + ikke + å + inf. Treffa er vedlagt i vedlegg 2. Her er verba sortert etter antall treff. Det ser ut til at forekomsten av verb som utgjør I, er ganske lik som når vi utelater negeringen. Det er færre treff når vi egger til negering, men allikevel såpass mange treff at det ser ut til at dette også er en konstruksjon som til en viss grad er produktiv i norsk.

I LBK får vi fem treff ved å søke på virker + ikke + å + inf. Selv om det er veldig få treff, støtter de opp under de andre treffa vi har; *være* utgjør tre av utfyllingene, mens *ha* utgjør de to siste. Dette er to av de mest frekvente verba i de andre funnene også.

5.8 Virke + negering + verb

I NoWaC får vi 10 treff på virker + ikke + inf. Antall treff er med på å indikere at dette er en konstruksjon som er mindre akseptabel enn hvis vi tar med infinitivsmarkøren. I LBK får vi kun ett treff på virker + ikke + inf. Dette er med på å støtte antagelsen om at dette er en lite akseptabel konstruksjon.

5.9 Virke + å + ha

Ut fra de positive resultata vi har, ser det ut til at *ha* er et frekvent andreverb. Dette er en konstruksjon som skiller seg litt fra det ordinære *virke* + I. I en del av setningene der *virke* etterfølges av *ha*, kan *ha* bli brukt til å lage en perfektumskonstruksjon.

8. Utnevnelsene av dem virker å ha blitt som en oppfattet som ukontroversielle.

9. eller sentralstyret, og virker å ha skjedd rutinemessig.

10. Han virker å ha blitt konsulert mer som

8, 9 og 10 er eksempler (fra vedlegg 6) der det kommer en perfektumskonstruksjon etter *virke*. Perfektumskonstruksjonene dukker opp når vi søker etter inf. etter *virker*. Det perfektumskonstruksjonene viser oss, er at beskrivelsen av *virke* + I må endres noe. Det ser ut til at når *virke* etterfølges av en perfektumskonstruksjon, brukes fortsatt *virke* som et

førsteverb for å uttrykke en epistemisk modalitet. Dermed kan det se ut til at når *virke* etterfølges av et verb i infinitiv, eller av en perfektumskonstruksjon, så kan *virke* brukes som et modalverb i norsk. Videre vil *virke* + I omfatte konstruksjoner der andreverbet står i infinitiv, og der utfyllinga er en perfektumskonstruksjon.

5.10 Talespråskorpusa og negative resultater

Ved søk i talespråskorpus får vi ingen positive resultater i verken Taus-korpuset, NoTa-korpuset eller BigBrother-korpuset. TAUS-korpuset er opptak gjort på 1970-tall av osloborgere. Hensikten med denne innsamlinga var å forske på ulikheter i Oslo-målet (UiO).¹⁸ NoTa-korpuset er et korpus bestående av intervjuer med informanter som er født og oppvokst i Oslo-området. Intervjuene ble gjennomført fra 2004–2006 og korpuset består av omtrent 900 000 ord (UiO).¹⁹ BigBrother-korpuset består av ortografisk transkripsjon knyttet til lyd- og videoopptak fra TVNorges BigBrother-sendinger i 2001 (UiO).²⁰ Det kan være mange årsaker til at det finnes få treff i disse korpusa, men at det ikke er et eneste treff er påfallende. Det kan være en indikasjon på at *virke* + I først og fremst brukes i skriftspråket²¹. Det kan også være en indikasjon på at dette er en konstruksjon som krever visse betingelser. En mulig forklaring er at dette er en konstruksjon som brukes av enkelte grupper i samfunnet, en annen mulig forklaring er at konstruksjonen brukes i kontekster som er lite frekvente i innsamling av datamateriale til de undersøkte korpusa. Det er mulig at vi hadde funnet en høyere frekvens av *virke* + I i korpus som består av for eksempel samtaler fra møter eller andre mer formelle, planlagte muntlige sjangere.

5.11 Aktuelle funn

Avslutningsvis vil noen aspekter ved datamaterialet bli framhevet og sett noe nærmere på. Det er gjennomgående få funn på de ulike konstruksjonene som det har blitt fortatt søk på, og slik sett har vi å gjøre med en konstruksjonstype som er relativt lite brukt. Allikevel har vi såpass mange funn, at det har noe for seg å se nærmere på dem, og det er mulig å gjøre noen generaliseringer om bruksmåten for konstruksjonen ut fra de dataene vi har funnet.

¹⁸ <http://www.hf.uio.no/iln/tjenester/kunnskap/sprak/korpus/talespraskorpus/taus/index.html>)

¹⁹ <http://www.hf.uio.no/iln/tjenester/kunnskap/sprak/korpus/talespraskorpus/nota-oslo/index.html>.)

²⁰ <http://www.hf.uio.no/iln/tjenester/kunnskap/sprak/korpus/talespraskorpus/bb/index.html>

²¹ Endringer som skjer først og fremst i skriftspråket vil bli diskutert senere.

5.11.1 Kan *virke* + I brukes for å uttrykke modalitet?

Gjennom korpussøk finner vi eksempler på at *virke* + I brukes for å uttrykke en epistemisk modalitet. Det tidligste eksempelet er fra 1953. Videre finner vi at *virke* kan ta forskjellige verb som utfylling i en infinitivskonstruksjon, men *være* er det mest frekvente. Videre følger *ha* som det nest mest frekvente. Disse to verba er de to verba som kan sies å være de to eneste som skiller seg ut statistisk sett fra resten. Disse to verba er av de mest frekvente verba i norsk²². Derfor er det ikke så underlig at dette er to verb som kan utgjøre en infinitiv bak et modalverb.

5.11.2 Hvordan kan ei slik utvikling ha skjedd?

I jakten på forklaringer på hvordan et leksikalt verb kan ha utviklet seg til å bli et epistemisk modalt hjelpeverb kan vi finne mye svar i teorier. Men vi kan også finne spor av endringer i empirien. I det følgende er det tre ulike sider ved de empiriske funnene som legges fram.

***Virke* + I som ikke uttrykker modalitet**

I det empiriske materialet finnes det eksempler på bruk av *virke* + I som ikke brukes for å uttrykke modalitet²³. Setning 1 og 2 er eksempler på dette, mens setning 3 og 4 er klarere eksempler på setninger der *virker å være* brukes for å uttrykke en modalitet:

11. [...]da faren i en senere samtale fortalte noe om hvor støtende det virker å være langtidsledig.

12. Så mektig morsfølelsen er, og så naturlig det virker å være mor.

13. Akkurat dette generaliseringsproblemet virker å være løst nokså grundig.

14. Mellom kjønnene og aldersgruppene er det små variasjoner som virker å være betydningsløse.

Dette ser vi hvis vi prøver å bytte ut *virke* med et annet verb eller et annet uttrykk:

11a. (...) da faren i en senere samtale fortalte noe om hvor støtende det er/virker å være langtidsledig.

12a. Så mektig morsfølelsen er, og så naturlig det er/virker å være mor.

²² *Være* er det mest frekvente verbet i norsk, mens *bli* er det tredje mest frekvente verbet (<http://www.korrekturavdelingen.no/K4Frekvensordliste500VanligsteNorsk.htm>).

²³ Setningene er henta fra vedlegg 5.

13a. Akkurat dette generaliseringsproblemet synes/ser ut til/virker å være løst nokså grundig.

14a. Mellom kjønnene og aldersgruppene er det små variasjoner som synes/ser ut til/virker å være betydningsløse.

En av forskjellene mellom *er* på den ene sida og *synes* og *ser ut til* på den andre sida, er at *er* ikke alene uttrykker noen usikkerhet. *Synes* og *ser ut til* brukes til å uttrykke en usikkerhet om sannhetsverdien i det som blir sagt. Dette er med andre ord uttrykk som kan brukes til å uttrykke en epistemisk modalitet. Ved at dette er uttrykk vi av og til kan bytte ut *virke* med, kan dette være med på å indikere at *virke* kan uttrykke epistemisk modalitet.

5.11.3 Har det skjedd noen semantiske endringer i verbet?

Det er interessant å undersøke om *virke* har gjennomgått noen semantiske endringer. Derfor vil det bli satt opp noen setninger fra datamaterialet og sett på hvilke verb eller andre uttrykk *virke* kan byttes ut med uten å endre den semantiske betydningen i setningen. Disse setningene vil så bli sammenlignet med noen setninger der *virke* brukes som et fullverdig verb, uten I som utfylling. For å få tak i setninger fra noe ulikt tidsrom, har disse setningene blitt hentet fra nasjonalbibliotekets digitale samling.²⁴

15. Det virker å være en stor forståelse for at det må arbeides videre.

15a. Det ser ut til/synes/ å være en stor forståelse for at det må arbeides videre.

16. Den eneste rimelige forklaringen virker å være at det triste budskapet ...

16a. Den eneste rimelige forklaringen ser ut til/synes/vil være at det triste budskapet ...

17. Når det er på et stivt legeme virker to krefter i samme linje (1959).

17a. Når det er på et stivt legeme fungerer/arbeider/virker to krefter i samme linje.

18. Slik virker stereoanlegget (1979).

18a. Slik fungerer/er stereoanlegget.

19. I tillegg virker vindtrykket på bygningen (2006).

19a. I tillegg fungerer vindtrykket på bygningen.

Det vi kan se er at i setning 15, 16 og 17 kan *virke* byttes ut med andre verb og uttrykk enn det som er tilfellet i setning 18 og 19. Dette tyder på at det har skjedd noe med det semantiske

²⁴ En mer omfattende substitusjon vil også bli gjennomført i 7.1.2

innholdet i *virke*. I 15, 16 og 17 kan verbet byttes ut med andre ord som bidrar til å moderere et utsagn eller sannhetsverdien i utsagnet. Dette er ikke tilfellet i 18 og 19. I disse setningene uttrykkes det ingen form for usikkerhet. Dette vil vi se nærmere på i 7.1.3.

5.11.4 Hva slags sjangere finner vi *virke* + I i?

Dette spørsmålet stilles fordi det kan hjelpe oss med å se om det finnes et mønster i utviklinga av denne konstruksjonen. Hvis et slikt mønster finnes, kan det være at dette kan indikere noe om hvordan denne konstruksjonen begynte å feste seg i språket vårt. I alle datasøkene ser det ut til å være ganske gjennomgående at det i størst grad er fagtekster i ulike sjangere som bruker *virke* + I. Sjanger eller teksttype er noe vanskeligere å finne ut av i NoWaC da det ikke oppgis noen kilder, men det vil være rart om det kun er treff fra skjønnlitterære nettsider.

Eide (2005: 46) sier at *ville* + infinitiv høres *bookish*, eller boklig ut for hennes informanter. Eide skriver at dette kan indikere at *ville* + infinitiv oppfattes som en konstruksjon som kan brukes i tekster med en høy språklig standard, men at den er lite naturlig. Dette kan ha noe overføringsverdi til *virke* + I også. I så fall vil de empiriske undersøkelsene være med på å støtte denne antagelsen om at vi finner *virke* + I oftere i skriftspråket enn i talespråket, og at frekvensen er høyere i faglige tekster enn i tekster med en mer skjønnlitterær stil. Nyblom (2010: 20) skriver at preposisjonen *givet* i svensk er en preposisjon som bærer et drag av formalitet over seg, og dermed brukes mest i fagtekster. Dermed er ikke funnene av *virke* + I unike i så måte; det finnes også andre ord og konstruksjoner som har et boklig drag over seg. Allikevel utgjør denne gruppa et mindretall. De fleste ord og uttrykk som er i endring, finner vi først i det muntlige språket.

6 Nettspråk

Ut fra datamaterialet og funna som er presentert i kapittel 5, kan vi se at vi ikke får noen treff på *virker å være* i korpus basert på talespråk, mens vi får varierende antall treff i skriftspråkskorpus og internettkorpus. I dette kapittelet vil det bli gått nærmere inn på om språket vi finner på Internett (nettspråket) har noen særdrag som skiller det fra talespråket og skriftspråket. Videre vil det blir argumentert for at nettspråket gir oss mer informasjon om språkbrukernes språklige intuisjoner enn det det typiske skriftspråket gjør.

6.1 Skriftspråk og talespråk

For å kunne diskutere om nettspråket skiller seg fra talespråket og skriftspråket, må vi se nærmere på om det er noe som kjenner seg disse to språkformene. Lie (2011b: 77–80) trekker fram noen konstituerende og sekundære forskjeller på skriftspråket og talespråket. De konstituerende egenskapene til skriftspråket er at det er grafisk eller optisk, det realiseres gjennom bokstaver, en kan bruke skilletegn og andre tegn og en kan bruke små og store bokstaver til ulike formål. De konstituerende egenskapene til talespråket er at det er akustisk eller lydlig, språket realiseres som lyd, det markeres trykk og intonasjon og det er rom for ikke-verbal kommunikasjon. De konstituerende egenskapene er observerbare egenskaper som ikke nødvendigvis kommer til å endre seg. De sekundære egenskapene ved skrift- og talespråket er i større grad diskutabile, og de kan opptre i større eller mindre grad. En av de sekundære egenskapene til skriftspråket er at dette er tekster som er resultatet av en viss planlegging. Dette innebærer at det stort sett består av fullstendige setninger, og at det er visse ord, som *imidlertid* og *tillegge*, som oftere blir brukt i skrift enn i tale. En av de sekundære egenskapene til talespråket er at replikkene konstrueres omtrent når de blir uttalt. Konsekvensene av dette er at det muntlige språket inneholder pauser, fyllord og nøleord. Det består av en del ufullstendige setninger, og det inneholder modalpartikler som *vel*, *nok* og *liksom*. I muntlig språk finner vi også en del uttrykk som enten bidrar til å forsterke eller modifisere utsagn. Eksempler på dette er *litt*, *tror jeg*, *på en måte* og *innmari*.

6.1.1 Et kontinuum

Ut fra de sekundære egenskapene til talespråket og skriftspråket er det mulig å se på skillene mellom tale og skrift som flytende, heller enn absolutte. Dette argumenterer blant annet Otnes

(2009) og Segerstad (2002) for. Otnes skriver at både muntlighet og skriftlighet omfatter flere aspekt, og at de er vide, tøyelige, graderte begrep som utgjør ytterpunkt på en kontinuumslinje. Videre trekker Otnes fram at det gjerne er prototypene av muntlige og skriftlige sjangere som sammenliknes, for eksempel fagtekster og ansikt-til-ansikt-samtalen, og at dette vil gi et forenkla bilde av skillelinjene (Otnes 2009: 40). Hvis en derimot heller sammenlikner for eksempel en forelesning og en samtale som foregår skriftlig på nettet, vil bildet bli mer nyansert. Otnes peker på at det finnes muntlige sjangere som har mange skriftlige trekk, og skriftlige sjangere som har flere muntlige trekk. Slik sett er det ikke avgjort kun ut fra hva slags medium språket formidles gjennom, om språket kan sies å ha flest trekk fra skriftspråket eller talespråket. Språk som uttrykkes grafisk vil selvfølgelig ikke være 100% muntlig språk, men det kan allikevel inneholde mange sekundære egenskaper som likner mer på talespråket enn skriftspråket. Både Otnes og Segerstad knytter dette kontinuumet mellom skrift og tale opp mot ulike nettsjangere, og Segerstad (2002: 53) trekker fram at språkbrukere tar i bruk allerede kjente språkformer for å skape hybrider. Disse hybridene kan forstås som ulike språktilpasninger som blir gjort av språkbrukeren for å tilpasse språket til kommunikasjonssituasjonen. De ulike språkhybridene kan forstås som egne sjangere, der ulike krav blir stilt til språket. For å kunne plassere de ulike nettsjangrene i et slikt kontinuum, bør vi først se nærmere på hva slags språk vi finner på nettet.

6.2 Nettspråk

Med termen *nettspråk* forstås her alle former av språk som vi finner på Internett. Et spørsmål vil være om språket vi finner på nettet er et eget språk. Crystal (2011: 77) mener at nettet, stilistisk sett, er så divergerende at det har liten hensikt å skrive om ‘the language of the Web’ i det hele tatt. Allikevel peker Crystal (2011) på at den viktige kommunikative funksjonen som mye av samtalene på nettet har, er med på å forme språket. Det blir trukket fram at nettspråket verken er identisk med tale eller skrift, men det innehar trekk fra begge deler. Crystal skriver videre at nettspråket er mer enn en sammensetning av muntlige og skriftlige trekk, og at nettspråket gjør ting som verken det muntlige eller det skriftlige språket gjør (Crystal 2011: 21). Dette kan tolkes slik at nettspråk kan forstås som en egen størrelse; en språkform som skiller seg fra både det muntlige og det skriftlige språket. Siden vi finner *virke* + I i skriftspråkskorpus og nettspråkskorpus, vil det i så måte være interessant å se nærmere på hva som kjennetegner nettspråket. I skriftspråkskorpusa finner vi de fleste treffa i sjangere

som i stor grad består av planlagt språk. Ved å se nærmere på hva som kjennetegner nettspråk, kan vi undersøke om denne språkbruken er mer spontan enn det typisk planlagte skriftspråket.

6.2.1 Medialekter

Hjarvard (2007) skriver om nettspråk og hvordan det oppstår ulike mediespesifikke språkvarieteter i tråd med at det pågår en økende anvendelse av ulike medier. Dette blir omtalt som medialekter, og er et kjennetegn ved det globaliserte nettverkssamfunnet (Hjarvard 2007: 29). Medialektene som brukes i mediert språkbruk vil virke tilbake på den ikke-medierte språkbruken (Hjarvard 2007: 40). Dermed vil utviklinga av medialekter i ulike mediespesifikke kontekster virke tilbake på språket som ikke brukes i mediespesifikke kontekster. Mer om dette i 6.2.4.

6.2.2 Glokalisering

Et annet aspekt ved de nye kommunikasjonsformene på nettet som Hjarvard skriver om, er hvordan vi tilpasser språket til både lokale og globale kontekster. Hjarvard mener at vi har å gjøre med en samtidig globalisering og lokalisering av sosiale sammenhenger på nett. Dette fenomenet blir betegnet som en glokalisering av språket (Hjarvard 2007: 35). Kombinert lokalisering og globalisering av mediemiljøet fører til at vi ikke nødvendigvis kan si at mediene påvirker språket i en bestemt retning, men at det i noen tilfeller innebærer en økt globalisering og eksponering av for eksempel angloamerikansk kultur og språk. I andre tilfeller kan det være snakk om en økt individualisering eller segmentering som er preget av interaksjon i mindre grupper (Hjarvard 2007: 35).

6.2.3 Nettsjangere

Crystal (2001) deler all nettbasert kommunikasjon inn i fire ulike grupper; Web, e-mail, chattegrupper og virtuelle verdener (spill). Denne sjangerinndelingen kommer Crystal fram til gjennom å sette opp noen kriterier for hvor like eller ulike sjangerne er skriftlig og muntlig kommunikasjon. Crystal (2001: 42–43) presenterer disse fire sjangrene og setter dem opp mot trekk som vi finner i skriftlig og muntlig språk, og kommer fram til at uspesifisert web-kommunikasjon er den sjangeren som ligger nærmest skriftspråket, mens kommunikasjonen som foregår i virtuelle verdener (som dataspill) er den kommunikasjonen som ligner mest på talespråk. Det som blir trukket fram av både Crystal (2001, 2011), Otnes (2009) og Segerstad

(2002) er at de nye måtene å kommunisere på gjennom nettet, er noe av årsaken til at vi får sjangere som er ulike de vi har fra før. Segerstad (2002: 53) skriver at datamediert kommunikasjon ikke bare endrer måten språkbrukere ser på mulighetene for kommunikasjon på, men at det også endrer måten de bruker skriftspråket på; hvordan de komponerer det, og hvordan de samhandler gjennom det. Crystal (2001) peker på at mye av det datamedierte språket er [...] “non-standard, playful, highly deviant from the normative rules of language, tolerant of typographic and spelling errors, and full of new words” (Crystal etter Segerstad 2002: 55). Slik vil nye kommunikative situasjoner bidra til å forme nye språkformer eller måter å bruke språket på.

6.2.4 Fra nettprat til offentligheten

Hjarvard (2007) peker på at både ord og andre innovasjoner og endringer som oppstår i nettspråket, kan spres til andre sjangere og andre bruksområder for språket. Språkbruken i mer private former for kommunikasjon, som nettprat og lignende, kan påvirke språkbruken i mer offentlige former for kommunikasjon, både på og utenfor nettet. Hjarvard (2007: 40–41) setter opp en sannsynlig utvikling der språkbruken kan spre seg fra nettprat til personlige blogger, før det sprer seg videre til politiske blogger, eller andre blogger som har et mer offisielt preg. Når de språklige innovasjonene har kommet dit, kan de være med på å prege den politiske kommunikasjonen som finnes utenfor nettet også. Slik kan de språklige innovasjonene dukke opp utafor nettet, og i siste instans være med på å prege en mer offentlig kommunikasjon. Slik ser Hjarvard (2007: 41) for seg at medialektene kan være med på å prege både det muntlige og skriftlige språket.

6.3 Nettspråk: ja takk, begge deler?

Før de ulike nettsjangerne blir plassert i et kontinuum mellom skrift og tale, vil det bli presentert noen flere synspunkt for hva som preger store deler av nettspråket, og hva som skiller det fra det tradisjonelle skriftspråket og talespråket. Crystal (2001: 40–46) peker på to klare forskjeller på skriftspråket og nettspråket. Nettspråket er ikke like statisk som tradisjonell skriftlig kommunikasjon. Språket er heller ikke like permanent som skriftspråket, og kan både redigeres, deles og slettes. Dermed har nettspråket et mer dynamisk preg enn skriftspråket. Den andre forskjellen som Crystal peker på, er at tekster på nettet typisk står sammen med flere grafiske elementer. Dette bidrar til at den som publiserer noe har flere

muligheter til å variere teksten sin og dermed kan skape flere ulike uttrykk gjennom teksten. Dette er vanskeligere gjennom det tradisjonelle, trykte skriftspråket. Dermed skiller nettspråket seg i noen grad fra det trykte skriftspråket.

Crystal (2001: 30-38) peker også på tre forskjeller mellom nettspråk og talespråk. Mangelen på simultan respons er den første forskjellen. På grunn av at kommunikasjonen skjer gjennom en datamaskin vil ikke mottakerne av budskapet kunne gi sin respons umiddelbart. Muligheten for å bryte inn i ytringer er også i stor grad borte fra nettkommunikasjonen. Den andre forskjellen som trekkes fram er at rytmen på samtalen vil være tregere på nettet enn på en samtale som foregår fra ansikt til ansikt. Hvis forsinkelsen fra du har skrevet noe til det er publisert er mer enn ca fem sekunder kan det oppstå forvirring i turtakingen. Crystal (2001: 33) peker på at turtaking er en grunnleggende samtalestrategi som de fleste lærer seg i en tidlig alder og reglene for turtaking fungerer nesten som et skjelett for den muntlige samtalen. Ved at disse reglene i større eller mindre grad er borte ved kommunikasjonen på nettet, er dette et argument for at nettspråket er mer likt skriftspråket enn talespråket.

Den tredje forskjellen er den som kanskje er mest opplagt; på grunn av formen på mediet det kommuniseres gjennom, vil det være umulig å markere intonasjon, hastighet, rytme og pause. Det finnes noen mulige måter å kompensere for dette på, som å bruke ulike stavemåter, tegnsetting, bruk av versaler og smileys, men dette vil ikke kunne kompensere for tapet av de muntlige trekkene fullt og helt. Dermed finnes det noen særtrekk som i stor grad er med på å prege den muntlige kommunikasjonen, som ikke i like stor grad preger kommunikasjonen på nettet.

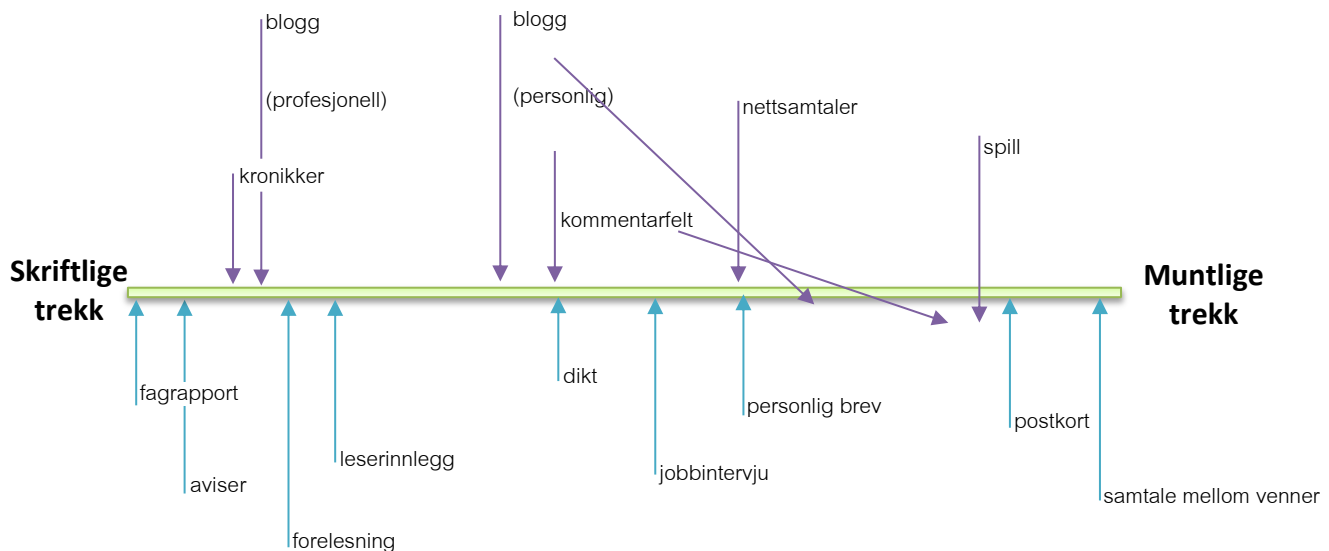
Otnes (2009: 37–40) peker på at det er noen trekk ved den muntlige samtalen som faller bort i nettspråket, men at vi finner noen trekk i nettspråket som er nærmere det vi forbinder med tale enn med skrift. Det første Otnes peker på er bruken av adverb som *vel* og *da*, og etterhengte presiserende formuleringer som *mener jeg*. Dette er trekk i språket som er typisk uformelle, som dukker oftere opp i muntlig språk enn i det skriftlige språket. Det andre som blir trukket fram er bruken av etterhengte presiserende formuleringer som *mener jeg* og *synes jeg da*. Det tredje trekket Otnes trekker fram er flyktigheten i synkron nettkommunikasjon (nettprat). Dette er et viktig poeng å trekke fram når en ser på særegenheter i nettspråk og – kommunikasjon, fordi det er en større grad av spontanitet i nettprat enn i mye annen skriftlig kommunikasjon, og det som blir skrevet i en slik nettprat blir sjelden lest i etterkant. Slik blir prosessen i en samtale viktigere enn produktet, og dette

ligger nærmere en muntlig samtale enn en skriftlig samtale (Otnes 2009: 37).

Slik finnes det argumenter både for og imot at nettspråket ligger nærmest skriftspråket og talespråket, fordi vi finner trekk fra begge deler i nettspråket. Nedenfor vil det bli presentert et kontinuum der de ulike nettsjangerne og noen skriftlige og muntlige sjangere vil bli plassert, men som et slags svar på mellomtittelen til dette delkapittelet vil jeg presentere et sitat fra Crystal (2001: 47): "Netspeak is better seen as written language which has been pulled some way in the direction of speech than as spoken language which has been written down."

6.4 Et sjangerkontinuum

Ut fra presentert litteratur vil det nå bli presentert et kontinuum der de ulike nettsjangerne og noen sjangere fra både tale og skrift også vil bli plassert mellom ytterpunktene skriftlig og muntlig språk.

Figur 4: Kontinuum mellom tekst, skrift og tale

Det er interessant at ulike sjangere fra både muntlig språk, skriftspråk og nettspråk dekker nesten hele skalaen. I dette kontinuumet er fagrapport satt som den typiske skriftlige sjangeren, mens en samtale mellom venner er satt som den typiske muntlige sjangeren. Det er noen variabler som kan være naturlig å regne med for å avgjøre hvor i dette kontinuumet de ulike sjangrene blir plassert. Spontanitet og i hvor stor grad det produserte språket er planlagt, er en slik variabel. Jo mer planlagt det er, jo mer heller det mot skriftspråk. En annen variabel som også er viktig er i hvor stor grad språket er dynamisk. Mens en samtale mellom venner i stor grad består av avbrudd og innskytelser, er ikke dette tilfellet for fagartikler. Fagartiklene kan også inngå i en diskurs der det henvises til andre tekster, men disse tekstene er allikevel statiske på den måten at språket består av sammenhengende resonnement og setninger. Det som dette kontinuumet viser, er at det er flytende grenser mellom skrift-, nett- og muntlig språk. Videre viser det også at det ikke nødvendigvis er mediet som er avgjørende for å bestemme om språket er mest skriftlig eller muntlig, men heller i hvor stor grad språket er planlagt.

Ut fra litteraturen som er presentert i kapittel 6, og ut fra figur 4 kan vi se at nettspråket kan ta flere former, og inneha egenskaper i større eller mindre grad. Allikevel er det hensiktsmessig å omtale nettspråket som et motstykke til skriftspråk og talespråk, fordi språket brukes i andre kommunikative situasjoner enn de to andre språkformene. De nye kommunikative situasjonene som kom sammen med en økende mediebruk i samfunnet, påvirket også bruken av språket i disse nye situasjonene. Dermed oppstår det nye sjangere, med sine formkrav til språket. Nettspråket innehar noen trekk som det deler med skriftspråket, og noen trekk det deler med talespråket, og dermed kan ulike nettsjangere være en hybrid av skrift og tale.

6.5 Det spontane i språket

Graden av spontanitet er varierende i nettspråket, men er i mange tilfeller større enn i skriftspråket. Ser vi på hvilke skriftlige sjangere vi finner i korpusa som bruker *virker å være* (i stor grad fagrapporter, fagartikler og fagbøker), bør det være liten tvil om at mange av de treffa vi har fått i NoWaC inneholder en større grad av spontanitet enn de treffa vi har fra Nasjonalbiblioteket og LBK. Dette fordi ulike skriftlige fagsjangere er det Otnes (2009: 40) anser som en av de mest skriftlige sjangerne innafor skriftspråket, og dermed er en av de sjangerne med det mest planlagte språket. Språklig spontanitet kan være hensiktsmessig å

knytte opp mot språklig intuisjon. Språklig intuisjon forstås her som språkbrukernes umiddelbare forståelse av, og innsikt om, språket og dets bruksmåter (etter Bokmålsordboka). Ved tilgang til sjangere som er prega av en høy grad av spontanitet, vil vi ha tilgang til en større grad av språkbrukernes språklige intuisjon. Ut fra hva vi har funnet i NoWaC ser det dermed ut til at språkbrukerne intuitivt kan bruke *virker å være* i språket sitt.

Et anna argument for at nettspråket gir oss mer informasjon om den intuitive språkbruken enn det mange sjangere i trykte utgivelser gjør, er at alle har muligheten til å ytre seg på nettet. Nettet er en plattform der det kan foregå lite korrekturlesing og sensurering, og det er en plattform der språkbrukerne kan uttrykke seg friere, og ikke nødvendigvis er bundet så fast til en sjanger som de er ved ulike skriftlige publikasjoner. Ved en skriftlig publikasjon kan det være at teksten vil bli korrekturlest, omskrevet og endra opptil flere ganger før den kommer på trykk. Dermed er det en større sjanse for at språklige uttrykk som ikke nødvendigvis er helt fast i språket enda, vil bli redigert bort. Dette er ikke tilfellet på nettet. Det finnes sjangere på nettet som også gjennomgår noen form for redaksjonell bearbeiding (nettaviser, politiske blogger, artikler på Wikipedia), men stort sett er nettspråket usensurert på den måten at det som blir skrevet, også blir publisert. Slik kan en få et større inntrykk av hvordan språkbrukere flest bruker språket, fordi en vil finne et større tverrsnitt av språkbruk på nettet, enn det en vil gjøre i trykte utgivelser. Ut fra dette kan funnene i NoWaC sies å gi oss informasjon om språkbrukernes språklige intuisjon, og denne språklige intuisjonen kan sies å gjelde flere ulike grupper av språkbrukere – ikke bare dem som får tekstene sine på trykk.

Det siste argumentet for at nettspråk kan gi oss bedre informasjon om den språklige intuisjonen enn det mye skriftspråk kan, finner vi i Lie (2011b: 60). Der påpekes det at noen nettsjangere oppleves som uformelle og mer nære talespråket, og et resultat av dette er at vi kan finne skrivemåter som avspeiler uttalen i større grad enn i mer tradisjonelle skriftlige sjangere (Lie 2011b: 60). Dermed er det et større dialektinnslag i mye av nettspråket enn i skriftspråket. Når språket er mer uformelt, kan det også tenkes at det er mer naturlig; vi kan komme nærmere språkets 'egentlige' normer i situasjoner der språket blir produsert mer spontant. Dette kan være med på å støtte argumentasjonen om at språk vi finner på nettet, er språk som i større grad enn mer planlagt skriftspråk, viser oss språk som ligger nærmere den språklige intuisjonen.

7 Er *virker å være* et tilfelle av grammatikalisering?

I dette kapitlet vil det være en diskusjon om hvorvidt *virker å være* er et tilfelle av grammatikalisering. Dette vil bli gjort med bakgrunn i tidligere presentert teori i kapittel 3, og med bakgrunn av empiriske funn som ble presentert i kapittel 5.

7.1 Grad av semantisk bleiking

For å kunne si noe om en eventuell utvikling av det semantiske innholdet til *virke*, bør vi først se nærmere på hva slags betydninger *virke* har.

7.1.1 Definisjon av *virke*

Virke har i Bokmålsordboka fått flere betydninger.²⁵ Her står det at verbet er lånt fra lavtysk, og er det samme ordet som det norrøne *verka*. Det er mer sannsynlig at det norrøne *verka* er opphavet til verbet vi kjenner som *virke* i dag, mens vi har lånt bruksmønsteret fra det tilsvarende verbet i lavtysk. I bruksmåte 1 står det at verbet kan brukes med betydningen *arbeide*.

1. Hun virker som misjonær.

I bruksmåte 2 finner vi at verbet brukes med betydningen *ha, gjøre virkning, ha innvirkning på* eller *fungere*. Dette ser vi i 2 – 4.

2. Medisinen tok til å virke.

3. Ingenting virker på henne.

4. Systemet virker godt.

Den siste bruksmåten som Bokmålsordboka har lista opp er i betydningen *se ut* eller *synes å være*:

5. Han virker arrogant.

6. Det virker unaturlig.

I Bokmålsordboka er bruken i betydningen *arbeide* lista opp først, og i dette ligger det en antagelse om at dette er den mest sentrale betydningen av verbet, eller den bruksmåten som

²⁵ <http://www.nob-ordbok.uio.no/perl/ordbok.cgi?OPP=virke&begge=+&ordbok=begge>

antas å være den eldste. Ut fra det vi finner i Bokmålsordboka, ser det ut til at *virker å være* ligger nærmest den tredje, minst sentrale/utbredte, og kanskje også den nyeste betydningen til *virke*.

7.1.2 Substitusjon

En måte å se om det semantiske innholdet til *virke* har blitt endra på, er å undersøke hvilke andre verb eller uttrykk vi kan bytte ut *virke* med i ulike setninger.

7. Hun virker som gullsmed.

7a. Hun jobber/arbeider/tjener/fungerer som gullsmed.

7b. Hun er gullsmed.

7c. *Hun synes/ser ut til som gullsmed.

8. Systemet virker godt.

8a. Systemet fungerer godt.

9. Marte virker sjuk.

9a. ?Marte synes sjuk.

10. Det virker som om Marte er sjuk.

10a. Det ser ut som om Marte er sjuk.

11. Marte virker å være sjuk.

11a. Marte ser ut til/synes å være sjuk.

11b. *Marte arbeider/fungerer å være sjuk.

Det vi ser i disse seks setningene er at det har skjedd noe med semantikken til *virke*. Dette kommer klarest fram i 7c og 11b. Dette er to setninger som ikke lager noen mening. I 7c har jeg brukt et verb som er helt akseptabel i setning 10a og 11a. I 11b har jeg gjort det samme; verbet som blir brukt kan erstatte *virke* i setning 7, men ikke i setning 11. Ut fra dette kan vi se at det har skjedd noe med det semantiske innholdet til *virke*. Spørsmålet som står igjen da, er om det er et bleika semantisk innhold vi finner i setning 9, 10 og 11.

Svaret kan vi få ved å se på hvor generelle betydninger de ulike verba som vi kan bytte ut *virke* med, har. I 7a kommer det fram at vi i dette tilfellet kan bytte ut *virke* med en del andre verb som betyr omtrent akkurat det samme. I 10a er det kun ett anna verb som kan byttes ut med *virke*. Det kan se ut til at jo mer generell betydning et verb har, jo vanskeligere blir det å finne verb som betyr akkurat det samme. Dette ser vi også i substitusjonen ovafor; den antatt mest sentrale betydningen av *virke* er den betydningen vi kan bytte ut med flest verb. I den antatt minst sentrale betydningen (og kanskje den yngste av bruksmåtene), er det vanskeligst å erstatte verbet med et anna verb og få akkurat den samme betydningen. Ut fra

dette kan det se ut til at *virke*, gjennom nye bruksmåter, har utvikla seg mot å få en mer generell semantisk betydning.

Det er ikke nødvendigvis et likhetstegn mellom en generell, bleika betydning og fraværet av muligheten til å bytte ut verbet med andre som har tilsvarende betydning. Det finnes verb som har en veldig smal betydning som også vanskelig lar seg bytte ut med andre verb uten å endre mening i setningen. Disse verba har ikke et bleika semantisk innhold. Et eksempel kan være *sympatisere*. Dette er et verb som ikke har så mange verb med tilsvarende semantisk innhold, men som heller ikke har et bleika semantisk innhold. Allikevel tilhører ikke *virke* denne gruppa, fordi vi her kan spore et eldre bruksmønster, der verbet hadde et anna semantisk innhold.

7.1.3 Ekstensjon

Substitusjonen kan også være med på å vise at *virke* kan brukes i flere kontekster, og kan fylle flere funksjoner. Dette kan indikere at verbet har gjennomgått en ekstensjon. Det er vanskelig å kunne si noe om hva som er de tidligste betydningene av et gitt ord ved en synkron analyse, men ut fra hva slags definisjon vi finner av *virke* i Bokmålsordboka, kan vi anta at bruksmåten i setning 7 er av de eldste bruksmåtene. Gjennom data som er presentert i denne oppgava er det ikke gitt at de mindre sentrale bruksmåtene ikke har vært i bruk lenge, men siden det ikke er noen funn på *virker å være* i de eldre talespråskorpusa, er det mulig å anta at dette er en konstruksjon som har utvikla seg seinere enn bruksmåten av *virke* i setninger som 7. Dermed kan vi anta at verbet har gjennomgått en ekstensjon. Hvis vi ser på bruksmåtene til *virke* og sammenligner det med andre verb, ser vi at *virke* har flere bruksmåter enn en del andre verb, som ikke kan ta I som utfylling.

Konvensjonalisering

Denne ekstensjonen kan til en viss grad bli forklart av kontekstmodellen (presentert i 3.4.2). Der påpekes det at produktet av grammatikaliseringsprosessen blir konvensjonalisert inn i språket, ved en bruk over flere år. Det kan være en mulighet at *virker å være* har blitt konvensjonalisert inn i språket. Et argument for at *være* er det første verbet som kan fungere som andreverb, er at dette er verbet som er mest frekvent som andreverb (med unntak av funna fra LBK). Ved at dette uttrykket har festa seg i språket, kan det ha åpnet opp for at andre verb også kan brukes som I etter *virke*. Hvis en skal se for seg utviklinga av bruken av

virke med etterfølgende *I* som utfylling med utgangspunkt i kontekstmodellen, kan dette ha foregått på omtrent denne måten: først vil *virke* ha blitt brukt i passende kontekster som vil utvide funksjonene *virke* kan fylle. Deretter vil mengden av kontekster der den grammatikaliserte formen av *virke* øke. Deretter vil det bli en økende frekvens av *virke* i disse kontekstene. Til slutt vil en høy nok frekvens av *virke* i disse kontekstene over flere år føre til at disse bruksmåtene blir konvensjonalisert inn i språket. Punktet om konvensjonalisering ser ut til å være ganske fornuftig, hvis vi jamfører dette med resultatene vi fikk fra nasjonalbibliotekets digitaliserte samling. Der kan vi se en noe varierende bruk fra omtrent midten av 1960-tallet og fram til begynnelsen av 1990-tallet, før vi får en markant økende bruk fram til 2000. Det er umulig å stadfeste et årstall for når en grammatikalisert kontekst har blitt konvensjonalisert inn i språket, men ut fra disse funnene kan det se ut som om *virke* + *I* begynner å feste seg i språket for alvor fra 1990-tallet. Dermed kan kontekstmodellen til en viss grad bidra til å forklare hvordan en språklig utvikling kan feste seg og slå rot i språket. Spesielt poenget med konvensjonalisering ser ut til å kunne være tilfellet for bruken av *virke* + *I* i norsk.

IITSC (jamfør kapittel 3.4.3) kan også være med på å hjelpe oss til å forstå hvordan *virke* kan ta *I* som utfylling. Vi kan tenke oss at *virke*, gjennom analogi, har tilegna seg noen av de syntaktiske egenskapene til *synes*. En av disse kan være å kunne ta *I* som utfylling. Dette er en hypotese som stemmer godt overens med utviklinga Teleman (2007) presenterer for *verka* i svensk, der verbet tilegner seg noen syntaktiske egenskaper gjennom analogi fra lignende videturverb (jamfør 2.1). Når *virker å være* er tatt i bruk av noen språkbrukere kan dette bli en uttrykksmåte som konvensjonaliseres inn i språket. *Virker å være* vil da bli en generalisert invitert inferens (GIIN), som etter hvert konvensjonaliseres mer og mer inn i språket. Ved at GIIN-en blir konvensjonalisert inn i språket, åpnes det for at *I* kan utgjøres av andre verb enn *være*. Det som skiller denne utviklinga fra den tenkte utviklinga gjennom kontekstmodellen, er at i IITSC er analogien mer sentral. Konvensjonaliseringa og generaliseringa av *virke* + *I* er to sentrale prosesser i både IITSC og kontekstmodellen.

7.2 Er *virker å være* et tilfelle av subjektifisering?

I en subjektifiseringsprosess kommer språkbrukerens subjektive opplevelse av sannhetsverdien i utsagnet mer og mer fram (jamfør 5.3). Utsagnet vil altså bli mer og mer

subjektivt. Dermed kan subjektifisering sees på som noe som kan forekomme i større eller mindre grad. For å illustrere dette kan vi se på setningene nedenfor:

- 12. Jeg synes at hun virker sjuk.
- 13. Hun synes å være sjuk.
- 14. Hun virker å være sjuk.

I disse tre setningene blir avsenderens forhold til utsagnet uttrykt i større eller mindre grad.

Den første setningen skiller seg klart ut fra de to andre, ved at *jeg* er subjektet i setningen.

Dermed står avsenderen i fokus, og det er ingen tvil om at det er avsenderens mening om noe som er det viktige i denne setningen. I den andre og tredje setningen, derimot, er *hun* subjektet i setningen. Dette fører fokuset noe bort fra avsenderen, og det blir uttrykt en større grad av objektivitet. Det som skiller setning 13 og 14, er første verbet. *Synes* er et verb som i stor grad er knytta til å ha et inntrykk av noe, eller mene noe²⁶ (Bokmålsordboka). Det kan også brukes i betydningen at noe ser ut til å være noe, som "Hun ser ut til å være sjuk". Dette kan bety at avsenderen vil formidle at vedkommende har et inntrykk av at *hun* er sjuk.

Dermed er 13 en form for å uttrykke avsenderens holdning til sannhetsverdien i utsagnet, men i mindre grad enn i 12. Denne gradsforskjellen er i stor grad knytta til hvem som er subjektet i setningen, men i begge tilfeller kan *synes* sies å være knytta til avsenderen av budskapet. 13 og 14 er syntaktisk sett helt like; det er bare hjelpeverbet *synes* som er bytta ut med *virke*.

Forskjellen på 13 og 14 finner vi i det semantiske innholdet til første verbet.

Mens *synes* kan knyttes til avsenderen av et budskap, kan ikke dette sies om *virke* i like stor grad. *Virke* er i større grad knytta til subjektet i setningen, i dette tilfellet *hun*.

Dermed kan det være en større distanse mellom avsenderen og budskapet i 14, enn i 13. Det er ikke en like klar kobling mellom avsender og budskap i *virke* som i *synes*. Men er setning 15 et uttrykk for subjektifisering?

- 15. Hun virker å være sjuk.
- 16. Hun er sjuk.

Forskjellen på 15 og 16 er at det i 15 uttrykkes en grad av usikkerhet. I 16 er det klart at *hun* faktisk er sjuk. I 15 er ikke dette like sikkert. Usikkerheten i 15 er knytta til om hvorvidt *hun* er sjuk eller ei. Videre er det vedkommende som skriver eller sier setning 15 som er usikker på det som er framsatt i setningen. Dermed er *virker å være* et tilfelle av subjektifisering, om enn i liten grad. Dette vil bli nærmere diskutert i 8.2.1.

²⁶ <http://www.nob-ordbok.uio.no/perl/ordbok.cgi?OPP=synes&begge=+&ordbok=begge>

7.3 Hjelpeverbstatus

Spørsmålet om *virke* kan ha status som hjelpeverb er relevant både i forhold til om *virke* har blitt semantisk bleika, og i forhold til spørsmålet om modalitet, som vil bli behandla nærmere i neste kapittel. Ut fra litteraturen som ble presentert om hjelpeverb og semantisk og syntaktisk status til hjelpeverb og modalverb i kapittel 4.2, kan vi tolke det slik at hjelpeverbstatusen til en viss grad avhenger av det leksikalske innholdet til verba, og til en viss grad avhenger av de syntaktiske restriksjonene til verba.

Gjennom konstruksjonen *virker å være* ser vi at *virke* kan ta en I som utfylling, i likhet med hjelpeverba. Gjennom datamaterialet ser vi at *virke* også kan ta andre verb som utfylling. Det at flere ulike verb kan forekomme som I, viser at dette er en produktiv konstruksjon i det norske språket. Dette funnet gir oss støtte i antagelsen om at *virke* kan fungere som hjelpeverb, istedenfor at *virker å være* er en konstruksjon som ikke er representativ for hvordan bruken av *virke* er i norsk. Ulike verb som andreverb viser oss at *virke* har lite semantisk innhold. Hadde det vært flere restriksjoner på hva slags verb som kunne fungert som andreverb, ville *virke* i mindre grad hatt en hjelpeverbsstatus. I NRG (528) blir det skrevet at det er noen verb som har en litt uklar syntaktisk status. Disse verba kan fylle ulike funksjoner. Dette er i stor grad tilfelle for *virke*.

17. Klokka virker.

18. Det virker unaturlig.

19. Klokka virker å være ødelagt.

I disse tre setningene ser vi at *virke* kan fungere i ulike konstruksjoner, og dermed inngår ikke *virke* inn i klassa med verb som kun kan brukes som hjelpeverb. I setning 19 ser det ut til at *virke* tar en I som utfylling. Om forholdet mellom verba i en slik konstruksjon står det i NRG (517) at "verbformene danner en semantisk enhet som syntaktisk utgjør verbalet i setningen." Dermed kan den syntaktiske analysen være avhengig av den semantiske statusen til de to verba. Når det kommer til det leksikalske innholdet i verbet, finnes det en gradforskjell mellom de ulike bruksmåtene i 17, 18 og 19, med minst leksikalsk innhold i 19. Dette er eksempelet der *virke* har en klarest funksjon som epistemisk modalverb. Ut fra dette kan det se ut til at når modalverba brukes epistemisk, så ligner de mest på hjelpeverb, fordi dette er situasjoner der modalverba har minst leksikalsk innhold.

7.3.1 Grad av bundethet

Ved å bruke noen av grammatikaliseringsparameterne til Lehmann (1985) kan vi se i hvor stor grad *virke* er bundet til resten av setningen verbet er en del av. Ved å undersøke den paradigmatiske variabiliteten og den syntagmatiske bundetheten, kan vi få noen indikasjoner på om *virke* kan fungere som et hjelpeverb eller ei. For å undersøke den paradigmatiske variabiliteten, kan vi gjennomføre en substitusjon. Dette har vi gjort tidligere i kapitlet, og det er klart at *virke* lettere lar seg bytte med andre verb i noen situasjoner enn i andre. I setninger der *virke* blir etterfulgt av I er det vanskeligst å finne et annet verb eller uttrykk som har det samme semantiske innholdet. En liten grad av paradigmatiske variabilitet kan bety at elementet er i ferd med å bli grammatikalisert. For å undersøke i hvilken grad det er en syntagmatiske bundethet i konstruksjonen *virker å være* kan vi se om det er mulig å endre rekkefølgen på de ulike syntaktiske elementene, og allikevel få en setning som er gyldig.

20. Maskina virker tilfredsstillende.

20 kan vi gjøre om til en utbrytning, slik:

20a. Ja, det er tilfredsstillende maskina virker. (I motsetning til dårlig).

Ut fra dette ser vi at når *virke* står som et hovedverb i en setning uten utfylling, kan vi flytte verbet sammen med det formelle subjektet.

21. Listhaug virker å være usympatisk.

21a. *Det er å være usympatisk Listhaug virker.

21b. Det er usympatisk Listhaug virker å være.

Gjennom setning 21a og 21b, ser vi at det er umulig å flytte kun det ene verbet i en utbrytning. *Virke* må flyttes sammen med andre verbet for at setningen skal være akseptabel. Dette viser oss at når *virke* opptrer sammen med I er disse elementene tett bundet sammen. Det en kan tolke ut fra dette er at *virke* i slike tilfeller har svært liten semantisk betydning og at verbet trenger en utfylling for å skape en mening. Dermed fyller *virke* en mer grammatisk enn semantisk rolle i *virke* + I. Dette kan vi videre knytte opp til den semantiske enheten som NRG skriver om, der de to verbformene oppfattes som en semantisk enhet. Ved å dele opp de to verba ser vi at *virke* mister nesten alt semantisk innhold og skaper svært lite mening når det står aleine. Dermed kan *virke* + I oppfattes som en semantisk enhet. Dette kan også være med på å støtte opp under hypotesen om at *virke* i visse tilfeller kan fungere som et hjelpeverb.

7.3.2 Negering

Ved bruk av *virke* + I ved et positivt utsagn, finner vi flest eksempler der infinitivsmarkøren *å* står foran andreverbet. Ved bruk av negasjon, i de fleste tilfeller ordet *ikke*, mellom førsteverbet og andreverbet, er situasjonen noe annerledes. Vi får 10 treff der infinitivsmarkøren har falt bort, og 118 treff der infinitivsmarkøren fortsatt står foran andreverbet. Som supplement kan vi også se på resultatene fra den digitaliserte samlinga til NB. Der får vi 26 treff der infinitivsmarkøren står foran andreverbet, mens vi kun får et treff der infinitivsmarkøren er utelatt. Johannessen (2003b) skriver om verb som kan ha infinitivsmarkør i positive utsagn, men som mister dette ved negering. Vanligvis er dette verb som fungerer modalt ved negering. Eide (2002: 42) bruker bortfallet av infinitivsmarkør ved negering som et av de viktigste syntaktiske kriteriene for markering av modalitet. Et eksempel på dette ser vi i 22:

22. Du behøver ikke komme.

Et annet viktig syntaktisk kriterium, er muligheten for å bli repetert i en "tag", slik som i 23:

23. Jon trenger/behøver ikke spise først, trenger/behøver han vel?

Bortfall av infinitivsmarkør ved negering har vi belegg på, om enn i liten grad. Vi har i større grad belegg på setninger der infinitivsmarkøren fortsatt står etter negasjonen, av typen *Stabæk virker ikke å være seg selv i kveld*. Denne konstruksjonen kan tenkes å være et steg mot å kunne miste infinitivsmarkøren etter negasjonen. Dette samsvarer i noen grad med markering og utelating av infinitivsmarkør ved positive utsagn. I diskusjonen om hvorvidt *virke* kan fungere som et hjelpeverb, er dette et viktig poeng å få med seg. Johannessen (2003b: 46) skriver at verb som kan ta I som utfylling uten infinitivsmarkør etter negering, er modale hjelpeverb fra et syntaktisk perspektiv, mens statusen som modalverb fra et semantisk perspektiv ikke er så klar. Dermed kan en setning som 24 være med på å støtte antagelsen om at *virke* i visse kontekster kan fungere som et modalt hjelpeverb:

24. SEB Enskilda Securities virker ikke være fornøyd med hva selskapet la frem, og er den største nettoselgeren.

Når det kommer til kriteriet om at førsteverbet kan bli repetert i en leddsetning, har vi ingen treff. En setning som 25 vil bli sett på som uakseptabel i norsk.

25. *Han virker ikke være sjuk, virker han?

Dermed fyller *virke* et av de to viktigste kriteriene Eide (2002) setter opp, for å kunne bli klassifisert som et hjelpeverb.

7.3.3 Litt hjelpeverb?

Vi har både syntaktiske og semantiske kjennetegn som tyder på at *virke* i visse tilfeller kan fungere som hjelpeverb, og dermed kan få en hjelpeverbsstatus. *Virke* er et verb som opptrer ulikt i ulike syntaktiske og semantiske kontekster. Verbet kan stå som et leksikalsk hovedverb, der det fungerer som et semantisk predikat, men det kan også fungere som et hjelpeverb med I som utfylling, der det har tilsynelatende svært lite semantisk innhold.

26. Klokka virker.

Beskrivelse: Hovedverb.

27. Solformørkelsen virker kunstig.

Beskrivelse: Hovedverb med subjektpredikativ.

28. Listhaug virker å være usympatisk.

Beskrivelse: Førsteverb med I som utfylling der infinitivsmarkøren står.

29. Listhaug virker ikke å være usympatisk.

Beskrivelse: Førsteverb med negering og I som utfylling der infinitivsmarkøren står.

30. Målet deres virker være en smule i utakt med hva resten av verden er ute etter.

Beskrivelse: Førsteverb med I som utfylling der infinitivsmarkøren har falt bort.

31. Den enorme gassutbyggingen i Barentshavet virker ikke engasjere like mye.

Beskrivelse: Førsteverb med negering og I som utfylling der infinitivsmarkøren har falt bort.

26 og 27 er setninger der *virke* udiskutabelt ikke fungerer som et hjelpeverb, av den enkle grunn at det er det eneste verbet i setningen. Det at *virke* kan utgjøre en akseptabel setning sammen med kun et subjekt, viser at verbet i dette tilfellet tilfører setningen et semantisk innhold. I 28 og 29 nærmer *virke* seg i større grad en hjelpeverbstatus, fordi det tar I som utfylling, og som vi har sett i 7.3.1, er det en viss grad av bundethet mellom første- og andre verbet. Det eneste som skiller 28 og 29 på den ene sida, og 30 og 31 på den andre sida, er fraværet av infinitivsmarkør i de to siste setningene. Fravær av infinitivsmarkør kan være det siste steget på veien mot en status som et etablert hjelpeverb. Dette er en konstruksjon som det ikke finnes så mange belegg på, men det ser ut til at konstruksjonen vi ser i 28 definitivt har festa seg i språket, og at konstruksjonen i 29 også er i ferd med å konvensjonaliseres inn i språket. Det at det finnes belegg på 30 (55 treff) og 31 (10 treff) er med på å indikere at *virke* er et verb som kan oppfattes, og til en viss grad brukes, som et ordinært hjelpeverb. I 7.3.1 så vi at i de tilfellene der *virke* blir etterfulgt av I, er det i liten grad mulig å skille disse to verbene ved en utbrytning. Dermed viser også graden av

bundethet at *virker* i større eller mindre grad opptrer som et hjelpeverb i visse kontekster, der I fungerer som utfylling til verbet. *Virke* går fra å være et fullverdig leksikalsk verb til å være noe som ligner et hjelpeverb i det verbet tar I som utfylling. Nærmest hjelpeverb er det når infinitivsmarkøren faller bort før andre verbet.

7.4 Er det et tilfelle av grammatikalisering?

Med utgangspunkt i framlagt teori og diskusjon, vil det nå bli presentert en skala, der de ulike bruksmåtene til *virke* vil bli plassert i forhold til hverandre, basert på i hvor stor grad de har blitt grammatikalisert. Ut fra de ulike bruksmåtene vi har funnet av *virke*, er det mulig å plassere de ulike bruksmåtene på ei linje med en sannsynlig utvikling.

Ei semantisk bleiking er gjennomgående i hele utviklinga. Jo mer grammatikalisert verbet blir, jo mindre semantisk innhold har det.²⁷ Slik sett er graden av semantisk bleiking det viktigste kriteriet for å avgjøre hvor hvilke bruksmåter av *virke* skal plasseres på denne linja. Graden av subjektifisering er et anna kriterium som er tatt med i denne skalaen. Dette er ikke en prosess som er med fra den første semantiske bleikinga, men som begynner etter hvert. Det tredje kriteriet som også blir tatt med i denne skalaen, er graden av bundethet. Dette er et kriterium som enkelt kan måles i det *virke* tar I som utfylling, og da kan vi se hvor tett disse to verba er knytta til hverandre. Graden av bundethet er også noe som det er lettest å måle etter at *virke* har gjennomgått en viss grad av semantisk bleiking. Bortfall av infinitivsmarkør er også et trekk som kan markere graden av grammatikalisering. Dette er noe av det som skjer seinest i grammatikaliseringsprosessen til *virke*, fordi tapet av infinitivsmarkør foran andre verbet forutsetter at *virke* kan ta I som utfylling. Det forutsetter også at *virke* + I er en relativt frekvent konstruksjon som er akseptert og tatt i bruk av en stor del av språkbrukerne. Dermed kommer også kriteriet om konvensjonalisering inn i bildet. Dette er et kriterium som det er vanskelig å måle, men vi kan se det ut ifra hvor mange verb som kan fungere som utfylling. Nedenfor er det satt opp sju setninger, som kan representere ulike grader av grammatikalisering. Setning 1 er minst grammatikalisert, hvis den er grammatikalisert i det hele tatt, mens setning 6 er den mest grammatikaliserte formen av *virke*. Setning 36a og 36b er antatt å markere omtrent like stor grad av grammatikalisering. Dette antas fordi når det positive utsagnet mister sin infinitivsmarkør, vil det være såpass

²⁷ Dette vil bli nærmere diskutert i kapittelet om modalverb.

etablert i språket, at det også åpner opp for negasjon mellom første verbet og andre verbet. En relativ diakroni mellom 36a og 36b er vanskelig å predikere.

32. Hun virker som professor.

33. Systemet virker godt.

34. Det virker slik.

35. Listhaug virker å være usympatisk.

36a. Målet deres virker være en smule i utakt med hva resten av verden er ute etter.

36b. Listhaug virker ikke å være usympatisk.

37. Den enorme gassutbyggingen i Barentshavet virker ikke engasjere like mye.

Den semantiske bleikinga ser ut til å starte mellom 32 og 33. Subjektiviseringen er antatt å begynne mellom 33 og 34. Graden av bundethet er det vanskelig å si når begynte, men jo mer *virke* blir grammatikalisert, jo større grad av bundethet vil det være. Bortfallet av infinitivsmarkør er en enkel ting å observere, men det kan være vanskelig å plassere dette i ei kronologisk utvikling. Ut fra det som er presentert av litteratur og diskusjoner, er det allikevel grunnlag for å gi bortfallet ei plassering i utviklinga. 37 viser oss at *virke* + I har blitt konvensjonalisert i språket, fordi vi her har et tilfelle av negering, bortfall av infinitivsmarkør og et annet andreverb enn *være*. I 34 brukes *virke* modalt uten I. Allikevel kan det være at verbet trenger å gå gjennom de tidligere fasene for å kunne ende opp som et epistemisk modalverb uten I. Dette vil bli sett nærmere på i det neste kapitlet. En videre grammatikalisering av *virke* kan det være vanskelig å se for seg. Verbet har oppnådd en tilnærma hjelpeverbstatus, og kan ta ulike verb i utfylling som I. Det neste naturlige steget vil være tap av fonetisk substans. Et tenkt eksempel på dette kan være at *virke* kun kan stå i trykklett stilling. Dette er vanskelig å se for seg, fordi *virke* + I enda er en produktiv konstruksjon i norsk.

Så langt har det blitt presentert en argumentasjon for at *virker å være* er et tilfelle av grammatikalisering. Før vi ser nærmere på verbets modale egenskaper, vil en alternativ analyse av *virker å være* bli presentert. Vi vil også se nærmere på hvordan vi kan forstå utviklinga av *virke* + I i lys av ulike modeller presentert i kapittel 3.

7.5 Hvordan kan *virke* + I oppstå?

Dette er et spørsmål som det er umulig å gi kun ett svar på; i en forklaring om språklig endring vil det nødvendigvis være flere faktorer som spiller inn. IITSC er en modell som kan være med på å forklare hvordan denne konstruksjonen kan dukke opp i språket. I denne modellen er språkets kommunikative funksjon viktig, og språklig eksperimentering blir sett på

som en faktor når en skal forklare noen språklige innovasjoner. For denne oppgavas tilfelle kan det tenkes at *virke* + I kan brukes i en slik konstruksjon fordi epistemiske modalverb ofte opptrer med I som utfylling. Ved at denne konstruksjonstypen allerede brukes for å uttrykke epistemisk modalitet, kan språkbrukerne prøve å bruke *virke* i den samme konstruksjonen for å uttrykke noe av det samme. Slik får verbet sine semantiske egenskaper fra konteksten det står i. Noe av det som er sentralt i denne modellen, er at det foregår en strategisk forhandling av mening i kommunikasjonen. Dette kan bidra til å se på språket som noe kreativt. Ved at språkbrukerne prøver nye konstruksjoner eller måter å uttrykke seg på, kan språklige innovasjoner oppstå. Det som i stor grad avgjør om den språklige innovasjonen blir konvensjonalisert inn i språket er om høreren/leseren tolker de språklige intensjonene riktig. Noe som kan være problematisk med denne forklaringa, er nettopp det kommunikative aspektet. Som vi har sett i kapittel 5 finner vi for det aller meste *virke* + I i skriftspråket, og da gjerne i tekster som har et lite dialogisk preg. Dermed kan det være vanskelig å se for seg hvordan tekstens forfatter kan undersøke om leseren tolker den språklige innovasjonen på korrekt måte.

En annen modell å anvende når en skal diskutere hvordan *virke* + I dukker opp i språket, er transfermodellen. Her hentes forklaringen på språklige endringer i det kognitive mønsteret til språkbrukerne. Helt konkret ser en for seg at de språklige elementene som er i endring blir brukt i metaforer. Gjennom den metaforiske bruken bytter det språklige elementet, i vårt tilfelle *virke*, domene og flytter seg hele tida mot et mer abstrakt domene. Domenene er ulike domener av menneskelig erfaring. For å benytte denne modellen for å forklare oppkomsten av *virke* + I kan en se for seg at *virke*, gjennom metaforisk bruk, har gått fra å ta utgangspunkt i et aktivitetsdomene (arbeide), til å ta utgangspunkt i et kvalitetsdomene. For *virke* + I sitt tilfelle, kan denne forklaringa se noe usannsynlig ut, ved at vi ikke har belegg for at *virke* har blitt brukt metaforisk. Allikevel kan forflytningen mellom ulike domener ha noe for seg, ved at et kvalitetsdomene er mer abstrakt enn et aktivitetsdomene. Jo mer abstrakt domenene blir, jo større er sjansen for at orda innafor disse domenene utfyller en grammatisk funksjon. Dette er noe som til en viss grad stemmer med *virke*, og dermed vil vi ha en alternativ forklaring på hvorfor *virke* er mer grammatisk når det brukes som epistemisk modalverb, enn når det brukes som et fullverdig, leksikalsk verb.

Kontekstmodellen er en annen modell vi kan anvende når vi skal forklare oppkomsten av *virke* + I. I denne modellen er konteksten til det grammatikaliserte elementet viktig. Her argumenteres det for at jo flere kontekster det grammatikaliserte elementet kan dukke opp i, jo

høyere frekvens blir det, og jo større er sjansen for at produktet av grammatikaliseringa kan bli konvensjonalisert (jamfør kapittel 3.4.2). For *virke* + I sitt tilfelle, kan vi se for oss at *virke* i første omgang har et passende semantisk utgangspunkt for å kunne bli grammatikalisert. Dette semantiske utgangspunktet fører med seg at *virke* inngår i kontekster der det er sannsynlig at *virke* vil kunne bli grammatikalisert. Videre vil en eventuell grammatikalisering av *virke* føre til at det finnes flere kontekster der *virke* kan brukes. Ved at *virke* kan brukes i flere kontekster vil frekvensen av *virke* øke. Ved en økende frekvens av det grammatikaliserte elementet, kan resultatet bli at det grammatikaliserte elementet bli konvensjonalisert inn i språket. Dette er en modell som kan forklare hvordan flere verb kan utgjøre I bak *virke*. Det er ikke usannsynlig at *virker å være* har blitt konvensjonalisert inn i språket. Når dette har skjedd, kan det være at denne konstruksjonen, med *være* som I, har åpnet opp for at flere verb kan utgjøre I. Datamaterialet vårt kan gi støtte til denne antagelsen, i og med at *være* er det klart mest frekvente andreverbet, mens vi totalt har mange ulike verb som kan stå som andreverb.

Spørsmålet om *virke* + I er replikagrammatikalisering fra svensk eller engelsk, vil bli sett nærmere på i kapittel 8.3. Det dette delkapittelet viser oss, er at det finnes flere måter å forklare ei språklig endring på, og å forklare ei språklig endring innafor bare en modell, vil i mange tilfeller gi oss et for enkelt bilde av oppkomsten til språklige endringer.

7.6 Er det subjektsløfting?

Et alternativt svar på spørsmålet om hvordan vi kan forklare at vi finner en konstruksjon som *virker å være*, er at det kan være subjektsløfting. Vi kan tenke oss at setning 38 har blitt utvikla fra setning 39:

38. Han virker å være sjuk.

39. Det virker som om han er sjuk.

Hvis dette er tilfellet kan vi argumentere for at det er subjektsløfting, ved at *han* har blitt løfta fram til en subjektsposisjon, mens subjektet fortsatt får sin tematiske rolle fra *være*, selv om det står nærmere *virke*. Ut fra den tidligere beskrivelsen av norske subjektsløftinger kan dette være en gyldig forklaring. NRG (1026) støtter opp under denne argumentasjonen; de skriver at subjektsløfting forekommer sporadisk ved *virke*. Det åpenbare problemet med denne analysen, er at vi ikke kan slå fast hvordan *virker å være* har utvikla seg. Et annet alternativ som setning 38 kan ha utviklet seg fra, er en setning som 40:

40. Han virker sjuk.

Hvis dette er tilfellet blir det vanskelig å analysere 38 som en subjektsløfting. Hvis 38 derimot har utvikla seg ved analogi med setninger som 41, vil det være mer sannsynlig at en kan snakke om subjektsløfting:

41. Han synes å være sjuk.

Et spørsmål en da kan stille seg, er om *virke* har fått de grammatiske og semantiske trekkene det har, kun ved analogi fra *synes*. Ei naturlig utvikling vil i så fall være at *virke* kan inngå i en subjektsløfting, fordi *siden* også kan det.

Et argument mot at setning 38 er subjektsløfting, handler om hvilken semantisk rolle *virke* har i denne konstruksjonen. Hvis det skal være snakk om en subjektsløfting må en kunne behandle de to verba som uavhengige av hverandre; de bør ikke ha en sterk semantisk relasjon. Ut fra det som er presentert tidligere i dette kapittelet (7.3.1) har vi sett at den semantiske relasjonen mellom *virke* og *være* er sterk. Hvis vi velger å analysere *virker å være* som en semantisk enhet, vil det vanskelig kunne være snakk om en subjektsløfting fordi en subjektsløfting forutsetter at en kan se de to verba som uavhengige semantiske enheter.

Dette betyr ikke at det ikke kan være tale om subjektsløfting ved visse tilfeller, men ved å analysere alle tilfeller av *virke* + I som subjektsløfting, vil vi miste noen aspekter ved utviklinga til *virke*. Dette tilfellet kan være med på å illustrere at det finnes ulike prosesser som foregår samtidig, og at ulike prosesser ikke nødvendigvis utelukker hverandre.

7.7 Oppsummering

Innledningsvis i dette kapittelet ble det stilt et spørsmål om *virker å være* er et tilfelle av grammatikalisering. Vi har sett at det finnes noen utviklingstrekk ved *virke* som samsvarer godt med mye av det grammatikaliseringsteorien setter fram som tegn på grammatikalisering. Vi kan slå fast at *virke* har gjennomgått en semantisk bleiking, når det opptrer sammen med I er disse to elementene knytta tett sammen, det er flere verb som kan utgjøre I, og vi har til en viss grad dokumentasjon på bortfall av infinitivsmarkør, både ved positive og negative utsagn. Dette er trekk som kan indikere at *virke* er i ferd med å gjennomgå tidlige faser i en grammatikaliseringsprosess. Et alternativ til dette kan være å analysere *virke* + I som subjektsløfting. I dette kapittelet har det blitt argumentert for at dette er en mulig analyse, men at en kan miste hele bildet av ei utvikling, hvis en kun ser på en mulig årsak til ei språklig utvikling. Dermed vil ikke analysen om subjektsløfting bli avskrevet, men den vil heller ikke

bli sett på som den eneste årsaken til at vi finner *virke* + I i norsk. Ved å supplere med årsaker henta fra grammatikaliseringsteori, vil vi få et mer nyansert og sammensatt bilde av hvordan *virke* + I kan ha dukket opp i norsk. Å kunne se flere årsaker til ei endring, er nødvendig i de fleste språkvitenskapelige sammenhenger.

8 Er *virke* et modalverb?

I dette kapitlet vil det bli diskutert om *virke* kan fungere som et modalverb i norsk. I kapittel 4 ble det satt fram noen syntaktiske egenskaper for de norske modalverba. Det som gjør spørsmålet om modalitet noe mer komplisert, er at spørsmålet om modalitet ikke bare avgjøres av syntaktiske egenskaper. I likhet med spørsmålet om hjelpeverbsstatus, bør en også i dette tilfellet vurdere hva slags semantisk innhold verbet tilfører ytringa. Dette er et aspekt som det er vanskelig å behandle, fordi den individuelle oppfattelsen av det semantiske innholdet kan variere fra språkbruker til språkbruker. Ved å sammenligne *virke* med verb som vi veit fyller en rolle som modalverb, kan vi allikevel få et relativt objektivt bilde av hva slags semantisk innhold *virke* tilfører ei ytring.

8.1 Syntaktiske egenskaper

1. Passiv utfylling + inanimate subjekt	±
2. Formelle subjekt	+
3. Formelle subjekt + vær	±
4. Infinitiv uten <i>å</i>	±
5. Kan ikke passiveres	+
6. Fravær av imperativ	+

Figur 5: syntaktiske egenskaper til modalverb.

Ut fra tidligere presentert litteratur, har vi noen syntaktiske kriterier som er felles for de fleste modalverba. Disse er oppsummert i figur 5. Plusstegnet betyr at *virke* oppfyller dette kriteriet, minustegnet betyr at det ikke gjør det, mens ± betyr at det er noe usikkert.

Det første syntaktiske kriteriet er at modalverba kan ta passiv utfylling med inanimate subjekter, som i 1.

1. Maten kan serveres snart.

2a. *Blomsten virker å vannes en gang i uka, (fordi den er så fin).

2b. ?Blomsten virker å bli vannet en gang i uka.

Dette kriteriet er ikke et kriterium som *virke* + I oppfyller helt. Når utfyllinga lages med s-passiv ser det ut til at setninga er uakseptabel, mens det er litt større tvil om grad av akseptabilitet når utfyllinga passiveres ved hjelp av *bli*, som i 2b. Verken 2a eller 2b er så opplagt akseptable som 1, og det ser ikke ut til at dette kriteriet er et kriterium som *virke* + I helt opplagt oppfyller.²⁸

Det andre syntaktiske kriteriet som stilles til modalverba, er at de kan ta formelle subjekter.

3. Det virker slik.

Dette er et kriterium som *virke* oppfyller. I denne setninga finner vi *virke* som epistemisk modalverb uten at det tar en I som utfylling. Dette viser at selv om verbet blir brukt modalt, tilfører verbet tilstrekkelig semantisk innhold til en setning, slik at det kan fungere som hovedverb. Dermed trenger ikke nødvendigvis en semantisk bleiking å føre til fullstendig tap av semantisk innhold. Denne setninga viser også at *virke* ikke nødvendigvis trenger I for å kunne fungere modalt. Dermed kan 3 fungere som evidens for at *virke* på en eller annen måte har gjennomgått en så stor endring i det semantiske innholdet, at det langt på vei er et modalverb.

Det tredje syntaktiske kriteriet er at modalverba kan ta formelle subjekter som omhandler vær, slik som i 4.

4. Det kan regne.

5. Det virker å snø mye på Lillehammer.

6. *Det virker å snø ute.

Dette er et kriterium som det ser ut til at *virke* kan oppfylle, uten særlig store problemer. 6 kan intuitivt virke uakseptabel. Det gjør den fordi innholdet i ytringa ikke er noe en i utgangspunktet er usikker på. Dermed har ikke nødvendigvis vurderinga av akseptabiliteten til 6 noe å gjøre med den grammatiske konstruksjonen.

Det fjerde syntaktiske kriteriet er at verbet som utgjør utfyllinga til modalverbet, kan stå uten infinitivsmarkør.

7. Målet deres virker være en smule i utakt med hva resten av verden er ute etter.

Dette kriteriet har blitt nærmere diskutert i kapittel 5.6, og det ser ut til at dette er et kriterium som *virke* oppfyller, selv om det ikke er så mange belegg for denne konstruksjonstypen.

²⁸ Ved et google-søk på "virker å bli" får vi 107 000 treff. Dette kan være med på å indikere at *virke* i noen grad kan passiveres. Vi får færre treff i korpus søka.

Det femte syntaktiske kriteriet som stilles handler om at modalverb ikke kan passiveres.

8. *Her virkes det godt.

Dette er også tilfelle for *virke*. 8 er for så vidt ikke en uakseptabel setning. En kan muligens tenke seg denne ytringa i en samtale om produktiviteten ved en fabrikk. Men i den tenkte konteksten vil ikke *virke* bli brukt for å uttrykke modalitet. Dermed kan ikke *virke* som et eventuelt modalverb passiveres.

Det siste syntaktiske kriteriet som stilles, er at modalverba ikke kan forekomme i imperativ.

9. *Virk!

Dette er et kriterium som *virke* i stor grad oppfyller. Dette kriteriet, sammen med kriterium fem, viser oss at *virke* har mista noen av egenskapene som verb typisk har. Manglende akseptabilitet ved passivering og ved imperativsform kan tyde på at *virke* er i ferd med å dekategoriiseres; noe som kjennetegner at et språklig element er i ferd med å grammatikaliseres (jamfør 3.2).

Så langt kan vi konkludere med at *virke* oppfyller noen av de syntaktiske kriteriene som må oppfylles for å være en del av gruppa med modalverb, men ikke alle. SAG lister opp ei gruppe med verb de kaller for fenomenverb, der alle verba har betydelsen 'se ut' eller lignende (SAG: 541). Dette er ei gruppe med verb som i varierende grad kan fylle ut de syntaktiske krava som blir satt til svenske epistemiske modalverb. Noen av verba som utgjør denne klassa er *verka*, *förefalla*, *tyckas* og *befinnas* (SAG: 541). Noen av disse verba går også inn i gruppa med verb som Teleman (2007) betegner som videturverb. Dermed kan videturverba sees på som ei undergruppe av fenomenverb. Fenomenverba skilles ut som en egen gruppe av verb, fordi de i liten grad finnes noe mønster i hva slags syntaktiske kriterier de kan oppfylle og ikke. I de andre gruppene av verb som SAG lister opp, finnes det et mønster i hva slags syntaktiske kriterier de kan oppfylle og ikke. Dette gjelder i mye mindre grad for fenomenverba. De skiller seg ut fra andre verbgrupper, men også innad i gruppa med fenomenverb er det variasjon for hvordan de ulike verba oppfører seg syntaktisk. Det kan tenkes at *virke* hadde passet inn i denne klassa med verb, på grunn av dette verbet oppfyller noen syntaktiske krav som stilles til modalverb, men ikke alle.

8.2 Semantiske egenskaper

I 7.1 ble det påvist at det semantiske innholdet til *virke* har blitt bleika. Verbet har flere bruksmåter, og kan inneha ulikt semantisk innhold, avhengig av hvilken kontekst verbet står i. I denne oppgava er det en hypotese om at når *virke* blir etterfulgt av en eventuell negasjon og en I, blir *virke* brukt for å uttrykke epistemisk modalitet; det er i denne konteksten vi kan finne et nytt epistemisk modalverb. I resten av dette delkapittelet vil det bli diskutert om *virke* + I har de semantiske egenskapene som tilsier at de kan brukes til å uttrykke epistemisk modalitet.

8.2.1 Nøktern subjektifisering

I 7.2 er det blitt vist at *virke* + I til en viss grad har gjennomgått en subjektifiseringsprosess; en prosess der språkbrukerens subjektive opplevelse av sannhetsverdien i utsagnet kommer mer og mer fram. Graden av subjektifisering som *virke* + I uttrykker, vil bli omtalt som nøktern subjektifisering. Dette er en term som brukes fordi budskapet til en viss, men allikevel liten grad, kan knyttes til avsenderens meninger. Allikevel har det skjedd en subjektifiseringsprosess, da denne prosessen henger tett sammen med utviklinga av epistemisk modalitet. Det kan vi også se i 10, der det er avsenderens usikkerhet om sannhetsverdien i utsagnet som uttrykkes gjennom *virke* + I. Således er dette et eksempel på nøktern subjektifisering.

10. Hun virker å være sjuk.

I kapittel 7 ble det argumentert for at *virke* kan ha en rolle som ligner en typisk hjelpeverbsrolle. Den nøkterne subjektifiseringa det blir argumentert for at vi finner ved *virke* + I, blir brukt for å framstå som objektiv. Vi kan finne støtte for påstanden om å framstå objektiv i SAG (538). Her står det at det typiske hjelpeverbet har en underordna verbfrase med svak objektskarakter. Den nøkterne subjektifiseringa kan være med på å forklare hvorfor en stor andel av funnene være kommer fra fagtekster av ulik karakter; dette er tekster der målet er å framstille noe på en objektiv måte.

Graden av subjektifisering kan vi knytte opp til graden av modalitet. Definisjonene av epistemisk modalitet og subjektifisering er ikke veldig forskjellige, og begge aspektene har å gjøre med avsenderens forhold til sannhetsverdien i et utsagn å gjøre. Dermed kan det være slik at hvis vi finner en grad av subjektifisering, vil sjansen for at det subjektifiserte elementet også kan brukes epistemisk, være til stede.

8.2.2 Rekkevidden til *virke*

For at et verb skal kunne være et epistemisk modalverb, poengterer NRG (581–582) at det eventuelle epistemiske modalverbet skal kunne stå til hele setninga, og ikke kun til verbfrasen.

11. Sisselrot er vanlig på steinete steder over mesteparten av Norge, men utbredelsen virker å være noe ujevn.

I 11 ser det ut til at *virke* står til setninga som verbfrasen er en del av. 12 kan være en tolkning av 11.

12. Sisselrot er vanlig på steinete steder over mesteparten av Norge, men jeg tror utbredelsen er noe ujevn.

I forbindelse med rekkevidden til modalverbet, skriver også NRG (582) at vi i de fleste tilfeller kan kunne trekke ut modalverbkonstruksjonen og gjøre den til predikat i en ny oversetning.

13. Det virker å være slik at utbredelsen er noe ujevn.

Det kan vi gjøre med *virke*, og dermed er dette også en indikasjon på at verbet kan brukes modalt. Det er kun de epistemiske modalverbkonstruksjonene vi kan trekke ut og gjøre til predikat i en ny oversetning. Dermed utelukker vi med 13 muligheten for at *virke* + I brukes for å uttrykke en deontisk modalitet.

Eide (2005: kapittel 2) skriver at modalverb som brukes for å uttrykke epistemisk modalitet, er nærmere en hjelpeverbstatus enn modalverba som brukes for å uttrykke deontisk modalitet. Dette henger samme med at de epistemiske modalverba har minst semantisk innhold. I denne sammenhengen er det ei setning som vil bli sett nærmere på.

14. Det virker slik.

Dette er ei setning som viser at *virke* kan brukes for å uttrykke epistemisk modalitet, uten at den har I som utfylling. Setninga viser også at selv om verbet brukes epistemisk, så har det nok semantisk innhold til å kunne fungere som hovedverb i setninga. Dette er ikke unikt for *virke*, men kan sies å gjelde for flere epistemiske modalverb.

8.3 Utviklinga av epistemisk modalitet

Interessant nok kan *virke* uttrykke epistemisk modalitet, men ikke deontisk. Traugott og Dasher (2002: 105–151) peker på at den regulære utviklinga av epistemisk modalitet er gjennom en deontisk modalitet. De skriver at de typiske kildene for utviklinga av epistemiske

modalverb gjerne er deontiske modalverb i de fleste europeiske språk (Traugott og Dasher 2002: 120). Ei slik utvikling kan vi også lese ut av Eide (2005) som hevder at de epistemiske modalverba inneholder mindre semantisk innhold enn de deontiske, og dermed så vil de epistemiske modalverba være nærmere en status som grammatiske elementer enn de deontiske modalverba. Hvis en jamfører dette med grammatikaliseringskontinuumet, passer dette bra, da tap av semantisk innhold er en av de viktigste indikasjonene på at noe er i ferd med å bli grammatikalisert. Dermed skulle en tro at en deontisk modalitet var et naturlig steg på veien mot å kunne fungere som et epistemisk modalverb. Traugott og Dasher (2002: 119) skriver imidlertid at ikke alle epistemiske modalverb derives fra deontiske modalverb, men at disse verba utgjør ei lita gruppe.

Ei mulig forklaring på hvorfor *virke* aldri har blitt brukt som deontisk modalverb, men allikevel kan brukes som epistemisk modalverb, er at bruken av *virke* som epistemisk modalverb kan være et tilfelle av replikagrammatikalisering²⁹ fra den svenske konstruksjonen *verkar vara*³⁰. Helt praktisk kan vi da tenke oss at vi bruker *virke* som et epistemisk modalverb, ved at vi nærmest har kopiert bruken av det svenske *verka*. Denne modellen kan hjelpe oss med å forklare hvordan *virke* kan brukes som et epistemisk modalverb på norsk, uten at det tilsynelatende kan ha blitt brukt verken nå eller tidligere, for å uttrykke en deontisk modalitet. Dette kan ha skjedd fordi norsk kan ha kopiert egenskapene til *verka*, etter at verbet hadde fått en epistemisk funksjon. Hvorfor *virke* + I tilsynelatende blir brukt mest i skriftlige tekster, er derimot noe replikagrammatikalisering ikke kan hjelpe oss med. Språkkontakten mellom norsk og svensk pågår både muntlig og skriftlig, og det er mest sannsynlig at denne prosessen har foregått muntlig.

Et alternativ til løsningen om at *virke* + I kommer fra svensk, er den engelske språkkontakten, og at en uttrykksmåte som *seems to be* kan ha påvirket utviklinga av *virker å være*. Dette kan for så vidt også være replikagrammatikalisering, ved at språkbrukerne av norsk har observert at de i engelsk har *seems to be*, og så brukt det språklige materialet de har tilgjengelig i norsk, og laga et lignende uttrykk i det norske språket. Uavhengig av hvilket språk som har påvirket norsk, er ikke et tilfelle av replikagrammatikalisering nødvendigvis hele sannheten. Å se på det slik at ei kontaktforklaring ekskluderer ei indre forklaring, og omvendt, kan føre til at vi mister et nyansert bilde av språklige endringer. Enger (2013: 19) skriver at det kun er en minoritet av forskere som anser en enkel årsak som hele løsningen på

²⁹ Replikagrammatikalisering blir nærmere presentert i 3.6.

³⁰ Denne konstruksjonen blir presentert nærmere i kapittel 2.

en språklig endring. Dermed kan det også tenkes at noen verb, med et gitt semantisk innhold, har en tendens til å utvikle seg mot å kunne fungere som et epistemisk modalverb, uavhengig av graden av kontakt med andre språk som allerede har denne funksjonen. Hvis vi skal følge utviklinga til det svenske *verka* slik som Teleman (2007) presenterer den, har dette verbet utvikla seg uavhengig av språkkontakt. Dermed kan denne utviklinga på mange måter supplere utviklinga vi har tenkt oss av *virke*. Det dette viser oss, er at det er nødvendig med flere ulike synspunkt på et fenomen for å klare å få et nyansert nok bilde av hva som er årsakene til ei språklig endring.

8.3.1 Videturverb

Teleman (2007) skriver om ei gruppe verb som gis navnet videturverb. Hvis en ser på termen videturverb kan vi komme noe nærmere hva som kjennetegner disse verba. *Vide* kommer fra latin og betyr *å se*. Betegnelsen på denne verbgruppa kan være med på å indikere at dette er verb som betyr noe i retning av *å se* eller *å se ut som*. Videturverba kan brukes til å uttrykke epistemisk modalitet, men ikke deontisk. En årsak til dette kan være videturverbas opprinnelige semantiske innhold. Ikke alle verb har et semantisk innhold som tilsier at det skal kunne brukes deontisk. Dette trekker også Hopper og Traugott (2003: 96) fram, og skriver at når et språklig element gjennomgår grammatikalisering, vil det leksikalske innholdet til elementet sette begrensinger for den grammatiske distribusjonen. For de verba som inngår i gruppa med videturverb, vil dette si at disse verbas eldre leksikalske innhold forhindrer verba i å kunne bli brukt deontisk. Videturverba fungerer aldri som deontiske modalverb, men de tilegner seg gradvis syntaktiske og semantiske egenskaper som drar dem mot en hjelpeverbsstatus og mot en rolle som epistemisk modalverb.

Et spørsmål vi sitter igjen med er hvorfor det svenske *verka* tilsynelatende aldri har blitt brukt til å uttrykke en deontisk modalitet. En løsning på dette spørsmålet er at vi kan godta ulike grammatikaliseringstier; vi kan godta at det finnes ulike veier som leder mot det til dels samme målet. I dette tilfellet vil målet være epistemiske modalverb. Dette er et aspekt ved grammatikalisering som flere trekker fram, blant annet Fløgstad 2015. Dette vil i vårt tilfelle innebære at et verb som kan brukes til å uttrykke epistemisk modalitet, ikke nødvendigvis trenger å gå veien via deontisk modalitet først. Ved å anerkjenne dette, og dermed en grammatikaliseringsssti til, har vi løst hele problemet.

Nedenfor blir det gitt en repetisjon av hva slags syntaktiske konstruksjonsmuligheter videturverba har:

Hjelpeverb med infinitivsfrase: *Det virker/synes (å) ha regna lenge.*

Upersonlig subjekt og om-setning: *Det virker/synes som om det har regna lenge.*

Upersonlig subjekt og verb som annex³¹: *Det har regna lenge, virker/synes det som.*

I stedet for *være* + adjektivisk predikativ brukes oftest bare predikativ: *Han virker/synes (være) frisk nå.*

Det ser ut til at *virke* kan utfylle alle syntaktiske konstruksjoner som videturverba kan inngå i. I utviklinga av det svenske *verka* og hvordan det har gått inn i gruppa med videturverb, finner Teleman noe av sin forklaring i analogien. Teleman tenker seg ei utvikling der *verka* kan ta I som utfylling fordi andre videturverb kan det. Teleman bemerker at utviklinga av *verka* skiller seg fra utviklinga av de andre epistemiske hjelpeverba, ved at *verka* i utgangspunktet ikke konstrueres med infinitiv (Teleman 2007: 262). Det er dette analogien bidro med. Ut fra de empiriske funna som ble presentert i kapittel 5, ser det ut til at dette til en viss grad også kan være tilfelle for *virke* + I i norsk.

8.4 Språklig intuisjon

Det ser ut til at *virke* + I blir brukt mest i skriftspråk, og at denne konstruksjonen oftest blir brukt i sjangere som i stor grad er planlagt, som fagbøker og forskningsrapporter. Vi finner også konstruksjonen i nettspråk. I kapittel 6 ble det argumentert for at nettspråket i større grad enn mye fagspråk er spontant, og at vi kommer nærmere den språklige intuisjonen ved spontant språk enn ved det planlagte språket. Funnene i NoWaC kan indikere at *virke* + I ligger nære den språklige intuisjonen til språkbrukerne. Dette kan være med på å underbygge hypotesen om at *virke* + I er en produktiv konstruksjon i norsk. Hvis vi skal følge antakelsen om at det har skjedd en replikagrammatikalisering fra svensk, eller påvirkning fra engelsk, må dette ha skjedd for så lenge siden at *virker å være* har blitt konvensjonalisert inn i språket. Videre kan vi anta at når *virker å være* har blitt konvensjonalisert inn i språket, vil språkbrukerne oppfatte det slik at infinitivkonstruksjonen kan bestå av andre verb enn *være*. Dette ser vi også i NoWaC, der andre verb enn *være* kan utgjøre anderverbet. Et eksempel på dette ser vi i 15.

15. Hjemmelaget virker å ha full kontroll nå.

I kapittel 2 ble det lagt fram data som viser at dette er en konstruksjon der det er plass til negering, og der infinitivsmarkøren kan falle bort. Dette er også med på å vise at *virke* i stor grad innehar noe som ligner på en hjelpeverbsstatus i norsk. Det disse funnene også kan vise

³¹ *Annex* er en svensk term, men forstås her som et verb som er høyre- eller venstredislokert.

oss, er at *virke* + I har blitt konvensjonalisert inn i språket i så stor grad at første verbet og andre verbet er i ferd med å bli analysert som en semantisk og syntaktisk enhet av språkbrukerne, slik at en infinitivsmarkør før andre verbet er overflødig. Ved at vi kan finne disse konstruksjonene både i det planlagte og spontane språket, kan vi se at dette er konstruksjoner som oppstår spontant, og dermed ligger nære den språklige intuisjonen.

8.4.1 Nøkternhet og boklighet

Det som er forventa av en hvilken som helst språklig endring, er at den manifesterer seg i det muntlige språket før den dukker opp i skriftspråket. For *virke* + I er ikke dette nødvendigvis tilfellet. Som tidligere vist finner vi belegg for denne konstruksjonen i skriftspråks- og nettspråkskorpus, men ikke i talespråkskorpus. Det er vanskelig å gi noen forklaring på hvorfor det er slik, men dette er allikevel et aspekt som bør diskuteres.

Det er mulig å knytte den nøkterne subjektifiseringa til temaet om boklighet. Ved å uttrykke seg nøkternt vil budskapet en vil fremme framstå som mer objektivt. Og denne objektiviteten er viktig i visse sjangere, som for eksempel fagbøker og vitenskapelige tekster.

16. Hun virker sjuk.

17. Hun virker å være sjuk.

I 17 uttrykkes det en større grad av objektivitet enn det gjør i 16. Denne objektiviteten kan tenkes å være viktigere i gitte skriftlige sjangere enn det den er i andre, mer muntlig prega sjangere. Dermed kan det tenkes at det i skriftspråket er et behov for å kunne uttrykke noe nøkternt. Dette er en funksjon som *virker å være* i stor grad kan utfylle. Ved bruken av denne konstruksjonen gis det et mulig forbehold om sannhetsverdien i det som blir skrevet. Et annet aspekt som også kan knyttes til 16 og 17, er lengden på konstruksjonen. Jo mer kompleks konstruksjonen er, jo større forbehold finnes det i den. Ut fra dette kan *virker å være* brukes heller enn *virker*, fordi det antatt er et større forbehold i *virker å være* enn i *virker*. Eide (2005: 46) skriver at hennes informanter oppfatter *ville* + I som en boklig konstruksjon. Det kan tenkes at *virke* + I også inngår i denne kategorien av konstruksjoner med I som oppfattes som primært boklige. Hvis vi godtar at *virke* + I er en boklig konstruksjon, kan en mulig forklaring på hvorfor denne konstruksjonen oftest blir brukt i skriftspråk være at dette er en konvensjonalisert tekstmarkør. Denne antagelsen kan stemme overens med det Heine og Kuteva (2005: 97) presenterer om grammatikalisering som markerer seg i tekststruktur³². De

³² Dette presenteres nærmere i kapittel 3.6

skriver at "[...] it is a not uncommon pattern whereby transparent expressions, such as clausal propositions are grammaticalized to markers of text organisation"(Heine og Kuteva 2005:97). Videre skriver de at denne prosessen som oftest involverer replikagrammatikalisering. Dette kan være en mulig forklaring på hvorfor vi finner en konstruksjon i norsk som manifesterer seg klarest i skriftspråket.

8.5 Oppsummering

Det dette kapitlet har vist oss, er at *virke* innehar noen syntaktiske og semantiske egenskaper som modalverba har. *Virke* oppfyller derimot ikke alle egenskapene, og i så måte passer verbet godt inn i ei klasse som SAG omtaler som fenomenverb. Dette er verb som har noen egenskaper til felles med hjelpeverb, men ikke alle. *Virke* har også en del til felles med videturverba som Teleman (2007) skriver om. Dermed kan det se ut til vi finner en lignende utvikling på en del svenske verb av lignende syntaktisk og semantisk karakter. Videre har vi sett at *virke* + I brukes for å uttrykke en nøktern subjektivitet. Den nøkterne subjektiviteten kan være noe av årsaken til at vi først og fremst finner denne konstruksjonen i sjangere som gjerne framstår som objektive. Ut fra dette ser det ut til at *virke* kan brukes til å uttrykke epistemisk modalitet i visse kontekster, men at det innehar nok semantisk innhold til å kunne fungere som hovedverbet i en setning uten å bli brukt for å uttrykke epistemisk modalitet. Verbet er på vei mot en status som epistemisk modalverb, men så lenge det er noen syntaktiske og semantiske egenskaper som verbet ikke oppfyller enda, er ikke verbet helt i mål. Det ser ut til at *virke* har hatt en noe uvanlig utviklingssti; det har neppe vært et deontisk modalverb noen gang. Årsaken til denne noe uvanlige utviklingsstien kan vi finne i verbets opprinnelige semantiske innhold; alle verb har ikke nødvendigvis et slikt semantisk utgangspunkt at det kan fungere som deontiske modalverb.

9 Oppsummering og konklusjon

I denne oppgava har *virke* + I vært hovedfokus, og det har blitt undersøkt om *virke* kan fungere som et epistemisk modalverb i norsk. Gjennom empiriske funn og teoretiske diskusjoner har vi sett på flere aspekter ved verbets egenskaper. Grammatikalisering som en mulig forklaring til utviklinga til verbet har også blitt diskutert.

9.1 Ulike bruksmåter av *virke*

Det første forskningsspørsmålet (presentert i 1.1) handla om frekvens og utbredelse av *virke*. Gjennom korpussøk fikk vi noen forventa funn, og noen som var mer uforventa. Det viser seg at *virke* + I er en produktiv konstruksjon i norsk, og det er mange verb som kan utgjøre infinitiven bak *virke*. Det ser allikevel ut til at *være* er det absolutt mest frekvente verbet, med en total frekvens på mellom 50 og 70 prosent. Dette varierer mellom korpusa. *Ha* er det verbet som er nest mest frekvent, og utgjør omtrent 23 prosent i korpusa. Videre finner vi mange verb som vi har relativt få funn på. I 7.3.3 presenteres seks ulike bruksmåter av *virke*:

1. Klokka virker.

Beskrivelse: Hovedverb.

2. Solformørkelsen virker kunstig.

Beskrivelse: Hovedverb med subjektspredikativ.

3. Listhaug virker å være usympatisk.

Beskrivelse: Førsteverb med I som utfylling der infinitivsmarkøren står.

4. Listhaug virker ikke å være usympatisk.

Beskrivelse: Førsteverb med negering og I som utfylling der infinitivsmarkøren står.

5. Målet deres virker være en smule i utakt med hva resten av verden er ute etter.

Beskrivelse: Førsteverb med I som utfylling der infinitivsmarkøren har falt bort.

6. Den enorme gassutbyggingen i Barentshavet virker ikke engasjere like mye.

Beskrivelse: Førsteverb med negering og I som utfylling der infinitivsmarkøren har falt bort.

Det antas at konstruksjonene i 2, 3, 4, 5 og 6 kan brukes til å uttrykke epistemisk modalitet.

Dermed begrenses ikke bruken av *virke* som epistemisk modalverb til setninger der verbet tar I som utfylling; det finnes flere konstruksjoner *virke* kan brukes i, for å uttrykke en epistemisk modalitet.

Det ble utelukkende gjort funn i korpus som er basert på skriftspråk og nettspråk. Det ble ikke gjort noen funn i talespråkskorpus. Når det kommer til hva slags sjangere *virke* + I forekommer i, ser det ut til at dette er en konstruksjon som er mest frekvent i sjangere med språk som i stor grad er planlagt, og i sjangere der det som hevdes skal framstå som objektivt. I NoWaC er det ikke mulig å spore hvor språket er henta fra, slik at det er umulig å kunne si noe om hvilke nettsjangere *virke* + I hyppigst blir brukt i.

9.2 Er *virke* et nytt modalverb?

I 8.5 kom det fram at det ikke er mulig å komme fram til noe entydig svar på dette spørsmålet. Det vi har sett er at *virke* kan inngå i ulike konstruksjoner. Ulike versjoner av *virke* + I har i all hovedsak vært hovedfokuset for den semantiske og syntaktiske analysen, og det har blitt vist at dette er en konstruksjon som er produktiv i norsk, og som blir brukt for å uttrykke en epistemisk modalitet. Allikevel blir det feil å påstå at *virke* er et modalverb, fordi verbet også kan fylle andre funksjoner. Det fyller heller ikke alle syntaktiske og semantiske egenskaper som de norske modalverba har. Noe det derimot kan argumenteres for, er at *virke* inngår i ei gruppe verb som i SAG blir omtalt som fenomenverb. Dette er ei gruppe verb som ikke oppfyller alle krav til å være et modalverb, men noen. Ei undergruppe av disse verba er noen verb som Teleman (2007) betegner som videturverb. I denne gruppa inngår det svenske *verka*, som det ser ut til at *virke* er beslekta med.

Når det kommer til de syntaktiske funksjonene som *virke* kan fylle, har det blitt argumentert for at verbet i noen sammenhenger har en tilnærma hjelpeverbsstatus. Dette er et viktig funn, fordi en hjelpeverbsstatus viser oss at verbet har mista store deler av det semantiske innholdet sitt. Fordi hjelpeverb og modalverb har noen felles syntaktiske egenskaper, vil en tilnærma hjelpeverbsstatus kunne brukes som et argument for at *virke* har nærma seg en status som modalverb. Et anna syntaktisk funn som også er interessant i denne sammenhengen, er fraværet av infinitivsmarkør. Dette finner vi både ved negering og ved positive utsagn. Det er et marginalt funn, men det viser oss allikevel at *virke* er i ferd med å komme nærmere en status som hjelpeverb.

Semantisk kan *virke* ha noe ulikt innhold, men i noen kontekster kan verbet ha de samme semantiske egenskapene som de andre epistemiske modalverba har. På grunn av de andre bruksmåtene *virke* fortsatt har, vil ikke verbet føye seg inn i rekka med etablerte epistemiske modalverb. Allikevel har vi sett en tendens til at *virke* oftere og oftere dukker opp

med mindre og mindre semantisk innhold, slik at det er ikke satt i stein at *virke* aldri vil kunne bli et reint epistemisk modalverb.

Dermed kan *virke* brukes til å uttrykke epistemisk modalitet, men ut fra de semantiske og syntaktiske kjennetegna vi har på norske modalverb, er ikke *virke* et nytt modalverb i norsk. Enda.

9.3 Er *virker* å være et tilfelle av grammatikalisering?

De ulike konstruksjonene som *virke* dukker opp i, har vi sett i lys av grammatikaliseringsteori. For denne oppgava sin del har grammatikaliseringsteori vært hensiktsmessig å bruke, fordi dette er en teoretisk retning som har mange svar på hvorfor noe ikke fyller alle semantiske og syntaktiske funksjoner til ei ordklasse. Tesene om unidireksjonalitet og et flytende skille mellom leksikon og grammatikk har vært til stor nytte i diskusjonene som er presentert. Vi har hatt å gjøre med et språklig element som ikke helt har passa inn noen steder, og slik har det vært ganske greit å identifisere en tidlig grammatikaliseringsprosess. Analysen av ulike empiriske funn har vist at *virke* har oppvist ulik grad av å være et grammatisk element, og dette er et funn som passer som hånd i hanske med grammatikaliseringsteorier. Allikevel er det viktig å ikke leite etter løsninger som passer inn i det teoretiske rammeverket en benytter seg av. For denne oppgavas tilfelle vil subjektssløfting være et aspekt ved utviklinga som også kan forklare en del, men dette er ikke noe vi finner så mye om i grammatikaliseringsteori. Allikevel har grammatikaliseringsteori bidratt med forklaringer på ulike uventa funn vi har gjort.

Når det kommer til svaret på spørsmålet om grammatikalisering, blir det heller ikke her et entydig svar. Vi har noen funn som tyder på at det er noen tidlige faser i en grammatikaliseringsprosess vi kan identifisere. Det har blitt slått fast at *virke* + I brukes for å uttrykke en nøktern subjektivitet. Dette kan vi knytte til subjektifisering, som ofte er knytta til en grammatikaliseringsprosess. Det har også blitt argumentert for at oppkomsten av *virke* + I kan være et resultat av en replikagrammatikalisering fra svensk. Det innebærer at norsk har tatt inn et element i språket som allerede er grammatikalisert i svensk. Det har blitt argumentert for at dette er sannsynlig i tilfellet for *virke* + I i norsk. Det har også blitt argumentert for at et epistemisk modalverb har en mer grammatisk status enn leksikalske verb som ikke kan ta I som utfylling. *Virke* kan ha en hjelpeverbslignende funksjon når det tar I

som utfylling. Dette er et argument for at *virke* er inne i en grammatikaliseringsprosess. Det er noen syntaktiske konstruksjoner vi forbinder med norske modalverb som *virke* ikke kan fylle, og dette samsvarer bra med konklusjonen om at *virke* er inne i en grammatikaliseringsprosess som ikke er fullendt enda. Det ser ut til at *virke* + I er en produktiv konstruksjon i norsk. deLancey (2004: 1958) skriver at graden av produktivitet som den nye konstruksjonen innehar er det mest brukbare kriteriet for å identifisere grammatikalisering. Ved at *virke* + I er produktivt, kan vi si at vi har et nytt element i en grammatisk struktur. Dette viser oss at *virke* + I er et tilfelle av grammatikalisering.

Allikevel har vi noen aspekter som kan indikere noe annet. Forklaringa med subjektsløfting er et av dem. Ved å analysere *virke* + I som en form for subjektsløfting, kan en unngå hele spørsmålet om grammatikalisering. I denne oppgava har det blitt argumentert for at dette er en mulig løsning på oppkomsten av *virke* + I, men at det neppe kan være hele løsninga. Ved å kun se på en årsak til ei språklig utvikling, vil en kunne miste verdifull informasjon om denne utviklinga. Et anna aspekt som også er uforventa ved *virke* + I, er at det ser ut til at *virke* aldri har blitt brukt til å uttrykke deontisk modalitet. Den mest vanlige utviklinga til et verb er å kunne fungere som et deontisk modalverb, før det kan brukes som et epistemisk modalverb. Dette viser oss at sjøl om det er en unidireksjonalitet innafor grammatikaliseringskontinuumet, finnes det flere måter et språklig element kan utvikle seg på. Basert på det semantiske innholdet til verbet, kan det gå i ulike retninger før det kan fungere som et modalverb eller hjelpeverb.

Det siste aspektet ved *virke* + IK som er uforventa, er hvor vi finner konstruksjonen. Det er ingen treff på konstruksjonen i talespråkskorpusa som har blitt brukt. Dette er uforventa fordi språklige endringer antas å starte i språket som er mest spontant; det muntlige. Vi finner derimot konstruksjonen i sjangere som har mange skriftlige trekk, og i nettspråkskorpuset. En forklaring på dette finner vi i antagelsen om at *virke* + I er en replikagrammatikalisering. Innafor denne typen av grammatikalisering er det vanlig at vi finner spor av grammatikaliseringa i tekststruktur, eller "markers of text organization" (Heine og Kuteva 2005: 97). Vi kan også knytte det til den nøkterne subjektifiseringa. Det har blitt argumentert for at *virke* + I brukes for å framstå som objektiv. Dette er noe en har behov for i typisk skriftlige sjangere som fagtekster og artikler.

Funna i NoWaC har blitt brukt til å argumentere for at dette er en konstruksjon som ligger nære den språklige intuisjonen, fordi nettspråk i større eller mindre grad er et resultat av en spontan språkproduksjon.

9.4 Forslag til videre forskning

Det er flere aspekter ved *virke* + I som det er mulig å forske videre på. Den muntlige bruken av *virke* + I er et av dem. Det har blitt vist at dette er en konstruksjon som hovedsakelig brukes i fagtekster av ulikt slag, og det er jo mulig at vi hadde funnet en hyppigere bruk av konstruksjonen i akademiske kretser. Å undersøke om det finnes et mønster av hvem som bruker denne konstruksjonen, det være seg sosioøkonomisk, geografisk eller demografisk, er i det hele tatt noe som burde gjøres. Et annet aspekt ved konstruksjonen som det også hadde vært interessant å se nærmere på, er om det finnes noen felles trekk ved verba som utgjør I.

Det som jeg allikevel ble mest nysgjerrig på, er om det finnes flere verb i norsk med de samme semantiske og syntaktiske trekkene som *virke* har. Det kan jo tenkes at vi har ei større gruppe med fenomenverb eller videturverb også i norsk. Hvis dette er tilfellet, ville det også vært spennende å se nærmere på hvordan disse verba har utvikla seg over tid. Dette kunne supplert den allerede eksisterende litteraturen om utviklinga av epistemiske modalverb. Det blir i denne oppgava foreslått ei alternativ utvikling av epistemiske modalverb, basert på det opprinnelige semantiske utgangspunktet til verba. Dette er en konklusjon som trenger flere studier for å bekreftes eller avbekreftes.

9.5 Oppsummering

Virke er ofte brukt som et epistemisk modalverb når det er et etterfølgende verb i infinitivsform. Mellom *virke* og andreverbet kan vi finne infinitivsmarkør og negering eller fraværet av en eller begge. Dermed har vi fire ulike konstruksjoner der *virke* etterfølges av et andreverb i infinitiv. I setninger der *virke* etterfølges av et subjektspredikativ, brukes også verbet til å uttrykke epistemisk modalitet. Allikevel er ikke *virke* et fullverdig epistemisk modalverb, da det er noen syntaktiske egenskaper til modalverba som *virke* ikke kan utfylle. SAG (541) presenterer ei gruppe fenomenverb som har en noe usikker grammatisk status. Dette er en beskrivelse som også passer bra for *virke*. Grammatikaliseringsteori har i stor grad vært hensiktsmessig å bruke for å diskutere de ulike bruksmåtene som *virke* inngår i, og det er mulig at *virke* + I er resultatet av en grammatikaliseringsprosess. Denne prosessen er fortsatt i gang, og det har blitt vist at *virke* fortsatt ikke fyller alle syntaktiske og semantiske kriteriene for å kunne inngå i klassa med epistemiske modalverb.

Litteraturliste

- Angouri, Jo. 2010. "Quantitative, Qualitative or Both? Combining Methods in Linguistic Research" i: *Research Methods in Linguistics*, red. Lia Litosseliti, 29–49. Continuum International Publishing Group: New York.
- Boye, Kasper og Peter Harder. 2014. "(Inter)subjectification in a functional theory of grammaticalisation." *Acta Linguistica Hafniensia: International Journal of Linguistics*, 46:1 :7–24.
- Carnie, Andrew. 2002. *Syntax. A Generative Introduction*. Oxford: Blackwell Publishers.
- Crystal, David. 2001. *Language and the Internet*. Cambridge: Cambridge University Press.
- . 2011. *Internet Linguistics. A student guide*. London og New York: Routledge.
- deLancey, Scott. 2002. "Grammaticalization." I: *Morphology: An International Handbook on Inflection and Word Formation*, red. Stavros Skopetas m.fl, 1590–1599. Berlin & New York: De Gruyter.
- Dyvik, Helge. 1995. "Språk, språklig kompetanse og lingvistikkens objekt." I: *Språklig kompetanse – hva er det, og hvordan kan det beskrives?*, red. Cathrine Fabricius-Hansen & Arnfinn Muruvik Vonen, 20–42. Oslo: Novus.
- Eide, Kristin Melum. 2005. *Norwegian modals*. Berlin: Mouton de Gruyter.
- Enger, Hans-Olav. 2013. "Inflectional change, 'sound laws' and the autonomy of morphology." *Diachronica* 30: 1–26.
- Enger, Hans-Olav og Kristoffersen, Kristian Emil. 2000. *Innføring i norsk grammatikk. Morfologi og syntaks*. Cappelen Akademisk Forlag/LNU.
- Faarlund, Jan Terje. 1987. "Om beskriving og forklaring i lingvistisk teori." *Norsk lingvistisk tidsskrift*. 5.utg 1987: 13–28.
- Faarlund, Jan T., Lie, Svein og Kjell Ivar Vannebo. 1997. *Norsk referansegrammatikk*. Oslo: Universitetsforlaget.

- Fløgstad, Guro Nore. 2015. *Forking paths: Category change, subfunction variation, and Preterits in Porteño Spanish and beyond*. Oslo: UiO (doktoravhandling).
- Heine, Bernd. 2003. "Chapter 18: grammaticalization." I: *Handbook of Historical Linguistics*, red. Richard Janda & Brian D. Joseph, 575-601. Oxford: Blackwell Publishing.
- Hjarvard, Stig. 2007. "Sprogets medialisering." I: *Språk i Norden* 2007: 29–45.
- Hopper, Paul J. 1991. "On some principles of grammaticization." I: *Approaches to grammaticalization*. Volume I, red. Elizabeth Closs Traugott og Bernd Heine, 17–37. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing Company.
- Hopper, Paul J. og Traugott, Elizabeth C. 2003. *Grammaticalization*. 2. utgave. Cambridge: Cambridge University Press.
- Johannesen, Janne Bondi. 2003a. "Innsamling av språklige data: Informanter, introspeksjon og korpus" i: *På språkjakt. Problemer og utfordringer i språkvitenskapelig datainnsamling*, red. Janne Bondi Johannesen, 133–171. Unipub forlag: Oslo.
- . 2003b. "Negative Polarity verbs in Norwegian." *Working Papers in Scandinavian Syntax* 71: 33–73.
- Johansson, Stig. 1998. "On the role of corpora in cross-linguistic research." i: *Corpora and Cross-linguistic research*, red. Stig Johansson & Signe Oksefjell, 3–24. Rodopi: Amsterdam, Atlanta.
- Kristoffersen, Kristian Emil, Ålov Runde, Marianne Lind og Hans-Olav Enger. 2011. "Vi skal på kino: Modalverb i norsk med og uten infinitt verb." *Maal og Minne* 2011: 65–86.
- Lehmann, Christian. 1985. "Grammaticalization. Synchronic variation and diachronic change." *Lingua e stile* 20: 303–318.
- Lie, Svein. 2011a. *Norsk morfologi*. Oslo: Ling forlag.
- . 2011b. *Det digitale språket*. Oslo: Ling forlag.
- Lødrup, Helge. 2001. *Norske løftingskonstruksjoner er helt annerledes enn du tror*. Hand-out. MONS 22.11.01

- Mæhlum, Brit. 1999. *Mellom Skylla og Kharybdis*. Oslo: Novus.
- Nyblom, Martin. 2010. *Givet – etableringen av en ny preposition*. Stockholms universitet: masteroppgave.
- Otnes, Hildegunn. 2009. "Er nettsamtaler samtaler? En kommunikasjonsteoretisk drøfting av fenomenet chat.» *Human IT* 10 (2): 30–54.
- Palmer, F. R. 1985. *Mood and modality*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Rasinger, Sebastian M. 2010. "Quantitative Methods: Concepts, Frameworks and Issues." I: *Research Methods in Linguistics*, red. Lia Litosseliti, 51–67. London: Continuum
- Salmons, Joseph. 2012. *A history of German*. Oxford: Oxford University Press.
- Segerstad, Ylva Hård af. 2002. *Use and Adaptation of Written Language to the Conditions of Computer-Mediated Communication*. Göteborg: Department of Linguistics, Göteborg University.
- Telemann, Ulf. 2007. "Det verkar verka – om ett rätt nytt svenskt hjälpverb." I: *Språkets roll och räckvidd – festskrift til Staffan Hellberg den 18 februari 2007*, red. Karin Milles og Anna Vogel, 254–263. Stockholms universitet: Acta Universitatis Stockholmiensis.
- Teleman, Ulf, Staffan Helberg og Erik Andersson. 1999. *Svenska Akademiens grammatikk 2: ord*. Stockholm: Svenska Akademien.
- Traugott, Elizabeth Closs. 1989. "On the Rise of Epistemic Meanings in English: An Example of Subjectification in Semantic Change." *Language*, vol. 35, nummer 1: 31–55.
- . 1995. "Subjectification in grammaticalisation." I: *Subjectivity and subjectivisation*, red. Dieter Stein & Susan Wright, 31–55. Cambridge: Cambridge University Press.
- . 1999. "The role of pragmatics in semantic change." I: *PRAGMATICS in 1998 – Selected Papers from the 6th International Pragmatics Conference Vol. 2.*, red. Jef Verschueren, 93–102. Antwerp: International Pragmatics Association.
- Traugott, Elizabeth Closs og Richard B. Dasher. 2002. *Regularity in semantic change*. Cambridge: Cambridge University Press.

Nettsider:

03.02.2015 Informasjon om LBK:

<http://www.hf.uio.no/iln/tjenester/kunnskap/samlinger/bokmal/veiledningkorpus/>

03.02.2015 Informasjon om NoWaC:

<http://www.hf.uio.no/iln/tjenester/kunnskap/sprak/korpus/skriftsprakskorpus/nowac/index.html>

03.02.2015 Informasjon om Nasjonalbibliotekets ngramleser: <http://www.nb.no/ngram/>

03.02.2015 Informasjon om Nasjonalbibliotekets digitaliserte samling:

http://www.nb.no/nbsok/advanced_search

03.02.2015 Informasjon om Taus-korpuset:

<http://www.hf.uio.no/iln/tjenester/kunnskap/sprak/korpus/talesprakskorpus/taus/index.html>.

03.02.2015 Informasjon om NoTa-korpuset:

<http://www.hf.uio.no/iln/tjenester/kunnskap/sprak/korpus/talesprakskorpus/nota-oslo/index.html>.

03.02.2015 Informasjon om Big Brother-korpuset:

<http://www.hf.uio.no/iln/tjenester/kunnskap/sprak/korpus/talesprakskorpus/bb/index.html>

09.03.2015 Definisjon av *intuisjon*: [http://www.nob-](http://www.nob-ordbok.uio.no/perl/ordbok.cgi?OPP=intuisjon&begge=+&ordbok=begge)

[ordbok.uio.no/perl/ordbok.cgi?OPP=intuisjon&begge=+&ordbok=begge](http://www.nob-ordbok.uio.no/perl/ordbok.cgi?OPP=intuisjon&begge=+&ordbok=begge)

10.03.2015 Definisjon av *virke*: [http://www.nob-](http://www.nob-ordbok.uio.no/perl/ordbok.cgi?OPP=virke&begge=+&ordbok=begge)

[ordbok.uio.no/perl/ordbok.cgi?OPP=virke&begge=+&ordbok=begge](http://www.nob-ordbok.uio.no/perl/ordbok.cgi?OPP=virke&begge=+&ordbok=begge)

11.03.2015 "de virker tvert imot å være ute på sabotasjeoppdrag i nord":

<http://debatt.nordlys.no/article/virker-tvert-imot-vaere-ute-pa>

11.03.2015 "Virker å være mer opptatt av hierarkiet enn av offeret":

<http://www.aftenposten.no/nyheter/iriks/Hadia-Tajik---Virker-a-vare-mer-opptatt-av-hierarkiet-enn-av-offeret-7914930.html>

13.03.2015 Definisjon av *synes*: <http://www.nob-ordbok.uio.no/perl/ordbok.cgi?OPP=synes&begge=+&ordbok=begge>

Vedlegg 1

Antall treff for ulike verb som utgjør I etter *virker å* i NoWaC.

1459	Være
644	Ha
42	Bli
29	Tro
24	Gå
16	Fungere
15	Ta
14	Gi
	Stå
13	Komme
	Slite
12	Ligge
11	Sitte
10	Passe
8	Mene
6	Få
	Trives
5	Dukke
	Ville
	Vite
	Snuble
	Slå
	Ønske
	Mangle
	Øke
4	Finne
	Skje
	Trenge
	Spille
	Grense
	Skjønne
	Kunne
3	Fortsette
	Løpe
	Holde
	Mistrives
	Satse
	Bety
	Støtte
	Vare
	Legge
	Bøye
	Henge

2	Stille
	Begynne
	Skjule
	Utelate
	Avslutte
	Forstå
	Bygge
	Takle
	Se
	Skrive
	Handle
	Stabilisere
	Skape
	Ligne
	Tillegges
	Dreie
	Dominere
	Prøve
	Bremse
	Befinne
	Vinne
	Foretrekke
	Herske
	Hjelpe
	Stride
	Yte
	Stemme
1	Vise
	Tjene
	Provosere
	Synes
	Forkaste
	Håpe
	Omhandle
	Tolke
	Glemme
	Kle
	Rime
	Reagere
	Klare
	Høre
	Åpne
	Glede

1	Vokse
	Basere
	Tendere
	Repetere
	Antyde
	Gjennomføre
	Prioritere
	Nærme
	Virre (rundt)
	Divergere
	Overskygge
	Respondere
	Inneha
	Miste
	Fokusere
	Dele
	Seile
	Kopiere
	Overspille
	Tåle
	Plage
	Bortforklare
	Glimte
	Kontrollere
	Feile
	Hoppe
	Male
	Kose
	Kjempe
	Operere
	Fylles
	Huske
	Avta
	Falle
	Smøre
	Toppe
	Bære
	Øve
	Kjennetegne
	Knirke
	Spre
	Rydde
	Gro

2	Lykkes
	Tiltrekke
	Stole
	Skremme
	Fenge
1	Sende
	Sikte (seg)
	Kreve
	Trosse
	Tilpasse

1	Svinge
	Melde
	Skyte
	Endres
	Halte
	Betrakte
	Blåse
	Helle mot
	Gjennomsyre

1	La
	Oppnå
	Eksistere
	Plages
	Savne
	Sprette
	Hate

Vedlegg 2

Antall treff for ulike verb som utgjør I etter *virker ikke å* i NoWaC.

89	Være
50	Ha
4	La
	Ta
3	Bekymre
	Passe
2	Ville
	Gjelde
	Forstå
	Bugne
1	Henge
	Kjenne
	Fenge
	Kunne
	Bety
	Se
	Overanstrenge
	Få
	Gi
	Finnes
	Stemme
	Eksistere
	Klare
	Opprøre
	Utnytte
	Symbolisere
	Utgjøre
	Holde
	Anfekte
	Bli
	Bry
	Plages
	Komme
	Interessere

Vedlegg 3

Antall treff for ulike verb som utgjør I etter *virker* uten infinitivsmarkør i NoWaC.

26	Være
7	Ha
5	Bla
3	Gå
	Slite
2	Ligge
1	Bidra
	Stå
	Forklare
	Regne
	Døpe
	Nedlate
	Vasse
	Ta
	Holde

Vedlegg 4

Setninger i NoWaC der det er negering uten infinitivmarkør, sortert etter verb.

Være: 6

[...] men oljemarkedet virker ikke være fornøyd med økningen.

Aksjemarkedet virker ikke være like sikker på en eventuell budkamp [...]

[...] aksjemarkedet virker ikke være særlig fornøyd, med det er ikke høy omsetning i aksjen.

[...] men markedet virker ikke være overbevist.

SEB Enskilda Securities virker ikke være fornøyd med hva selskapet la frem, og er den største nettoselgeren.

[...] men markedet virker ikke være fornøyd med hva selskapet presenterte.

Påvirke: 1

Oljeprisfallet virker ikke påvirke Oslo Børs i altfor stor grad [...]

Engasjere: 1

Den enorme gassutbyggingen i Barentshavet virker ikke engasjere like mye.

Reagere: 1

Riggratene fortsetter å stige, men markedet virker ikke reagere på den gode utviklingen.

Vike: 1

Men hun virker ikke vike, så unnskylder jeg meg [...]

Vedlegg 5

Virker å være og virker være fra Nasjonalbibliotekets digitaliserte samling sortert etter årstall. Sjanger er også markert. De fleste bøkene i samlinga står oppgitt med sjanger. I disse tilfellene har jeg brukt denne. Ved tilfeller der sjanger ikke er oppgitt av Nasjonalbiblioteket, har jeg angitt en sjanger som det aktuelle dokumentet ser ut til å passe inn i. Noen setninger dukker opp flere ganger. Det er fordi en identisk setning kan ha blitt brukt i flere ulike bøker.

Det er noen treff på *virker å være* der det ikke er et uttrykk for modalitet, men der infinitivkonstruksjonen utgjør et potensielt subjekt. Jeg har allikevel tatt med disse treffa i denne oversikten. Dette har jeg gjort fordi de kan være med på å illustrere ulike bruksmåter for *virker å være*.

1953	Fagbok	Enhver som har vært med i krig, forfølgelse, hunger og fare vet hvordan det virker å være sammen med mennesker som ikke har opplevd noe liknende.
1965	Fagbok	Og aksepterer vi det som virker å være mest sannsynlig, at (...).
1970	Fagbok: Norsk språklære	Handlingen virker å være lite overveid. <i>Finn nå feilene selv, og forklar hva det burde ha stått</i>
1972	Rapport	<ol style="list-style-type: none">1. Dette antyder at det ikke virker å være noen særlig stor motivasjon innenfor detaljhandelen til å ta i bruk (...).2. Konklusjonen er at <i>urbaniseringsgrad</i> ikke virker å være særlig egnet som forklaringsvariabel når det gjelder butikkavgangen i ulike handelsområder.3. Tallene i tabellen virker å være i samsvar med de tidligere rapporterte danske og svenske tendenser.
1976	Ungdomsbok	Hele Kulna virker å være spent på hvordan denne rettssaken vil gå, for det er et av de største innbruddskupp som har vært i byens historie.
1978	Leksikon	Man kan også føye til at komponistene ofte gjør bruk av menneskestemmen, som virker å være en nesten uutømmelig kilde for klangbearbeidelser.
1978	Fagbok	«Storm in the Eye» virker å være en svært hard film.
1978	Leksikon	Betoning, et uttrykk som i musikkssammenheng brukes i flere, sjelden klart atskilte betydninger, og viser til at visse momenter i et musikalsk forløp er, eller på annen måte virker å være, fremhevet i forhold til omgivelsene.
1979	Roman Oversatt	Og så hadde vi sittet side om side på setet i gårdsvognen og følt hvor sterkt det virker å være så nær hverandre, hver i sine tanker.
1979	Fagbok	Verken stoffer eller ferdigsydde klær virker å være så svært godt tilpasset de markedene som Kina først og fremst ønsker å selge til.

1980	Fagbok	Fra elevtekst: Derfor tror jeg også, og så da jeg var der oppe, at småskolelærer virker å være rene helvetet.
1980	Fagbok	Akkurat dette generaliseringsproblemet virker å være løst nokså grundig.
1980	Religiøs skrift	Sitat fra utsagn «Jeg vil oppriktig bekjenne at det for meg virker å være det som jeg føler nå».
1981	Oppslagsverk	Sisselrot er vanlig på steinete steder over mesteparten av Norge, men utbredelsen virker å være noe ujevn.
1982	Fagbok	Systemet med å ha bestemte spill bare mens en gjennomgår et spesielt tema virker å være en god løsning som flere kommuner burde prøve.
1982	Fagbok	Dette omtaler han, og det virker å være uten affeksjon, som 'det lille jeg har av penger på meg'.
1982	Fagbok Oversatt	Du kan ikke være sikker på at det som virker å være en person med initiativ, ærgjerrighet, modenhet og uavhengighet virkelig er slik.
1983	Fagrapport	Positivt: - Virker å være spesielt godt understøttet på programvaresiden.
1984	Fagrapport	<ol style="list-style-type: none"> 1. De virker å være fornøyde med enkel mat og anstrengende arbeid seks dager i uka. 2. Han virker å være en normal, inntagende, liten gutt.
1984	Idesamling	Det virker å være stor forståelse for at det må arbeides videre.
1984	Fagbok Oversatt	Disse prosessene synes å være mer relasjonelle og helhetlige enn oppstykkede og ordnede, mer intuitive enn intellektuelle; de virker å være mest preget av aktivitet i den høyre hjernehalvdel.
1984	Fagbok	(...), uansett hvor vanskelige disse virker å være.
1985	Ungdomsroman Oversatt	Når AXE kommer ut for et problem som virker å være uoverkommelig for en vanlig dødelig.
1985	Fagrapport	Giraffen på sin side har utviklet en 40 cm lang tunge som virker å være temmelig ufølsom overfor tornene.
1986	Fagbok	«Filosofien» virker å være på «jordet».
1986	Fagrapport	FIBRATEX virker å være på reaktiveringsstadiet, dvs (...).
1987	Fagrapport	Det ser foreløpig ut som det ikke er full overensstemmelse mellom det en vet fra forskningen om svakstilte brukere og det som virker å være tendensen i omtalen av de ressurssvake i helsestasjonssammenheng.
1987	Fagrapport	Mastroianni, som nå virker å være på høyden av sin tolkningskraft, (...).
1987	Fagrapport	Mellom kjønnene og aldersgruppene er det små variasjoner som virker å være betydningsløse.
1988	Ungdomsroman Oversatt	Men all denne begeistring, som du og dine likemenn har for kroppsbygging, virker å være svært selvdyrkende.
1988	Fagbok	<ol style="list-style-type: none"> 1. Myndighetene virker å være bortimot kjenninger siden de ringer hjem, og høres ut som venner. 2. Hvordan vi i Sverige behandler tid, virker å være en åpenlys kilde til å skape og forsterke bildet av 'kalde svensker'.
1988	Fagbok	De to sirklene i midten av figuren i eksempel 1 er like store,

		men virker å være i forskjellig størrelse fordi (...).
1988	Fagrapport	Det er to forhold som virker å være av betydning i denne sammenheng.
1988	Fagbok Oversatt	En del faktorer virker å være helt åpenbare i strategisk ledelse.
1988	Fagbok Oversatt	Grunne til at overføringshastigheten ikke er så avgjørende som den virker å være, er at de fleste stasjoner (...).
1988	Analyse	Ca en tredjedel av kommentarene berørte serviceinnstilling (...) hos personalet, som virker å være et område det kunne gjøres mye.
1989	Fagbok	Blant annet hvor intense og kontrollerbare følelsene virker å være, om pasienten (...)
1990	Fagrapport	(...), men deres primære rolle virker å være forkontinental bruk mot Euroasiatiske mål.
1990	Ungdomsroman Oversatt	1. Du virker å være en bra kar. 2. –Du virker å være en trivelig kar.
1990	Lærebok	Av og til oppdager jeg at en idé, som virker å være riktig idéaktig inne i hjernen, virker helt annerledes når (...).
1990	Fagbok	1. For noen personer kan det virke som om kroppen blir <i>spesielt betydningsfull</i> som objekt for ego, mens den for andre tilsynelatende virker å være helt <i>betydningsløs</i> . 2. (...) få pasienten til å konkretisere og eventuelt rangere hvilke problemer eller plager som virker å være verst.
1990	Evalueringsrapport	Det virker å være liten departemental styring av forskningsprioriteringene ved TF.
1990	Studiehefte	Konsulent Rydding har mange gode argumenter og virker å være til stor hjelp.
1991	Studiehefte	Konsulent Rydding har mange gode argumenter og virker å være til stor hjelp.
1991	Fagbok	Men forskjellen virker å være langt mindre (...)
1991	Rapport	Vi kan se eksempler på lignende prosesser i Stokke i dag hvor eldre innbyggere virker å være en langt sterkere pressgruppe enn småbarnsforeldre.
1991	Studiehefte	Konsulent Rydding har mange gode argumenter og virker å være til stor hjelp.
1991	Roman	1. Men det er noe mer til ansiktet hans også, han virker å være inne i en understrøm som tar stor plass; vi (...) 2. Lena virker å være mer konsentrert om jobben. 3. Nei, han virker å være der hvor tolkningene av de finere nyansene ikke slipper inn (...) 4. Det virker å være noe gjennomskiktig eller gjennomskinnelig på den (...)
1992	Fagrapport	Det er registrert to hustufter, men disse virker å være middelalder.
1992	Fagrapport	1. (...) tvinger mange av debitorene inn i posisjoner som gjør at de framstår som stridbare, (...), eller som 'rotehuer' som virker å være lite villige til å inngå realistiske løsninger med kreditor.

		2. Den eneste automatikk som pr. i dag virker å være etablert er den som fører til at inkassoprosessen iverksettes umiddelbart.
1992	Rapport	Dersom tispa virker å være OK og er under overvåkning kan man (...)
1992	Fagbok	(...); alternativet er at boligen må selges, noe som virker å være en lite tilfredsstillende løsning.
1992	Ungdomsroman Oversatt	-Han virker å være av det slaget som gjør minst mulig.
1992	Ungdomsroman Oversatt	Hva ville skje om alle var like uskyldige som du <i>virker</i> å være?
1992	Fagbok	Avdelingssjefen ved Trondheim politikammer virker å være i svært god fysisk form, selv om (...)
1992	Fagrapport	(...), men det virker å være rom for forbedringer på enkelte områder.
1992	Rapport	Det virker å være et nært slektskap mellom nettopp fotografi og musikk.
1992	Underveisrapport	Det virker å være uklart hvilken rolle disse gruppene skal ha.
1993	Fagbok	Selv om forholdene i den delen av familien som holder sammen etter overgrepet virker å være normale, trenger familien omsorg (...)
1993	Fagbok	Tone virker å være pliktoppfyllende og ansvarsfull.
1993	Fagbok	I gruppen forsøker man å fremkalle atferd eller opplevelser som virker å være uttrykk for spontanitet.
1993	Statusrapport	Status for jerven virker å være basert på den holdning det er til jerven på lokalt hold.
1994	Fagrapport	Hans oppfatning virker å være i konflikt med det vi ellers vet.
1994	Delrapport	<ol style="list-style-type: none"> 1. Det virker å være betydelig usikkerhet om retningen på eventuelle organisatoriske endringer, noe som (...) 2. En annen effekt det virker å være stor enighet om at en har oppnådd, er svekkingen av (...) 3. Det virker å være noe uklarhet og uenighet om saks- og ansvarsfordelinga.
1994	Fagrapport	<ol style="list-style-type: none"> 1. Partienes rolle virker å være uendret. 2. Det virker å være en sterk politisk vilje i kommunen.
1994	Fagbok	Det hele virker å være i rute både når det gjelder konsert og jubileumsfest.
1994	Håndbok	Et vitneutsagn i retten står og faller med hvor troverdig vitnet virker å være.
1994	Fagbok	(...) da faren i en senere samtale fortalte noe om hvor støtende det virker å være langtidsledig.
1994	Fagrapport	Miljøet i Horten virker å være i en gunstig situasjon i denne sammenheng.
1994	Sluttrapport	Partienes rolle virker å være uendret.
1994	Fagbok	Personligheten som tidligere syntes å holde lidenskapene sammen, virker å være i ferd med å gå opp i limingen.
1994	Utredning	Tabellene viser at yrkesdeltaking ut over 67 år virker å være vesentlig mer utbredt (...)
1994	Fagbok	Relasjon med tilhengerne av utslippet, og ikke minst ledelsen

		og de ansatte ved Titania A/S, virker å være sådan.
1994	Fagrapport	Dette siste synspunktet virker å være dominerende i dag.
1995	Fagbok	Individet oppviser et på overflaten velordnet skall og virker å være i balanse, men bak dette er det et indre kaos.
1995	Roman	Og du, Liz, virker å være nettopp det, den rette.
1995	Fagbok	(Også bilen virker å være et fascinerende hylster, (...)).
1995	Religiøs fagbok	<ol style="list-style-type: none"> 1. Stillheten virker å være vesentlig for mange åndelige verk. 2. Intensiteten i vår kjærlighet skal ikke dømmes så mye etter hva den virker å være som hva vi lengter etter.
1995	Religiøs fagbok	På et øye som kanskje fremdeles virker å være ødelagt blir det f. eks. plutselig klart syn.
1995	Religiøs fagbok Oversatt	(...), som har noen beskrivelser av en etiopisk kristen messe som virker å være korrekte.
1995	Fagbok	At Geissler virker å være i konstant bevegelse, at han (...)
1995	Lærebok	Gutters onanihyppighet virker å være stabil, men varierer fra gutt til gutt.
1995	Religiøs fagbok	Selv om saker og ting virker å være storslagne og overbevisende, trenger ikke alt å bety (...)
1995	Fagbok	<ol style="list-style-type: none"> 1. Tryggheten, entusiasmen og humøret, naturligvis, som virker å være tilbake. 2. Vi sitter på SAS-hotellet i Oslo, i et stort diskotek som ikke virker å være i bruk.
1995	Religiøs fagbok	Uttrykkene «tok bort all min kroppslige styrke», «underkue kroppen» og «besvime» virker å være 1700-tallets parallell til (...)
1995	Religiøs fagbok	<ol style="list-style-type: none"> 1. En kontrollert entusiasme med et anslag av glede, dvs. virker å være kilden til et slags velvære. 2. Hun er en person en må ta alvorlig, selv om hun virker å være som alle andre.
1995	Roman Oversatt	De blir små og forkomne der på benken, alt virker å være immanent, forstående, som om de sitter (...)
1995	Fagrapport	Personalet består av solide, erfarne medarbeidere som virker å være ressurs- og dermed miljøbevisste.
1996	Roman Oversatt	Hun virker å være en fornuftig kvinne.
1996	Horoskop	Virker å være et godt menneske, men er hatefull og har ustabilt sinnelag.
1996	Historiebok Oversatt (dansk)	Det er enkelte, klare historiske feilkoblinger i Lassens versjon som gjør at Angells historie virker å være mest plausibel, og (...)
1996	Fagbok	(...) pasienter, og det virker å være en sammenheng mellom høy avhengighet av hjelp og angst.
1996	Fagrapport	Av og til oppdager jeg at en idé, som virker å være riktig idéaktig inne i hjernen, virker helt annerledes når (...).
1996	Historiebok Oversatt	«De tidsaldrene som i ettertid virker å være de fredeligste, var da man søkte freden minst».
1996	Innstilling	NTNU og UiO virker å være kommet noe lengre med sine samarbeid med høgskolene.

1996	Fagrapport	(...) delvis uorden, mens fundamentene virker å være stabile.
1996	Ordbok	I oversettelse av engelske uttrykk: Appear to be – virker å være
1996	Ordbok	I oversettelse av engelske uttrykk: Appear to be – virker å være
1996	Fagrapport	Aktivitetsvalg i befolkningen virker å være preget av en stadig sterkere individualisering.
1996	Fagbok Oversatt	Vi er nemlig blitt et samfunn som ikke belønner hvem vi er, men hvem vi <i>virker</i> å være.
1996	Historiebok	Den tilbakesendte saken virker å være offer for hastverksarbeid i det en ikke kan se at (...).
1996	Historiebok	Den tilbakesendte saken virker å være offer for hastverksarbeid i det en ikke kan se at (...).
1996	Fagrapport	<ol style="list-style-type: none"> 1. Dagens situasjoner med stadig nye og oppfinnsomme salgsframstøt for et produkt hvis skadepanorama virker å være uavbrutt voksende, har fått framstående statsmenn til å karakterisere tobakksindustrien som «dødens handelsmann». 2. Den militante aktivist (...) virker å være utbredte forestillinger – ikke minst formidlet av avistegnere.
1997	Fagbok	Johann virker å være et fornuftig vitne, men selv de mest fornuftige kan ta feil iblant, eller teoretiske feil, eller tro feil. Referert utsagn fra rettssak.
1997	Kontrollrapport	De kommunene som har sluttet seg til NHK virker å være tilfreds med de tjenester NHK utfører.
1997	Roman Oversatt	«Claire virker å være en hyggelig jente».
1997	Historiebok Oversatt	«De tidsaldrene som i ettertid virker å være de fredeligste, var da man søkte freden minst».
1997	Fagbok	Det er også verdt å merke seg at kravene til børsnoterte foretak i Storbritannia virker å være strengere enn i USA når det gjelder navngivelse av personer.
1997	Roman	Hun virker å være på vei tilbake til den hun var før morfaren døde, og som om (...)
1997	Fagbok	Jesus sin rolle er uklar, men virker å være redusert til en profets.
1997	Roman	Han virker å være adskillig raskere i vendinga enn sønnen.
1997	Fagbok	Virker å være en grense ved 25 år – så ødelagt – eller kjemper imot; og seirer.
1997	Historiebok	Hun er stor, har kraftige hender og virker å være en bestemt kvinne.
1997	Lærebok	Psykologitimene hos den varmhjertede Margrete gir naturlige samtaler, språket virker å være ungdommens og det er lettfattelig, uten å være flatt.
1997	Historiebok	Nils Arne virker å være av den faste overbevisning at (...)
1997	Lærebok	Handlingen virker å være i nåtid, selv om datoene riktignok er satt uten årstall.
1997	Historiebok	Spesielt siden samtlige andre politiske partier virker å være imot hele eller mesteparten av innstillingen.

1997	Resultatrapport	(...) muligheten for direkte konflikt med automatisk fredete kulturminner virker å være til stede kun ved visse punkter (...)
1997	Studie	1990-tallet har både vært preget både av seiersrus og av besvikelser over at utviklingen ikke virker å være under kontroll.
1997	Religiøs fagbok Oversatt	Mange troende virker å være i samme skår festet i dag.
1997	Fagrapport	Rekrutteringen virker å være for stor, slik at (...)
1997	Fagrapport	Sametinget er tilfreds med at støtteprofilen til samisk næringsråd virker å være i tråd med sametingets næringspolitikk.
1997	Historiebok	Særlig traktene rundt Ertevannet virker å være ettertraktet.
1997	Roman Oversatt	Han prater om faren sin og hvor kjedelig det virker å være i den alderen og bare drikker vin foran TVen.
1998	Historiebok	(...), er at hundreåringen ikke bare er oppegående, men virker å være bedre rustet til å møte utfordringene enn de fleste.
1998	Veiledningshefte	Det virker å være slik at metoden kan brukes av alle.
1998	Fagbok Oversatt	Det virker å være helt umulig å få undersøke madonnaen teknisk.
1998	Biografi	Vi ser bare noe tomt og øde i denne sublime uendelighet, mens de virker å være oppfylt av et nærvær som nesten gjør den delaktig i sitt syn.
1998	Fagrapport	Han virker å være i humør for litt spøk.
1998	Roman Oversatt	Jeg skulle til å si at det virker å være en mann som lever opp til sitt ansvar.
1998	Roman Oversatt	Mannen har brunt hår, er rundt førti år og virker å være i god fysisk form sammenlignet med andre menn på hans alder.
1998	Fagbok Oversatt	Optimisme virker å være en medisinsk godtatt ingrediens for både suksess og lykke; det er (...)
1998	Fagbok Oversatt	Lik en som er avhengig i en eller annen form, tilsynelatende virker å være den som er selve problemet, mens det i virkeligheten tilslører skyggenes dypere behov (...)
1998	Fagbok Oversatt	Brann, store flommer, flere intolerante herskere; hvor lange århundrer inntil det virker å være på plass.
1998	Roman Oversatt	Et flertall av de arbeiderne virker å være i aktivt opprør mot ditt nye Utopia.
1999	Beretninger	Det virker å være et langt mer effektivt system enn med store, tunge busser.
1999	Horoskop Oversatt	Han vil ikke bare ha sine vanlige plikter, som det virker å være så mange av, men også bruke (...)
1999	Brukerkurs	Tilfeldig faktor når eksperimenterne er valgt ut blant et stort antall ulike eksperimenter, noe som virker å være tilfellet her.
1999	Fagbok	Vialli virker å være i meget god form, ja han er banens beste spiller.
1999	Roman	Bowie virker å være et alt for stort maskineri.
1999	Fagbok	Raggflyet kommer for øvrig fåtallig og begrenset til lyslokking, mens arten virker å være noe lettere å lokke med sukker.
1999	Fagbok	Selv om dette skillet mellom østre og vestre del virker å være

		trygg for den groveste sjø, var det enkelte år (...)
1999	Fagbok	Elghornet virker å være skåret med metall.
1999	Fagbok	(...) fant også Sommerchild og Grønholt lavere forekomst av psykiske problemer på landsbygda enn i byen, selv om det virker å være utjevningstendenser.
1999	Fugleguide	På størrelse med Brunnakke, og lik silhuett med rundt hode og spiss stjert, men hodet virker å være i gjennomsnitt en anelse større med brattere panne og fyldigere nakke.
1999	Fagbok	«Vialli virker å være i meget god form, ja han er banens beste spiller». Gjengitt muntlig sitat.
1999	Fagbok	«Vialli virker å være i meget god form, ja han er banens beste spiller». Gjengitt muntlig sitat.
1999	Foredrag i bokform	Disse modellene som jeg kort skal referere i det følgende, virker å være godt egna til å forklare den politiske utvikling vi kan spore på Opplandene i løpet av jernalderen. Vet ikke om dette er muntlig språk, eller kun gjengitt slik skriftlig.
1999	Fagbok	Dersom tispa har mange valper, virker å være OK (...).
1999	Memoarer Oversatt	Her har vi Teresa, som virker å være unik.
1999	Fagbok	Især sistnevnte virker å være skrevet verken av en Bob Dylan som (...), eller av en Bob Dylan som (...).
1999	Fagbok	«Vialli virker å være i meget god form, ja han er banens beste spiller». Gjengitt muntlig sitat.
1999	Fagbok	Dessuten er innslaget av Martins selvbiografi viktig fordi det røper Hamsuns syn på genren, et syn som alt i alt virker å være preget av likegyldighet – og som kan forklare (...).
1999	Fagbok	Misja, som virker å være en meget sympatisk person, lover oss guiding i byen hvis været varer ved.
1999	Fagrapport	SSB har også drøftet hvorvidt holdninger har sammenheng med konjunktorene, men finner ut at dette i liten grad virker å være tilfellet – unntatt når (...).
1999	Fagbok	«Vialli virker å være i meget god form, ja han er banens beste spiller». Gjengitt muntlig sitat.
1999	Fagbok	<ol style="list-style-type: none"> 1. grunnlaget for ski, både språklig og reelt, virker å være et kløyyd trestykke. 2. Bindingens utforming virker å være det sikreste karakteristika ved inndeling av de ulike skityper.
1999	Samtaler Oversatt	<ol style="list-style-type: none"> 1. De ville ikke være uforståelig at uroligheter utvikler seg der, fordi hele området virker å være eksplosivt. 2. Han har også på seg en vid kappe i dag, fordi det virker å være kaldt der hvor han befinner seg. 3. Det virker å være fotoelektrisk energi eller noe slikt. 4. Og Saturn i Tyren virker å være hovedpunktet, eller senteret i denne begivenheten.
1999	Fagbok	Siden <i>risiko</i> virker å være et sentralt tema for de fleste virksomheter (...)
1999	Fagbok	(...) framfor den andre; alternativet er at boligen må selges, noe som totalt sett virker å være en lite tilfredsstillende

		løsning.
1999	Fagbok	Og, sant nok, det virker å være et hav av avstand mellom (...) den ene siden og (...) som vi finner i konsertsalen eller alene ved (...).
1999	Lærebok	Teknologiens essens, dens innerste vesen, er da en måte å være på i verden, en måte å fremstå for seg selv og andre på slik at alt virker å være for hånden klar til bruk, (...) eller at alt virker å være forhåndsprogrammert for instrumentell handling. Konstr. To ganger i samme setning
1999	Lærebok	Replikk fra et rollespill (muntlig tale) Det er nemlig ikke så gøy som det virker å være voksen.
1999	Dagbok Oversatt	Dette landet virker å være tett befolket og har mange høvdinger.
1999	Fagstudie	<ol style="list-style-type: none"> 1. Toppidrettsutøverne virker å være mye mindre redde for å gå <i>vilkårsløst</i> foran. 2. Disse virker å være forbeholdt herrene. 3. Støtten derifra virker å være mer å lite på og jevnere fordelt enn den som kan oppnås via klubber og særforbund.
1999	Fagbok	«Vialli virker å være i meget god form, ja han er banens beste spiller». Gjengitt muntlig sitat.
2000	Fagbok Oversatt	Så mektig morsfølelsen er, og så naturlig det virker å være mor.
2000	Fagstudie	Det virker å være liten bevissthet hos aktørene om (...)
2000	Religiøs fagbok	(...) som iallfall ytre sett, virker å være nærmest perfekt.
2000	Rapport	(...) og noen områder er preget av lekkasjeskader der vanninntrengning ikke lenger virker å være aktiv.
2000	Lærerveiledning	(...), for eksempel hvordan Elise vil at rommet hennes skal se ut og hvordan det virker å være i et slikt rom.
2000	Markeds-kommunikasjon	<ol style="list-style-type: none"> 1. (...) er blant de som påpeker at bruken av industrielle produkter virker å være relativt homogen på tvers av nasjonale markeder. 2. Den andre dimensjonen som forklarer lokalt tilpasset reklamepraksis virker å være <i>erfaring</i>, uttrykt: form av (...)
2000	Lærerveiledning	Brevet bør være skrevet etter NS-4129 eller noe som likner denne standarden selv om dette ikke virker å være et krav til eksamen.
2000	Roman	Bowie virker å være et alt for stort maskineri.
2000	Fagbok	(...), kan vi se at en av foreldrene blir sjalu hvis det ser ut til at den andre virker å være flinkere med barnet eller har mer glede av å være sammen med det.
2000	Fagrapport	Motivene for enkelte gutters dominerende opptreden virker å være 'skjulte' – og kan derfor (...)
2000	Fagrapport	<ol style="list-style-type: none"> 1. En arealdisponering til friområde virker å være optimalt både for basseng A og B. 2. Tilgroing med vannvegetasjon virker å være et mindre problem enn først antatt, men (...) 3. Kulvertene mellom basseng A og B virker å være

		tilstrekkelig dimensjonert og det er ikke behov for tiltak her i første omgang.
2000	Fagrapport	Det virker å være få tilfeller som indikerer inntreffing av overnevnte problem, men det kan allikevel ikke utelukkes som vesentlig.
2000	Fagrapport	Slike ordninger virker å være vel tilpasset mange nye bedrifter og (...)
2000	Fagrapport	(...), og selv om dette langsiktighetsmålet virker å være kompatibelt med mindre bedrifters krav til funksjonell fleksibilitet, så oppstår det en uoverenstemmelse.
2000	Roman	Jeg lurer på om det er så smertefritt for Sara som det virker å være borte så ofte fra moren sin.
2000	Roman	<ol style="list-style-type: none"> 1. (...) involvert, likevel ville jeg ikke fortelle Ungbildt og unge Brun <i>noen ting som helst</i> før Herr Olsen igjen var restituert, hvilket han nå til de grader virker å være. 2. (...), dette er resten av et menneske, et menneske som er blitt fortært av en ulveflokk, verken mer eller mindre, og disse restene virker å være ferske, <i>hvor ferske kan jeg ikke si.</i>
2000	Presentasjon	<ol style="list-style-type: none"> 1. Dataopplæring virker å være det både befolkning og næringsliv oppgir å ha mest behov for. 2. Prosjektleder arbeider systematisk og langsiktig og prosjektet virker å være i godt gjenge.
2000	Feltkursrapport	Men at det er et ikke-tema i kommunen står fortsatt for oss som uforståelig, så bevisste som de virker å være angående annen historie.
2000	Yrkeslitteratur	Mangel på kunnskap hos folk flest virker å være en viktig årsak til at det automatisk får lite gjennomslag.
2000	Brukerveiledning	Lønnsnivået virker å være like bra eller bedre i de private virksomhetene.
2000	Faglitteratur	At situasjoner og hendelser i livet ikke er slik de umiddelbart virker å være.
2000	Fagbok	<ol style="list-style-type: none"> 1. De lokalt knyttede kontaktene virker å være en viktig del av Hitecs suksess. 2. Felles for produkter basert på satellitt og mikrobølgeteknologi er at de i stor grad virker å være utviklet internt i Neras forsknings og utviklingsmiljø.
2000	Fagbok	Hun virker å være over gjennomsnittet med hensyn til oppfattelsesevne (...)
2000	Fagrapport	Samfunnet virker å være i stor grad av likevekt og en kan ikke ut fra algesamfunnet, (...), spore noen spesiell eutrofierende utvikling.
2000	Fagrapport	Prøven merket Bronken er en gabbrovariant som virker å være «frisk» og homogen.
2000	Fagrapport	Resultatet er at påvirkningen fra hogstflaten ikke virker å være så sterk som beliggenheten tyder på.
2000	Fagbok	(...) utseende; den virker å være noe som gjennomstrømmer hele bevegelsen mer enn å være et aspekt ved den.
2000	Evaluerings	Om fritak sier hun til foreldrene at «det virker å være en

		vanskelig sak å få gjennom, men hvis noen har (...)).
2000	Fagbok	Denne tiden virker å være forbi om «bluetooth»teknologien tas i bruk.
2000	Komparativ analyse	(...), mens slakk monetær politikk virker å være ineffektiv for å stimulere jobbskapningen.
2000	Håndbok	Hvor enn åndelige disse ting virker å være, så er (...) fallgruver som oser av falsk salvelse, og må unngås for enhver pris.
2000	Fagbok	(...), men hovedpraksis blant dem som har fylt ut skjemaet virker å være at man har oppgitt samlet beløp som er avsatt til voksne.
2000	Håndbok	Hva virker å være urimelig i denne teksten?
2000	Fagbok	Som nevnt er det denne forklaringen som sanker flest tilhengere og dette virker å være mest i samsvar med det empiriske materialet.
2000	Fagbok	Vatn påpeker at bønder virker å være like følsomme for «politiske signaler» som faktisk prisutvikling.
2000	Fagbok	Når regndråpene igjen faller; mer normal størrelse og lynene ikke lenger virker å være så nærgående som før kan Kjell (...)
2000	Rapport	Lønnsnivået virker å være like bra eller bedre i de private virksomhetene.
2000	Fagrapport	Årsklassen fra 1995 er tallrik, mens årsklassen fra 1996 virker å være noe fåtallig.
2000	Evaluering	Drift- og servicepersonalet virker å være noe mer fornøyd med den oppmerksomhet mellomlederne viser deres arbeid.
2000	Fagrapport	Hovedfokus i den nye loven virker å være en tydeliggjøring av allerede eksisterende formelle rettigheter, ved at (...)
2000	Evaluering	Sitat fra informant: «problemet slik jeg ser det, er at NTNU virker å være mer opptatt av sin egen vekst enn av vekst i regionen».
2000	Fagrapport	Forebygging og behandling av trykksår i forbindelse med inkontinens virker å være basert på vane og erfaring mer enn på forskning.
2000	Fagbok	Norsk skihoppkultur virker å være forholdsvis konservativ.
2001	Forstudie	<i>Kontakten på individnivå</i> er ikke i alle tilfeller lett, (...), men virker å være en viktig del av forbindelsen mellom parti- og miljøbevegelse.
2003	Rapport	Utvalget vil først igjen få understreke at dagens ordninger virker å være velfungerende, og at (...)
2004	Utredning	<ol style="list-style-type: none"> 1. Det virker å være en alminnelig oppfatning at gjeldende målsettingsparagraf gir en god formålsangivelse (...) 2. Det virker å være en alminnelig oppfatning at den har fungert godt (...)
2006	Fagrapport	Det virker å være en ganske bred enighet om at kontantstøtten bidrar til å redusere mødres arbeidstilbud.
2007	Bakgrunns-materiale	<ol style="list-style-type: none"> 1. Det er registrert en samisk befolkning i Kvæfjord i samtlige kilder mellom 1666 og 1763, som ved første øyekast virker å være lite stabil.

		<p>2. Ved å utføre en interpolasjon kommer Markussen frem til et stipulert samisk befolkningstall for de ulike årene som virker å være mer sannsynlig enn befolkningstallene nevnt ovenfor.</p> <p>3. Fiske etter laks virker å være en særegen samisk næring.</p>
2009	Katalogdata	(...) er, og at selve arbeidsinnsatsen knyttet til å sammenstille opplysningene virker å være relevant.

Virker være:

1977	Stortingsforhandlinger	Kommafeil: For banker som er knyttet til et lokalt miljø, vil næringsstrukturen i det området banken virker være sterkt bestemmende for sammensetning av kunde-kretsen til vedkommende bank.
1977	Fagbok	Kommafeil: Ledning og kum skal mens trykket virker være sikret slik at de ikke forskyver seg.
1979	Roman	<p>1: virker være ganske mye for en eldre kvinne å stå i med, spekulerer Pia, (...)</p> <p>2: Jeg virker være interessert i en poster, og så blir jeg ambivalent, kan ikke bestemme meg, (...)</p>
1987	Fagrapport	Noen av ofrene synes ikke å ville snakke om det, andre virker være så forvirret over hendelsesforløpet at de ikke klarer å se sin rolle i det hele.
1989	Håndbok	Tanken er at hvis denne forkastes, så må hypotesen om at denne virker være sann.
1992	Innføringsbok	Kommafeil: flyr vi ikke svingene reint, vil kreftene som virker være i ubalanse og vi vil enten skli innover eller utover i svingen.
1997	Fagbok	Flekkene hadde formen som utropstegn og virker være påført som sprut.

Vedlegg 6

Funn i LBK sortert etter hvilket verb som utgjør I. Her kan den samme setningen dukke opp flere ganger. Det er fordi setningen kan ha blitt brukt i flere ulike tekster.

At filmens fjortenårige Tim	virker å gå	litt vel mye på
skeptisk til at innovasjon	virker å ha	blitt en av UiOs
skeptisk til at innovasjon	virker å ha	blitt en av UiOs
skeptisk til at innovasjon	virker å ha	blitt en av UiOs
noe UiO dessverre ikke	virker å ha	tatt inn over seg
med statsrådsvalg , situasjonen	virker å ha	kommet uventet både på
skredderen fra Dovre "	virker å ha	blitt godt mottatt i
eller sentralstyret , og	virker å ha	skjedd rutinemessig Holts arbeidsoppgaver
Torps reaksjon Lies fremstøt	virker å ha	vært et innlegg for
i 1955 Partiorganenes innflytelse	virker å ha	vært omtrent like stor
spesielt viktig rådgiver Han	virker å ha	blitt konsultert mer som
Parelius Mentsen , som	virker å ha	sett svært positivt på
Verken Haugland eller Nordahl	virker å ha	blitt tatt med på
, men hovedårsaken her	virker å ha	vært Brattelis generelt dårlige
møter , og diskusjonene	virker å ha	vært lengre og mer
Granli Utnevnelsene av dem	virker å ha	blitt oppfattet som ukontroversielle
Larssen anno 1961 ikke	virker å ha	vært oppsatt på å
som alle i partitoppen	virker å ha	oppfattet hvor spent forholdet
Finn Nilsen Denne listen	virker å ha	Finn Nilsen Denne listen
en ny statsrådskarriere Dette	virker å ha	vært det generelle inntrykket
, og hele Havrettsdepartementet	virker å ha	vært Brattelis og Evensens
og statsminister Brattelis stilling	virker å ha	holdt seg noe bedre
krav til statsministeren Det	virker å ha	vært , om ikke
, hvor det snarest	virker å ha	vært et krav at
når partiet kallet ,	virker å ha	vært like sterkt under
og den indirekte innflytelsen	virker å ha	vært svak Bratteli selv
representert i regjeringen ,	virker å ha	vært en fjern tenkemåte
politiske bud , og	virker å ha	vært et instinkt mer
i praksisfellesskap . Praksisfellesskapet	virker å ha	stor betydning for kompetanseutvikling
forut for FISBasis-avtalen ,	virker å ha	vært kjent Flere personer
håndverker , og familien	virker å ha	anstrengt seg for å
Alfred Jodls dagbok Han	virker å ha	blitt overrasket da T-34
gjennomført etter rettsaker som	virker å ha	vært svært urettferdige Provinser
positive , og publikum	virker å ha	gått lei Men selv
190) . Den	virker å ha	utmerkede flyegenskaper og vil
politisk motiverte,45 og de	virker å ha	vært populære også blant
oss andre . Han	virker å ha	vært bevisst på at
Gullestad , som også	virker å ha	en hukommelse verdt å
svært dyr leilighet og	virker å ha	god råd Har dere

han også , men	virker å ha	et litt mer normalt
spurt rørleggeren , han	virker å ha	et fornuftig og distansert
11 år gamle golden retriever	virker å ha	et slags utslett i
rundt øynene , og	virker å ha	en symmetri av striper
Mosul i går . Angrepet	virker å ha	vært godt planlagt og
verken Odd eller Høyre	virker å ha	noen klar visjon av
Lederne ved Battle School	virker å ha	mer peiling på hva
på hvor teit det	virker å kjøre	rundt i en bil
med personene . O	virker å operere	på egen hånd og
lokalitet som etter avgrensning	virker å representere	begrenset aktivitet Det er
alle de pussige menneskene	virker å se	seg selv som fellini-typer
om kandidatens faktiske bakgrunn	virker å stemme	overens med cv ,
og enkelte i RAF-skitten	virker å stå	sammen Om å hemme
er nettopp hva kulturfolket	virker å synes	-- ser man bort
av bilen , han	virker å ta	det hele med humør
overflaten der . ørjasæter	virker å tro	at det er en
å skapt noe særegent	virker å veie	opp for de ofte
<I>- Det liberale demokrati	virker å være	et produkt av moderniteten
, som hun selv	virker å være	Hva tror hun om
reservelagskamper for Tottenham og	virker å være	tilbake i godt ,
fra Island – Fana	virker å være	et godt alternativ ,
Den eneste rimelige forklaringen	virker å være	at det triste budskapet
dette notatet , som	virker å være	skrevet til Aspengren ,
med konsert for ungdom	virker å være	vanskelig under FINN (
kommunikasjonsteknologier , for det	virker å være	en kontinuitet i drømmene
om en jente som	virker å være	i sin egen verden
Flere kommuner i Follo	virker å være	klar over utfordringene hos
summen 41 . Mange	virker å være	svært opptatt av summen
men det avgrensede funnarealet	virker å være	lite , kanskje mellom
antatt tilgjengelig boareal Dette	virker å være	tilfellet på Brennåsen 6
som i størst grad	virker å være	utslagsgivende for å gjøre
, mens Liszts etyder	virker å være	bredere konsentrert , ofte
Tage Lundell . Den	virker å være	saktevoksende . En kraftfull
i det offent- lige	virker å være	noe fraværende Susskinds fem
- eller valgfrihet som	virker å være	den foretrukne termen Representanter
gode fagmiljø Sistnevnte hypotese	virker å være	gjeldende når det gjelder
, Schulz og Langballe	virker å være	mer egnet til å
parken visuelt til tross for at de	virker å være	lagt ut på måfa
mindre absurd , men	virker å være	brukt stikk i strid

en øl . Han	virker å være	et naturtalent . Han
. Men denne politiker	virker å være	helt avhengig av at
personer , og beboerne	virker å være	en svært blandet gruppe
for Sara som det	virker å være	borte så ofte fra
han får Vaage Hun	virker å være	i usedvanlig godt humør
billedutvalgene . Hele collagen	virker å være	planlagt fra det første
si noe , hun	virker å være	litt ute av balanse
ikke hver dag Hun	virker å være	på vei tilbake til
Men alle venninnene hennes	virker å være	hektisk opptatt , og
ansiktet hennes , hun	virker å være	i humør , ser
kloen er stor og	virker å være	anvendelig , er som
opplagt , etter hvert	virker å være	ganske så kronglete og
og kampen mot narkotika	virker å være	en ganske mislykket krigføring
best i Norge nå	virker å være	et rimelig åpent kappløp
spennende , og Nilsson	virker å være	et stort talent ,
et eget forum som	virker å være	til kun for å
og begrunnelse . Undersøkelsen	virker å være	grundig nok , så
verken kredittkort eller	virker å være	modne for å gyve
lønnskonto		
Palestina , og det	virker å være	gjestfrie mennesker . Hyggelige

Vedlegg 7

Kilder fra treff i LBK

Kilder fra treff i LBK.

Antall	Category	Publisher
1	AV01	Klassekampen
3	AV02	Bergens Tidende
4	AV03	Universitas
1	SA00	Cappelen Damm
25	SA02	Cappelen Damm
10	SA05	Universitetet i Oslo
1	SA07	Forsvarsdepartementet
6	SA09	Wikimedia Foundation Inc.
1	SA11	Motorflyseksjonen, Norges luftsportsforbund /Norsk aero klubb
1	SA11	Bonnier Blader
1	SA11	Aschehoug
1	SA11	Lovdata
3	SA11	Universitetsforlaget
1	SA11	idunn.no
1	SA11	Utdanningsforbundet
1	SA11	Ad Fontes Media
2	SA11	Gyldendal
12	SK01	Cappelen Damm
3	SK01	Oktober
1	SK01	Aschehoug
2	SK01	Gyldendal
3	UN04	uten utgiver
1	UN05	Harald Hauge
12	UN05	Arne Hjorth Johansen